

Rs. 20.00

Revi LALIT

d e k l a s

Enn Piblikasyon Lagazet Lalit deklas No.103 Mars 2012

KONTENI

Editorial:

SITYASYON POLITIK DAN KAD KRIZ EKONOMIK

Paz 3
***

POLITIK OTUR REFORM ELEKTORAL

Paz 11

KRIZ EKONOMIK EK RISPONNS MUVMAN SINDIKAL

Paz 16
***

KUMANSMAN VIKTWAR PU LANG KREOL

Paz 29
***

SULEVMAN EK MUVMAN 2011 PRINTAN ARAB ZISKA OCCUPY WALL ST.

Paz 41
***

MENAS ATAK MILITER KONT LIRAN

Paz 48

Alokazyon Fet Lindependans ek Fet Repiblik

LALIT pe organiz enn

Konferans lor Stratezi

Tem:

Eski Morisyanism li vremem kombat Kominalism?
Eski li Nasyonalism ki kombat Inperyalism?
Alor, ki stratezi?

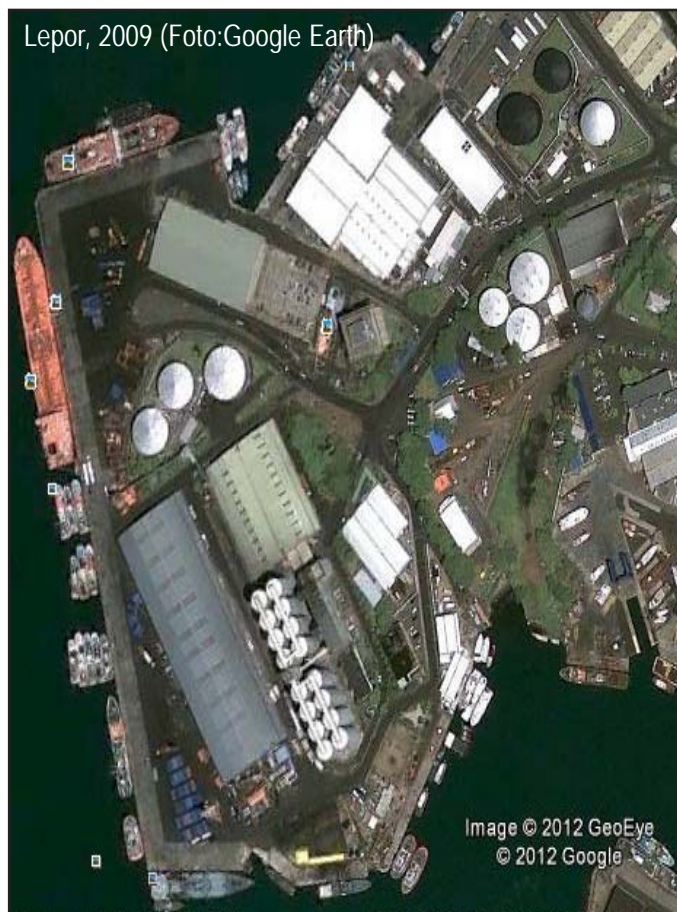
Lindi 12 Mars,
9:30 a 3:00 pm, GRNW.

Detay lor paz deryer

ANALIZ LOR SEKTER LEPOR Paz 20

Lepor, 1980 (Foto: Zano Couacaud)

Lepor, 2009 (Foto: Google Earth)

Image © 2012 GeoEye
© 2012 Google

KONTENI

Fevriye-Mars 2012

Revyu: <i>The Prisoner of Paradise</i> par Romesh Gunasekera	2
Editorial: Sityasyon Politik dan Kad Kriz Ekonomik	3
LALIT an Aksyon	4
Reform Elektoral	4
Seminar LALIT.....	4
Lasanble Lafin Lane	4
2 Intervyu presi manb LALIT dan lapres komersyal	4
Nuvo Travay lor Diego (Kontinyasyonnba)	4
Tur Dorizon Politik par Rajni Lallah	5
Politik Otur Reform Elektoral: Kontrandi Konferans de Pres e repons a Kestyon Lapres	11
Kriz Ekonomik ek Risponns Muvman Sindikal par Rada Kistnasamy	16
INFO INFO	19
Prosenn Fim: "Queimada".....	19
Kur literesi	19
MLF: Konferans lor Lavortman 6 Mars	19
Stazyer pu Dokimantasyon LALIT.....	19
Kozri dan SSS Bon Accueil par Manb MLF	19
Expo Jean-Claude Baissac	19
Liniversite Popiler fer kone lor "Barefoot Bollege"	19
Lepor 2012, Antan ki Sekter	20
Trazektwar Parti Politik dan Parlman par Alain Ah-Vee	24
Lafwar Surinam: Leta antan ki Destrikter Kiltir	28
Kumansman Viktwar pu Lang Kreol par Rada Kistnasamy, Alain Ah-Vee, Lindsey Collen	29
Jabaljas & Bulbak	34
LALIT an Aksyon (kont)	34
Forum Nasyonal lor CPE	34
Sesyon lor Lepor	34
Sesyon lor "Occupy Movement" dan USA	34
Sesyon lor Problem Dilo	35
Zurne Che	35
Kanpayn Lafis lor prezans solda FAZSOI	35
Nuvo Konfigurasyon politik Rodrig	35
Stratezi, Oryantasyon e Konstriksyon Parti LALIT par Ram Seegobin	36
Kreasyon Zordi: JR	40
Arestasyon Arbitrer Yannick Durhone	40
Sulevman ek Muvman 2011 depi Printan Arab ziska Occupy Wall St par Lindsey Collen	41
Lakor Istorik ant Hamas ek Fatah	47
Menas Atak Militer kont Liran	48
Prezidansyel Franse: Bann kandida degos	48
Kongre LALIT lor Stratezi: Remiz ankestyon konsep "Morisyanis" ek "Nasyonalis"	50

Pu Foto: Remersiman a Socialist Review (paz 40), Lutte Ouvriere

Pibliye ek inprime par LALIT, 153 Rut Rwayal, Port Louis, Repiblik Moris. Pri: Rs 20/-

www.lalitmauriti.us.org

208 2132 ek 208 5551

lalitmail@intnet.mu

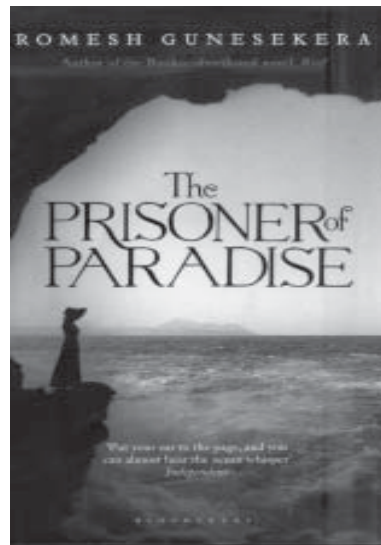
LIV KI VO LAPENN LIR

THE PRISONER OF PARADISE

par Romesh Gunesequera

Ankor enn liv siper-interesan pu azute lor lalist literatir lor Moris par dimunn de-pasaz ki pa Morisyen: nuvo roman Romesh Gunesequera *The Prisoner of Paradise* (Bloomsbury, 2012). Li enn roman anmemtan leze, anmemtan tusan, anmemtan serye. U kapav lir li enn sel tre. E li fantastik pu retruv divan u lize, Moris an 1825.

Kuma buku sa literatir sitye dan Moris, sa nuvo liv la li ranpli ar lesan lor Moris pu Morisyen. Pli zoli ziska ler dan sa zar literatir la, li sertenman Joseph Conrad so “A Smile of Fortune”, enn long ti-zistwar ki kapav anseyn nu kiksoz itil pu zordi: kimanyer reysi sorti dan enn relasyon narsisist, enn lamur obsesyoneel, kuma li-mem li ti reysi fer kan li ti Moris e dan sa roman la. (So zistwar li gratis lor internet.) Pli koni parmi liv sitye dan Moris, li evidaman Bernadin de Saint-Pierre so *Paul et Virginie*, ki ti telman koni partu dan lemond, e depi ki li ti ekrir an 1787 ki ena mem referans, par exanp, dan enn liv exki ek rar par Victor Serge, *The Case of Comrade Tulayev*, lor enn tem osi diferan de sa ki bann pirz Stalin kont manb so prop parti. Lanseynman Paul et Virginie se sirman pu swiv dikta u leker dan zafer diker. Pli poetik ki tu, sirman, se Charles Baudelaire, e so poem Maskareyn. E Baudelaire ena enn rekey poem ki finn tradir an Kreol par Emmanuel Richon ek Vimala Rumasamy, *Les poèmes mascarins de Charles Baudelaire*. Tu dernyerman ena Amitav Ghosh so roman, *Sea of*

Poppies, lor dimunn ki vinn Moris depi Lend aköz lafaminn kan Lasinn refiz inport lopyom Angle depi Bihar, apre ki lanpir Britanik ti'nn fini obliz tu peyzan laba aret plant lanti ek diri, plant fler lopyom pu furni so bann lizinn, e li finn fer sa pandan plizir zenerasyon — plis enn nuvo roman par li, ki mo pankor lir. *Sea of Poppies* anseyn nu lor lefet ki vre rezon dimunn Lend, buku nu anset, ti vinn Moris par dizenn de milye, lane apre lane, sete pa telman pu rod lor anba ros, me plito pu evit lafaminn ki ti swiv kolaps lindistri ladrog dir Lanpir Britanik dan lekel zot ti anbrigade pandan bann zenerasyon.

Me, pu return lor Romesh Gunesequera so nuvo roman, *The Prisoner of Paradise*. Li finn swazir sa lepok kot sanzman dan ler: Britanik finn ranplas Franse kuma puvwar kolonyal e pe negosye zot relasyon ar proprieter gran tablisman, abolisyon lesklavaz dan ler, me res ankor 10 an pu li vinn vre. Alor, tu an flix. Komers esklav finn interdi depi 1807, alor

Guvernman kolonyal Britanik ti furni mindev pu tablisman atraver pe amenn prizonye pu fer travo piblik. Seki Romesh Gunesequera finn fer se li finn swazir kuma personaz prinsipal dan so roman bann dimunn ase eze dan Moris, me marzinal net. Li swazir personaz plito dan les pas sosyal ant bann proprieter tablisman ek bann esklav ek travayer lib: tradikter ofisyel dan reteni enn Prins Sri Lanke exile dan Moris par kolonizater Britanik (Romesh Gunesequera enn Sri Lanke, limem, e anfet nu tu konn zistwar sa vre exil dan Moris, Prins Ehelapola maha Nileme, ki so tom St. Andre dan Lenor); enn esklav ki ti'nn aste so emansipasyon pandan lepok avan esklavaz par travay Dimans, ramas so larzan; enn botanist ki ena enn pepinyer e ki vann tu kalite plant ek fler; enn inzenyer Britanik koronpi, e sirtu so madam (enn fam ki pa konform ditu, e ki pankor rant dan sa mul rasist ki pe emerze amezir lesklavaz pe al termine) ek so nyes, enn zenn fam orfelin ki ariv Moris par navir dan premye sapit roman la, san okenn lide ki pu atann depi ni Moris, ni lavi, ni naryen. E zistwar, dan enn serten sans, swiv lezerman dan pa trase par *Paul et Virginie*.

Finalman, kan u pe lir, u realize ki nu tu, imen, nu prizonye paradi, setadir nu bul later si zoli, e nu pena lot plas pu ale. Alor, seki reste se pu persiste rod nu liberte.

Enn *must* pu lir.

Lindsey Collen

Editorial

SITYASYON POLITIK DAN KAD KRIZ EKONOMIK

Depi plis ki enn an Ramgoolam ek Bérenger finn reysi monopoliz latansyon tu dimunn a traver lapres ek radio: pu komanse finn ena zafer Medpoint ek tutswit apre kan MSM finn demisyone depi Guvernman, Ramgoolam ek Berenger finn kumans koz-koze, sipoze lor reform elektoral, kan anfet zot ti pe negosye partaz puvwar dan kad enn sanzman konstitisyonel. Kan zot pa finn tom dakor lor modalite enn koalisyon PT-MMM, lera finn kontinye ek diskisyon lor reform elektoral. Li pa etonan ki diverzans lor Best Loser finn presipit enn lamonte kominalism, etan done ki pu plis ki 5 an avansa, finn ena ka dan Lakur isi mem, ka divan Komite Nasyon Zini, ek ka divan Privy Council inikman lor kestyon Best Loser, sanki sa bann demars la insere dan enn propozisyon larz ki viz pu aprofondi demokrasi. Pandan sa 5 an la, media finn pretann ki pe remet an kestyon Sistem Best Loser limem, malgre ki bann ka finn reprezant pirman enn revandikasyon administratif vizavi Komiser Elektoral. Alor kan finn ena enn deba lor enn reform elektoral pli larz, li pa etonan ki finn ena enn krispasyon santre lor Best Loser. Aster tu paret finn bloke.

Me seki grav dan tusala, se ki zafer Medpoint, demisyon MSM, ek deba lor reform elektoral finn kree enn lekran lafime ki finn maske bann problem ekonomik byen grav ki pe menas klas travayer, ti planter, ti komersan, ek tu dimunn mizer.

Depi plis ki 7 an

Apartir 2005 LALIT ti kumans lans deba lor kriz sistemik dan lekonomi Moris, kan WTO ti demantel tu bann marse proteze pu disik ek tekstil lor lekel bann kapitalist lokal ti depann. Depi lera nu finn fer bann propozisyon pu enn “lekonomi alternatif”. Nu ti predir ki lekonomi Moris pa kapav kontinye dan so striktir kolonyal, totalman depandan lor marse mondyal. Nu finn mem sumet enn dosye komplet a guvernman: me klerman pa ti ena okenn volonte politik pu met an kestyon sa depandans la. Okontrè, guvernman Ramgoolam finn anfons peyi dan plis depandans.

An 2008 kumans ena enn seri kriz ekonomik o-nivo mondyal: kriz finansye ek resesyon dan USA ek Lerop, kriz petrolye ek alimanter, ek lera a-partir 2011 kriz landetman dan plizyer peyi Zonn Euro, kot enn seri peyi finn lor rebor bankrut, finn rant dan resesyon ek bann nivo somaz san presedan. Anfet sa seri kriz la reprezant esek flagran globalizasyon kapitalist baze lor dereglemantasyon ek lor dominasyon sekter finansye.

Purtan Guvernman Ramgoolam ek kapitalist lokal finn kontinye koz “rezilians”, “reysit bann reform”, set-a-dir: “Business as usual”! Dan demye bidze X.Duval lafin lane demyer, ankor ti pe koz krwasans plis ki 4%!

Reperkisyon nuvo kriz lor Moris

Etan done ki preske tu gran sekter ekonomik dan Moris depann lor marse eropein, zordi lindistri tekstil, turism, disik, TIC an difikilte. Finn fini kumans ena lisansiman travayer dan plizyer sekter, ek pu ena plis difikilte pli divan. Nomb turist pe diminye aköz kriz ek somaz dan Lerop, sekter IRS pe ralanti, plizyer Call Centre pe menas pu ferme, lizinn tekstil pe ralanti. Dan Lindistri Sikrier, Guvernman pe lisansye plizyer santenn travayer dan para-etatik ki ankadre sekter disik. Ena osi bann retombe indirek lye ek depresyasyon Ero ek lamonte pri petrol, kuma defisit katastrofik dan Air Mauritius kot pe bizin eliminenn seri destinasyon, ek sirman pu ena destriksyon lanplwa. Deza dan enn de pli gro limprimri dan Moris, finn ena lisansiman masif.

Ena buku posibilite ki bann gran proze konstrikasyon kuma Jin Fei ek NeoTown pu al lor veyez, ek sekter konstrikasyon net pu ralanti.

Bann menas intervansyon militer par USA ek Israel kont Lasiri ek Liran pe kree enn instabilite dan Mwayin Oryan ki

riske presipit enn nuvo kriz petrolye: deza pri petrol finn apros ek 120 dolar.

Klas travayer fas a kriz

Fas a kriz byen grav ki pe vini, Guvernman PT-PMSD pe menas enn seri privatizasyon: Air Mauritius, Lepor, CWA, CEB, CNT. Privatizasyon ule dir lisansiman.

Klas travayer zordi byen mal prepare pu reziste sa seri latak kont lanplwa, kont nivo de vi. Muvman sindikal plis fragmante ki zame li finn ete: lintere birokratik ek lanbisyon personel serten dirizan ek animater finn amenn sa sityasyon katastroofik la. Li nesaser zordi ki klas travayer reazir, kumans diskit ki stratezi nesaser pu kontre lofansiv kapitalist ek so guvernman. Bizin sirtu ki travayer ranforsi muvman sindikal par ogmant nivo sindikalizasyon, an mem tan ki konbat minmiz birokratik ki finn responsab pu afeblisman muvman sindikal.

Me li sirtu esansyel ki klas travayer kumans met an keस्थ्यon sa lozik kapitalist ki sel responsab pu sa seri kriz ekonomik ki pe menas travayer dan Moris osi byen ki dan lemond antye. Dan buku lezot peyi dan lemond, sa remiz an keस्थ्यon la finn kumans arive.

Travayer bizin ralye deryer enn platform politik ki viz pu ranplas enn sistem kapitalist ki totalman bankrut, par enn sistem sosyalist kot travayer kontrol lekonomi ek prodiksyon.

Se sa travay ki Parti LALIT pe fer.

LALIT

22 Fevriye 2012

LALIT AN AKSYON

Reform Elektoral

An Zanvye, swit a reket Rama Sithanen, LALIT ti ena enn rankont avek li, kot biro LALIT pu diskit reform elektoral. Lindsey Collen ek Rajni Lallah lor nom LALIT finn explik li propozisyon LALIT ek nu filozofi lor sa keस्थ्यon la. Sa rankont la reflet travay ki LALIT finn fer lor keस्थ्यon reform elektoral, ek nu partisipasyon onivo nasyonal dan deba lor reform elektoral. LALIT ti parmi bann premye parti politik pu komant lor rapor Carcassone. U kapav ekut 5 klip odyo kot Ram Seegobin finn komant rapor Carcassone andetay lor nu websayt (klik lor “audio” kote adrwat, lao, Ierla klik lor “view” pu tann zot, lor www.lalitmauritius.org). LALIT finn organiz enn konferans depres pu komant deba lor reform elektoral osi byin ki komant rapor Sithanen lor reform elektoral. U kapav lir kontrandi nu konferans depres dan Revi ek lor nu websayt dan seksyon news.

Seminar LALIT

An Zanvye, LALIT finn organiz enn seminar pu manb dan lekel nu finn analiz ek diskit “Sityasyon politik an 2011 ek kumansman 2012”, analiz trazektwar parti politik ki dan Lasanble Nasyonal pu nu kapav predir kot zot pe ale, analiz kriz ekonomik ek muvman sindikal, analiz revolt dan Mwayin Oryan ek Nor Lafrik ziska muvman *Occupy Wall Street*, ek debat Stratezi, oriyantasyon ek konstriksyon nu parti. U kapav lir bann papye ki finn prezante dan Revi ek lor nu websayt dan seksyon news.

Lasanble lafin lane

Le 18 Desam 2011, manb ek sinpatizan LALIT ti zwenn ansam dan Horl Mama Bul Later pu diskit sityasyon politik, fer enn bilan aksyon LALIT 2011, ek osi

enn rapor brans, rezyonal, komisyon LALIT. Lasanble LALIT ti termine par enn fet lafin lane kot tu manb ti amenn manze pu partaze. U kapav lir kontrandi ek papye ki ti prezante dan Lasanble manb lor nu websayt dan seksyon news.

Intervyu

Li interesan ki finn ena 2 intervyyu ase eksepsyonel manb LALIT dan lapres lafin 2011, dan lesans ki zot reflet exakte man seki nu manb finn dir: intervyyu Ram Seegobin dan *L'Express* le 24 Desam 2011 ek intervyyu Lindsey Collen dan *Le Mauricien* le 26 Desam 2011. Tulede intervyyu demontre kimanyer LALIT antan ki enn kuran politik ena enn pwa inportan dan politik sirtu dan moman kot sistem kapitalist ek so bann parti politik an kriz.

Nuvo Travay lor Diego

LALIT ansam avek *Confederation Travayer Sekter Prive*, Centre Idriss Goomany, Elan, Grupman Sosyal Baie du Tombeau ek Muvman Liberasyon Fam finn ekrir Premye Minis pu dir li rann piblik so stratezi lor Chagos. Nu finn osi dir ki Leta bizin piblikman mobiliz sutyin (kuma Palestinyin finn fer) pu inskrir dekolonizasyon Diego/Chagos lor azanda Lasanble Zeneral Nasyon Zini pu 2012; sumet enn demand formel pu inspeksyon par IAEA (International Atomic Energy Agency) su Trete Pelindaba dan Diego, ek kuma enn aksyon piblik pu reklam Chagos, organiz vizit ofisyel Chagos par bato Trochetia kot reprezantan Leta (inklir Premye Minis, Prezidan, Minis Zafer Etranzer) ek enn delegasyon Chagosyen al Chagos, enn parti Repiblik, anpersonn. U kapav lir enn kopi sa let-la lor websayt LALIT dan seksyon news.

(Lalit an Aksyon swit, paz pli divan))

2011 e kumansman 2012

TUR DORIZON POLITIK

par Rajni Lallah

Sityasyon politik li pa separe depi sityasyon ekonomik, e kuma tu dimunn dan lemond e dan Moris kone, sistem kapitalist dan enn kriz, ubyen plito enn seri kriz, petet pli pir ki zame dan so listwar 250 an.

Lekonomi kapitalist an kriz

Kan Minis Finans PMSD, Xavier Duval ti prezant so premye Bidze an 2011, u pa ti pu dir ki ena enn kriz ekonomik grav pe vini kan u get so bann mezir ekonomik. Li pa ti pe reponn a gravite kriz ekonomik ditu. Ariv kumansman 2012, Xavier Duval anonse ki li pe fer enn letid lor seki lagazet finn apel “linpak evantyel eklatman parsyel Zonn Ero”. Lanons so “letid” ti vini avan-mem ki Lafrans perdi so 3A *Standard and Poors* ki pu vedit ena tu sans Lafrans pu bizin pey lintere pli ot pu larzan ki pei la pran prete. Alor sityasyon finn anpire depi Duval anons so letid. Dayer, sa li pa premye letid lor kriz dan Zonn Ero ki guvernman finn fer. Minis Finans avan li, Pravind Jugnauth kan li ti ankor dan Guvernman, ankor Minis Finans, ti fer enn lot letid lor kriz dan Zonn Ero ek sa letid-la ti vinn so zistifikasyon pu ERCP (*Economic Restructuring and Competitiveness Program*). ERCP li, ti enn versyon 3.0 depi *Stimulus Package* Sithanen, premye Minis Finans guvernman PT an 2005-2010. Apre sa, Sithanen ti introdwir versyon 2.0 apel *Additional Stimulus Package*.

Pa bizin fer gran letid pu kone ki kriz Ero pu ena enn gran lefe lor lekonomi kapitalist Moris. Kuma nu dir, ansyen Minis Finans Pravind Jugnauth ti deza analiz li. Preske tu reveni lindistri sikriyer, li an Ero, 75% turis sorti

Lerop, 70% lantrepriz exportater ek 65% lantrepriz ICT/BPO zot reveni sorti Lerop. Pa bizin al lwin pu kone kriz dan Zonn Ero li grav pu lekonomi kapitalist isi.

Vole apre vole kriz pe kontinye depi 2008 kan ti ena kriz finansyer dan Lerop ek US. Kriz dan Lerop pe kontinye agrave. Ena kriz lenerzi osi. Gaz so pri fini ogmante. Larsenal militer US finn pwinte ver Iran, Iran pe menas fermtir Detrwa Dormuz, e sa menas la pe fer pri petrol monte fles lor marse mondyal. Kote pri manze osi, ena gran-gran problem. Cyril Monty, veritab exper lor alimantasyon e ki ti ansarz fon Guvernman pu Sekirite Alimanter ziska so kontra pa ti renuvle, pe predir ki pri manze pu kontiyn ogmante an 2012.

Mantra guvernman pa finn sanze dan sa 2 an la, me lekonomi li pe kontiyn rant dan petrin.

* Mantra lor kimanyer bizin “turn ver Lest”, me pankor ena gran progre apart lanons, kuma lanons gro investisman Singapur pu mega-proze.

* Jin Fei pa finn dekole. Tu infrastruktir fini mete, me nanye pa pe buze.

* Proze Neo-Town apenn pe montre siyn buze.

Antretan, bann nuvo sekter pa pe fer gran progre non-pi:

* Kote IRS, mem si 336 vila finn vande (e zot enn devlopman ase orib), pandan 7 an, ankor ena 573 ki pa pe kapav debarase.

* Ena nuvo morl finn monte: Bagatelle, Cascavelle, ek ankor sipozeman lezot, kuma Neo-Town. Anmemtan ena morl ki pe bizin restriktire parski zot pa finn marse, kuma Phoenix Les Halles.

* Ena retar dan gran proze infrastruktir kuma Bagatelle Dam

ek metro-leze, malgre gran-gran lanons lane apre lane. Zot kuma bann miraz: zot enn laparans ki, kan u koste ar zot, zot al pli lwen.

Aster Minis Finans Duval pe anons proze prive kote liniversite ek lopital, kuma bann nuvo sekter ki Guvernman pe ankuraze.

Siyn konfli politik lor oryantasyon politik ekonomik

Ena lartik dan medya tulezur ki montre gravite kriz ekonomik, ki li isi, ki li onivo mondyal. Me etonaman, sa bann lartik-la dekonekte depi deba lor *politik* ekonomik.

Terin kot pe plis truv deba uver ek konfli an piblik se kote sekter finansye. Depi 2005, kan ti ena guvernman Lalyans Sosyal Ramgoolam, nu finn truv konfli Bheenick avek kapitalist exportater ki pe rod depresyasyon rupi (ek so form politik ti personifye par konfli Bheenick ek Sithanen). Pli resaman, finn ena konfli uver ant Bheenick (ar kudme Mohamed Vayid) avek *banksters*, sekter labank ki pe fer siper-profi dan moman kot ena kriz ekonomik, e ki reprezante dan sa deba la par Pipo Forget. Kapitalist inportater ki ena lintere ki rupi pa depresye pu li kapav aste marsandiz pli bomarse finn truv so reprezantan dan Bheenick ek Vayid.

Ena osi lezot terin konfli ki inpe pli vwale. Par ekzanp ant Minis ICT Chedumbrum Pillay ek Mauritius Telecom. Minis finn atak France Telecom ki ena 40% aksyon dan Mauritius Telecom dan enn premye tan. Lerla aster, pe ena konfli direk avek nomini PT lor bord, partikilyerman Sarat Lallah. La osi, malgre ki konfli la kapav fer Minis Chedumbrum

paret kuma enn gran progresis ki pe rod defann travayer ki MT pe refiz anplwaye lor enn baz permanan, kan get byin, anplis de kritik France Telecom, Minis la so bi prinsipal se pu briz monopol Mauritius Telecom pu ki lezot konpayni telecom prive kapav rant dan sa sekter la pu fer biznes. Alor la osi, ena enn konfli politik ki reflet lintere deklas diferan seksyon kapitalis.

Dan sekter lenerzi ti ena proze CT Power lor lekel ti ena gran konfli politik ant guvernman Ramgoolam ek MMM. An Zanvye 2011, Kabine Minis ti pran desizyon pu abandonn sa proze la. Lerla an Avril, omilye so diskur dan selebrasyon Varusha Pirapu, Navin Ramgoolam al anonse ki li pu reget so pozisyon apre ki Federasyon Tanp Tamil finn vinn a-la-reskus CT Power. Ep! Ariv Desam 2011, CEB anonse ki li pe fer proze zenerater kot La Mecque, lor tablisman Medine. Sa vedir klerman ena tu kalite konfli.

Dan sekter lenerzi tuzur, sa kontradiksyon ant laliyn “protez lanvironnman” enn kote, ek “prodir kuran bomarse” lot kote finn vinn byin kler. Ena osi kontradiksyon ant “lanvironn-man” ek presyon diferan lobi kapitalist lokal. Burzwazi istorik, ziska ler, ancor ase for pu kapav etablir ki bann sel proze ki al delavan se proze dan lekel li ete. Si u pa inkilir li, u proze pu sibir enn kanpayn orkestre.

Kote sekter lasante, ena enn ka dan *Competition Commission* kont lasirans BAI aköz li favoriz lopital prive Apollo Bramwell, konpayni lasante ki BAI posede. Kote sekter lepor osi ena konfli, get nu lartik pli lwen dan Revi. Konfli ant Belle Vue ek FUEL lor ki mulin pu gayn kann Mon Loisir kan li ferme, paret finn rezud anfavor Belle Vue.

Alor ena siyn konfli a-linteryer klas kapitalist limem. E sa konfli la, li pran enn form politik osi. Anmemtan, remiz ankestyon politik ekonomik kapitalist pa finn

vremem vinn lor azanda dan medya meynstriym. Sa li ase normal dan labsans enn mobilizasyon klas travayer ki ena kom bi pu chalennj sistem kapitalist ek so lozik, anmemtan ki chalennj so lekonomi ankriz.

Lezot aktyalite politik

Finn ena enn seri pwin lor lekel finn ena deba politik, suvan avek kontribisyon LALIT:

Langaz Kreol – ki finn finalman introdwir dan lekol primer. Tu dimunn ki nu zwenn partu kot nu ale pe felisit LALIT pu sa.

Palestinn – aköz presyon ki LALIT ek lezot lorganizasyon ki travay ansam ar nu finn mete, guvernman PT-PMSD finn bizin pran pozisyon pli ferm pu sutenir Leta Palestinyin, e MMM osi finn bizin swiv.

Diego – Pu premye fwa, su presyon LALIT (ek ancor enn fwa, nu bann alye pros), guvernman finn met enn ka dan enn Tribinal internasyonal. Ramgoolam finn anonse ki li ena enn stratezi pu regayn Chagos, me ki sa stratezi-la, li pu gard li sekre. MMM finn dir (avek rezon) ki seki guvernman pe fer pa sifi, me MMM pa ti fer nanye li kan li ti dan guvernman, e li pa propoze ki bizin fer asterla nonpli. Tuzur, zis LALIT ena enn politik koeran lor la.

Reform Elektoral – Ena enn seri negosyasyon finn ena lor reform elektoral. Kote politik, PT, MMM, MSM, PMSD pe kumans presiz zot pozisyon, me tuzur gard enn flu. LALIT nu pozisyon finn deza byin kler ek piblik lor sa kestyon la depi lontan. Anmemtan ki pe ena deba lor reform elektoral, fayit stratezi legalist *Rezistans ek Alternativ* pe vinn pli kler, e li pe vinn pli kler ki li enn danze kan tu dimunn res an konfizyon, e kan tu dimunn finn amene an bato. (Get Editoryal e lartik pli divan dan sa Revi la.)

Penndemor – Finn ena konfli alinteryer Guvernman lor la. PMSD kont penn de mor, Ramgoolam menas penndemor detanzantan. Par kont, MMM

koz enn “vot lib”, tandi ki MSM kareman anfavor. LALIT li tultan pran pozisyon kont penndemor.

Lavortman – Medya finn anons bil pu legalizasyon lavortman lor sertin kondisyon. Sa osi LALIT ena enn pozisyon ferm lor neseseite dekriminalize. Klerman Minis Lazistis, Yatin Varma, pe anvi vini avek enn lalwa, sirtu kan DPP finn anonse ki li difisil purswiv avek enn tel lalwa existan. PMSD finn pran enn pozisyon eklere pu dir ki sa deba la bizin fer lor terin drwa, pa lor terin relizye. MMM finn reysi pa dir nanye ziska ler. Antretan fam pe kontiyn truv lamor.

Employment Relations Act finn kontiyn res lor azanda malgre divizyon sindikal ek diverzans lor taktik dan muvman sindikal. LALIT finn amenn kanpayn kont sa 2 lalwa la, e finn denons bann birokrasi sindika ki finn rod tir lavantaz pu zot mem, antan ki birokrat, ladan.

Local Government Act – Finn ena non-deba lor *Local Government Act* sitan finn ena kafuyaz avek Aimee so bil ki li finn mete, lerla retire a plizyer repriz. Deza, ti ena problem pu kone ki seksyon lalwa 1989 uswa 2003 aplike ek lekel seksyon nepli aplike. Seki kler se ki nuvo lalwa la pa aprofondi demokrasi ditu. Li fer lekotr. Sa osi LALIT finn byen inplike dan muvman pu plis demokrasi onivo rezyonal. Asterla MSM finn remet enn demand a SAJ, Prezidan Repiblik, ki anmemtan tuzur sef Sun Trust, pu reget deкупaz pu Minisipal. Li paret enn taktik pu fer ranvoy eleksyon minsipal, ziska ki SAJ ariv lafen so manda (2013), lerla kapav ena “re-make 2000” avek SAJ e pa zis avek Pravind, ki MMM pa truv ala-oter.

Efervesans politik

Kote politik, finn ena buku efervesans su presyon sa gran kriz ekonomik la. Dan Bilan MMM, zot gran fyerte se ki zot finn reysi eklat guvernman, ki zot ti fer atraver skandal Medpoint – mem si apre zot pe rod re-aliyn

zot ar MSM. Finn ena demisyon MSM dan Guvernman; enn guvernman ki ti deza instab depi zur rezilta eleksyon zeneral 2010. Pravind Jugnauth finn tase dan lopoziyon ek pe bizin konpoze avek enn MMM ki anvi enn rimeyk pa ar li, me avek so papa. Nu finn osi konstat rol ek prezans politik SAJ depi Reduit, e sa depi 2011. Nuvo guvernman PT-PMSD pe rule avek enn ti mazorite avek 2 ex-MSM ki Ramgoolam finn reysi lapes ek avek sutyin Mouvement Rodriguais. Anterm depite dan Parlman, PT finn byin afebli. PMSD li, finn monte an grad. Xavier Duval finn vinn Minis Finans. Lot Minis PMSD, Sik Yuen ti deza gayn portfey ministeryel plis inportan kan li finn ranplas Soodhun kom Minis komers. E sa, byin avan demisyon MSM. Apre, li finn monte ankor, li finn vinn Minis Turism.

Anfet tu sa koz-koze ki Navin Ramgoolam finn fer ar Paul Berenger lor reform elektoral paret ti ena bi pu atas lame-lipye MMM pandan enn tan.

Guvernman PT-PMSD

Navin Ramgoolam finn etabli so stil reyn prezidansyel mem si li pankor gayn li lor papye dan form enn 2yem Repiblik. Tu so Minis ek depite pa kapav anons naryen, mem konstriksiyon enn pon, san atribiye li ek “vizyon dokter Navinchandra ...”

Ariv kanpayn elektoral 2010, bann ansyen “MSM” ki ti finn zwenn PT e ki ti plis divan-divan dan guvernman Lalyans Sosyal kuma Sithanen ek Gokhool finn bizin ale. Seki finn reste dan bann rekri PT ki sorti dan MSM, kuma Bappoo ek Choonee, relativman trankil, politikman. Dayer MSM-mem finn bizin kit guvernman, ale. Bann Travayis “ruz pir ek dir” finn kriye viktwar.

Me, li enn Parti Travayis ki paret konpoze de plizyer klan:

-*Klan Beebeejaun*, ki anmemtan reprezant lintere ekonomik BAI dan guvernman, ek ki No. 2 dan guvernman.

Desin Juan Miro, 'Fam Revolte', 1938

-*Tandans Demokratizasyon Lekonomi* (ki viz pu agrandi burzwazi deta ek ki an konfli avek burzwazi istorik). Sa tandans-la sirtu reprezante par Cader Sayed-Hossen (ki finn vinn Minis Komers), Nita Deerpalsing (ki finn ranplas J.Burty David kom prinsipal portparol PT).

-*Klan Boolell*. Arvind Boolell tu dernyeman finn piblikman deklar so lintansyon pu pran lidersip PT “lezitiman” kan lemoman vini. Li det pa ditu kontan ki Bachoo, ki pa enn Travayis pir ek dir, finn devans li dan yerarsi ministeryel. (Baichoo finn vinn no. 4 dan guvernman tandis ki Boolell li selman no. 5).

-*Klan Baichoo*, pros ar lorganizasyon kominalo-relizye.

Blok Istorik

Pu ki klas dirizan reyne, li oblize ris seksyon lezot klas avek li. Burzwazi li pa kapav reyne tusel. Li bizin etabli enn blok istorik dan lintere tu bann kapitalist an zeneral. Li bizin fabrik enn blok ki ase stab, e ki ena potansyel pu amorti bann lager klan konstan ki tultan gayne ant diferan kapitalist. E, akoz li enn klas telman tipti, li bizin ris but-but dan lezot klas ar li. Tusala, li enn proze politik.

Depi lindepandans, blok istorik ki PT ti batir ti santre lor preske tu klas sosyal dan lindistri sikriyer, enn sekter ki alepok ti pilye lekonomi. Dan sa blok istorik la, ti ena enn seksyon burzwazi istorik (Claude Lagesse, Didier Maingard, Sir Claude Noel, enn but dan klan Leclezio, klan Gujadhur), gran planter kann, tiplanter ek meteye (ki ti suvan azan PT), ek enn seksyon muvman sindikal otur MLC ki ti kapav ris travayer lindistri sikriyer ar li (sirtu PWU ek AGWU). Sa blok istorik santre otur lindistri sikriyer ti inpoz enn kalite reyn ki ti permet Leta Travayis agrandi ek ranforsi burzwazi deta (formasyon enn nuvo seksyon dan gran burzwazi ki depann lor sutyin Leta pu li etabli limem kuma burzwazi dan lezot sekter lekonomi – inisyalman otur aksyoner dan *L'Express* ek *Advance*) anmemtan ki li ris sertin kus tiburzwazi ek enn seksyon klas travayer (atraver MLC) avek li.

Depi dernye 10-15 an, avek kriz sistemik finn ena gran sanzman striktirel dan lindistri sikriyer ki finn amenn enn gran sanbulman dan sekter-la ek sa, asontur, finn sakuy sa ansyin blok istorik la. Sa

dernye 10 an finn marke par bann gran konfli dan lindistri sikriyer amezir ki lindistri sikriyer transforme pu li vinn enn lindistri kann, kuma par ekzanp konfli ant rezim Ramgoolam ek MSPA an 2007, gran konfli ant CEB ek IPP tablisman, ant planter ek tablisman lor pri bagas ek melas.

An 2011, finn ena osi restriktirasyon sa 6 para-etatik ki ti finanse par lamone CESS (enn tax lor disik) ek lisansiman 400 travayer ki ti pe travay dan sa bann paraetatik la. Depi byin lontan tablisman ek planter ti pe dimann rediksyon lamone CESS.

Ver enn nuvo blok istorik?

Ena buku siyn ki pe buz ver formasyon enn nuvo blok istorik anmemtan ki lindistri kann ek lezot sektor lekonomi pe transforme:

Ti ena an Zin 2011 sa diskur bizar Navin Ramgoolam kot tanp Mama Tookay pu luvertir lakup kot li ti dir ki so papa ti pran enn desizyon *konsyan* pu sutenir lindistri sikriyer atraver negosyasyon kota ek pri disik garanti, e ki li osi parey, li *krwar* dan lindistri kann ek li pu sutenir li, mem si li reprezant zis 2.9% lekonomi. Navin Ramgoolam dan sa mem diskur la finn dir ki se pu sa rezon la ki guvernman finn negosye “lakor istorik” avek MSPA an 2007 pu ki planter, meteye, laburer ek artizan vinn “parti prenant” (gayn zot par) dan lindistri kann. Li finn anonse avek plizyer referans a “kamarad Jacques” (Jacques d’Unienville, CEO Omnicane ki dan sektor kann, setadir ki prodwir disik, kuran ek ena proze prodiksyon etanol) ki guvernman aktyelman anprosesis negosyasyon lor dernye parti sa “lakor istorik” ki konsern prodiksyon etanol.

Avek restriktirasyon lindistri sikriyer, ena formasyon nuvo konpayni kuma Omnicane kot pu premye fwa SIT ek NPF ena aksyon (35% kote SIT ek 10.09% kot NPF) ek zot tuledede ena manb (mem si li plito sinbolik) lor bord direksyon Omnicane. Omnicane finn ramas Alcodis, konpayni

Roland Maurel (ki li, li form parti burzwazi deta) ki ti, avan sa, sey prodwir etanol san mars ar tablisman, enn zafer ki, kuma mo finn mansyone, pa tro posib. Pandan 2011, finn ena siyn nuvo raprosman ant Navin Ramgoolam avek “kamarad Jacques” ek osi klan Guimbeau dan Lesid, ki finn pran prete buku larzan pu devlop zot distilri.

Mem ki Navin Ramgoolam finn anons ki negosyasyon anprosesis, problem otur pri bagas ek melas ki planter sipoze gayne, li res antye. Ankor ena litiz ant MSPA ek CEB lor pri CEB pu peye pu kuran prodwir par IPP tablisman. Alor bann gran konfli dan lindistri kann ki nu finn truve depi 2007 ankor antye.

Muvman Sindikal ek blok istorik

Anmemtan, finn ena rekonpozisyon sa seksyon muvman sindikal ki so rol ti pu ris travayer dan blok istorik.

Tradisyonelman, *Plantation Workers Union* (PWU), *Artisan & General Workers* ki dan *Mauritius Labour Congress* ki ti asim sa rol la. Depi 2007, nu finn truv siyn ki ena enn nuvo seksyon muvman sindikal ki pe kumans asim sa mem rol la. An 2007, *Union of Artisans of the Sugar Industry* (UASI) ek *General Workers Federation* ti felisit Nita Deerpalsing, enn bann responsab selil “demokratizasyon lekonomi” dan PT pu so travay andefans drwa travayer kan Guvernman ti pe amand *Sugar Industry Efficiency Act*, (SIEA). An 2010, Ashok Subron, negosyater *Joint Negotiating Panel* (JNP) sindika lindistri sikriyer ti pe vante ki Navin Ramgoolam finn sonn li lor so portab pu negosyasyon ki finn abuti dan “lakor istorik” ki finn fer travayer lindistri sikriyer gayn 20% ogmantasyon lapey. Navin Ramgoolam finn intervenir politikman pu ki gayn sa “lakor istorik” la. Lerla le dan *L’Express* 6 Ut 2010 u lir ki A. Subron finn

dir, ‘*Je tiens a rassurer la MSPA que les syndicats sont en faveur d’activites productives pour le pays a travers la canne...*’. Setadir, li fer serman an piblik ki li dan sa nuvo blok istorik, ki pa otur disik sann kut la, me otur kann. Ariv 2011, Ashok Subron sann kut la, alinteryer sa blok istorik la vinn a-la-reskus Minis Travay Shakeel Mohamed, akiz patrona lindistri sikriyer ki zot pe kas lakor-la “lor ledo Minister Travay”. Ashok Subron, atraver UASI, GWF ek JNP paret pe asim mem rol dan blok istorik ki PWU, AGWU ek MLC ti ena tradisyonelman.

Mem andeor lindistri sikriyer osi, an 2011, nu finn truve kimanyer Ashok Subron ek GWF finn azir dan muvman travayer *Infinity* ki finn permet Minis PT Shakeel Mohamed rant andan dan lagrev lafin travayer *Infinity* pu vizit grevis. Ti mem ariv ziska enn sityasyon ridikil kot Ashok Subron ek Serge Jauffret res lor latab negosyasyon avek Shakeel Mohamed kan Jocelyne Minerve ki ti dan mem negosyasyon pe fer workawt. Zordi, li paret kapav gayn intervansyon PM Navin Ramgoolam pu fer Minis Shakeel Mohamed intervenir lor kestyon peser, ubyen fer Ramgoolam intervenir direk dan lepor.

Onivo politik dan ka legal *Rezistans ek Alternativ ek Blok 104* dan Privy Council, se pa avoka Leta ki anonse si pa Leta pu reklam costs ubyen non, se ... Navin Ramgoolam anpersonn. Ondire Leta se li. Me, sa vedir li enn muv klerman *politik*, ankor enn fwa dan kad sa nuvo “blok istorik” an formasyon. E muv la azut dan sa prosesis kree enn “monark” depi enn Premye Minis, enn prosesis ki Navin Ramgoolam pe met an-aksyon. Ashok Subron so reaksyon a sa, se ki li enn desizyon “lozik”. Purtan zame Guvernman, ni mem Parti Travayis, finn anons so pozisyon lor konteni zot ka. Zis monark la ki finn fer sa. E, kan Ramgoolam pu vinn tir best loser system, li pu dan kad rod enn 2yem Repiblik

kot li pli monark ankor, e se Ashok Subron ki finn prepar terin, e malerezman dan enn fason ki ti telman an konfizyon ki li finn permet kominalizasyon isyu la.

Agrandisman baz sosyal pu nuvo blok istorik

Anmemtan ki guvernman Travayis finn fer enn swa konsyan pu sutenir lindistri kann ek anmemtan ki pe ena enn rekonpozisyon blok istorik avek enn nuvo lekilib dan sa sekter la, PT ena osi stratezi pu agrandi burzwazi deta ek devlop nuvo baz pu sa nuvo blok istorik anformasyon. Sa, li enn lot laspe so politik “demokratizasyon lekonomi”. Dan sekter turism par ekzanp, aster ena plis ki 40% turist ki pa res dan lotel. Zot res dan bengalo. Enn nuvo kus ti-antreprenur dan turism finn forme. Politik PT, se pu favoriz kreasyon tipti ek mwayin antrepriz dan otan sekter posib. Alor guvernman PT-PMSD pe donn tu kalite fasilite permi, laysenns, lonn pu lans PME. Sa kus ti-antreprenur, ti-kontrakter depann lor sutyin Leta Travayis pu so sirvi.

Agrandisman sekter PME pe fer odetriman klas travayer. Dan sekter PME, ena mwins sekirite anplwa, pena award, kondisyon travay pli ba. Anplis, li pli difisil pu travayer dan PME organize pu defann so lintere. E zordi, su inpilsyon PT, ena plis ki 40% travayer travay dan sa bann sekter osi frazil, osi bankal pu travay.

PT

Dan dernye eleksyon zeneral, Navin Ramgoolam ti dir li pe rod gayn mazorite 3/4 dan Parlman. Li pa finn gayn so 3/4. Anternimerik, lafors PT finn diminye. An 2005, PT ti ena 36 depite, tandi ki ariv 2010, kan li finn fer lalyans avek MSM ek PMSD, apre eleksyon li finn gayn zis 29 depite. Zordi, li ena tu zis enn mazorite avek sutyin PMSD, MR ek 2 ex-MSM ki Navin Ramgoolam finn reysi lapas.

Zordi pe ena buku spekilasyon lor ki negosyasyon lor reform elektoral reprezante. Eski reform elektoral pu form parti enn pli gran lakor politik ki pu inklir partaz politik ant Prezidan Repiblik ek Premye Minis dan kad enn 2yem Repiblik? Remarke ki Berenger resaman finn servi ogmantasyon puvwar Prezidan Repiblik kuma enn labwet dan bann “vals lalyans” ki finn ena dernyeman. Me, seki nu kapav dir, se enn 2yem Repiblik, dan enn downturn kuma nu pe viv zordi, li pa pu amenn naryen pozitiv pu travayer. Li ena gran risk amenn enn lankadremen pu enn nuvo degre dominasyon.

MSM

Dimunn ti ase etone par lakantite tiket ki MSM ti gayne dan dernye eleksyon zeneral pu enn *very small party* kuma Shakeel Mohamed ti apel li. MSM ti gayn 12 depite ek 5 Min-ister apre eleksyon 2010. Dan deba lor Medpoint, li finn enn lokasyon pu analiz kimanyer MSM pwiz so lafors depi Sun Trust. Li ena larzan pu tini li antan ki enn parti politik. Li ena larzan Sun Trust a so dispozisyon pu rul kanpayn elektoral. Finn ena osi buku deba lor rol Prezidan Repiblik, Aneerood Jugnauth, ki ankor ena enn rol politik byin gran mem si li dan Redit, prezizeman parski limem sef Sun Trust.

Dan dernye kriz politik, MSM finn sorti perdan. MSM finn bizin sarye fardo Medpoint li tusek. Li finn demisyone depi guvernman ek li finn bizin koste avek enn MMM ki pe koz “rimeyk” ar papa Pravind Jugnauth, pa ar Pravind Jugnauth limem. Asterla ena ka ICAC pe menas Pravind Jugnauth e nu pa kone ki sa pu amene. Anmemtan, MSM pe azir dan enn fason ki pu amenn ranvwa eleksyon minisipal.

Avan MSM demisyone, so bann tantativ pu deloz sertin nomini Travayis dan pozisyon kle dan Leta pu li kapav met so nomini politik finn eswe. Soodhun,

par ekzanp, kan li ti Minis Komers ti pe sey deloz proteze ansyin Minis Jeetah. Navin Ramgoolam finn finalman ranplas Soodhun par Minis PMSD Sik Yuen.

Ti ena enn lepok pandan bann lane 1983 – 1995 kot ti ena enn “Leta Jugnauth”, kot Aneerood Jugnauth ti ena so dimunn ki li finn nome partu dan laparey deta. Kestyon poze ki finn ariv sa “Leta Jugnauth”-la? Eski so bann nomini finn vinn Travayis? Eski Ramgoolam finn ranplas tu nomini Jugnauth dan laparey deta? Eski Navin Ramgoolam pe rod kree so “Leta Jugnauth” pu li?

MMM

Avan eleksyon 2010, MMM ti paret finn afebli net. Dan eleksyon 2010, li finn fer enn ti remonte elektoral, sirtu dan lavil, me li finn balye dan lakanpayn. Dan lavil, li finn elir tu so depite dan Curepipe, Beau-Bassin-Rose-Hill, regayn inpe depite dan Port-Louis ek gayn enn depite dan Vacoas. Apart Ganoo dan no. 14, li pa finn kapav elir okenn depite dan lakanpayn. MMM finn redwir a enn parti lavil ek li nepli dan enn pozisyon pu ena pretansyon ki li enn parti “nasyonal”. Li selman kapav ekziste dan kad enn lalyans politik, omwen ena reprezantasyon proporsyonel, ubyen enn split-a-3.

So sel gran lafors se ki li ankor ena kapasite pu determinn ki pu lor azanda politik, e li fer sa sirtu atraver linfliyans ki li ena dan medya. Baz sosyal medya (depi proprieter, CEO ziska zurnalist), li mem baz sosyal irbin ki MMM ena. Zot partaz enn mem ideoloji. Pandan kriz politik ek apre, MMM finn dominn konteni medya avek so azanda politik “vals lalyans”, rimeyk, ripley, timama koste ar PT, timama kile. Kan MMM ule, lera koz ka koripsyon. Kan MMM ule, tuf tu koze lor ka koripsyon. Medya opere kuma enn take lalimyer ki zis MMM kontrole.

Gran explwa ki MMM dir li finn reysi fer an 2011, se pu eklat

gouvernman atraver so kanpayn lor bann skandal politik, sirtu Medpoint. So lot gran fyerte, se ki li finn reysi fer re-integre Rehana Ameer dan MBC. MMM finn reysi fer sa avek sutyin enn seksyon muvman sindikal (sirtu sindikalist Bizlall), ek avek kudme medya. E drolman, prinsipal konserne, Rehanna Ameer finn remersye Berenger osi byin ki Ramgoolam pu so reintegrasyon.

Dan dernye 2 an, finn ena ende siyn konfli alinteryer MMM. Finn ena lartik pu remet ankestyon stratezi politik MMM siyne par enn grup militan MMM apre eleksyon 2010. Finn ena enn seri lartik siyne par diferan manb *Jeunesse Militante*, Iel zenn MMM, dan Forum Le Mauricien ki esprim enn pozisyon diferan depi laliyn Berenger. Ena Obeegadoo ki pe pozisyon li kom zeritye politik Berenger. Me anterm deklas, MMM finn vinn deplizanpli inkoeran.

So bilan 2011 siyne Bhagwan ek Obeegadoo apel "S'indigner et Resister pour Transformer", me kan get konteni, li byin vag ek flas. MMM dir li pu dan kan "vilnerab, travayer, klas mwayenn pu defann puvwar dasa, sekirite piblik, demokrasi, linzistis ek kont koripsyon". Me, so bann priz pozisyon byen suvan met li dan kan burzwazi istorik, kote lekonomi, ek dan kan lareaksyon, kote sosyal.

Rodrig

Finn ena buku efervesans politik dan Rodrig osi. Dan eleksyon paryel 2011, ti ena enn dror ant MR ek OPR. Finn ena formasyon nuvo parti Johnson Roussety FPR. Ena osi nuvo parti indepan-dantist MIR. Pu analiz lor eleksyon rezyonal, get nu lartik dan sa Revi la.

Wanted, 15,000 Youngsters

An 2011, finn ena fenomenn "Wanted 15,000 Youngsters". Li ti kumanse kuma enn muvman lor Facebook, kuma enn muvman virtuel, li ti sibir enn tantativ OPA

Desin Miro, Barcelona Series, 1944

depì A.Subron ki pa ti marse, ek aster li paret finn balye depì lasenn depì li ti fer so avandernye aksyon balye divan Parlman, e plis ankor depì so lamars konzwen ek *Muvman Premye Me* le 25 Fevriye, ki ti enn fyasko total. Alor, li finn sanze depì enn lalyans avek Subron ziska enn lalyans ek Bizlall, ek tulde finn amenn aksyon ireflesi, e san sinifikasyon istorik.

Medya

Finn ena buku konfli ek sanzman dan medya dernye fwa ki nu ti analiz li kumansman 2011 (get papye "Medya so rol ek Puvwar Politik" par Rada Kistnasamy lor websayt LALIT). Depi lerla, finn ena sertin sanzman: Jean-Claude de L'Estrac finn anonse piblikman ki li pe kit *L'Express* ek inpe apre, *La Sentinelle* finn perdi kes Lakur ek retir enn 2yem ka lakur pu chalennj mazorite BAI reprezante par Hossen, Jean-Marie Richard, Fon Sing dan Viva Voce ki propriyeter *Radio One*. Ofet de L'Estrac finn kit medya net kan li finn nome Sekreter-Zeneral Komisyon Losean Indyin. Lindsay Riviere finn ateri *L'Express* apre ki li finn travay *Business Magazine*. Kuma nu kone, limem ti enpe master-

laynnd pu fer MMM vinn enn arti pro-burzwa, dan bann lane 970. Zordi, depi 23 Fevriye, adio One finn sap su kontrol La entinelle. Gaetan Seneque finn ome redakter *Le Mauricien* ki e devlop versyon lagazet onn-lyin osi, e zordi li dan pre-retret.

riz dan sosyete otur Leta

inn ena kriz dan enn seri organizasyon ki ena lyan avek eta. MFPA ankriz: ena gran iger ant Chermenn Bord ek Direktris.

Dan MASA, ti ena sityasyon ot preske bord la net, inklir so rezidan, ti demisyone.

Dan seksyon Moris Amnesty internasyonal finn ena gran konfli nt Prezidan bord ek Direkter.

Kote organizasyon sosyal finanse par lamone CSR osi, ena kriz. Larzan CSR finn diminye depi ki governman finn sanz manyer ki kalkil pursantaz ki konpayni peye pu CSR ki vedir sa bann organizasyon-la pu bizin rule ar mwins larzan, uswa ferm zot proze. E sa sistem CSR pe vinn byen inpopiler parmi bann dimunn ki donn kudme dan travay sosyal.

Kriz Sosyal

Kriz sosyal ki finn akonpayn kriz ekonomik finn kontinye. Finn kontinye ena krim atos dan institisyon lafami, e bann dram ki vreman trazik.

Kan nu byen gete, lirezans enn gran sanzman, enn gran mobilizasyon lor baz enn program anti-kapitalist ek pro-sosyalist, li pli neserer zordi ki zame li ti ete avan, ki li dan Moris, ki li onivo internasyonal. Alor, mo espere deba la ed nu al ver aksyon pu sa kalite sanzman realite la. Parski aksyon ki pa baze lor sa kalite konpreansyon an komin sityasyon politik, li pu aksyon dan vid. Me, aksyon avek sa kalite refleksyon ek partaz lide, ek konpreansyon stratezi politik lezot, li ena sans vinn byen for. Kifer? Anparti akoz ena telman kriz dan sistem kapitalist zordi ki li pe dimann sanzman, li.

POLITIK OTUR REFORM ELEKTORAL

Zedi le 2 Fevriye, *Lalit* ti fer enn konferans de Pres
lor proze Reform Elektoral,
e sirtu so lyen ek sityasyon politik.

Ram Seegobin ti fer historik proze reform elektoral ek *lalit* pu reform elektoral, lerla Rajni Lallah ti donn pozisyon *Lalit*.

Ram Seegobin:

Kot deba inn arive, nu finn truv li neseser pu fer sa Konferans de Pres pu dezanklav nu inpe, li finn dir.

Briyevman nu ti pu kontan zet enn kudey lor kimanyer sa deba la finn evolue lor enn peryod letan.

Buku dimunn pe fer referans a lefet ki depi 44 an nu finn gayn nu Lindependans. Me, li inportan pu kone deba la, kimanyer li finn evolue, dan sa 40 an la?

Premye gran evenman dan sa deba la, ti an 1982. Ti ena gran, gran manifestasyon dan lari, manifestasyon lor long peryod letan, apre eleksyon 60-0. *Lalit* ti ladan. Lamas dimunn ti dir ki elekter finn swazir enn lekip 60-0, pena nesesite al re-lapes dimunn lor bann kriter kominal, ni lerla, ni dan lavenir. Lor enn semenn, lor dis zur ti ena gran, gran manifestasyon. Sa mobilizasyon la finn prodir enn premye zafer legal ek ka konstitisyonel, me li pa finn tir Best Loser System. Guvernman MMM-PSM finn pran desizyon pu retir keston lor kominote depi resansiman 1983, e pu amand Konstitisyon pu permet sa. Alor, MMM finn azir. Me, enn aksyon minimal, ek nu kapav kalifye li enn aksyon enpe drol.

Apartir 1983, nu dan LALIT finn fer enn nuvo aksyon pu expoz laspe ridikil Best Loser

System. Nu ti fer enn tiraz osor pu determinn kominote sakenn nu kandida. Dan enn konferans de pres, setadir an publik, nu ti fer li. E nu finn fer sa plizir fwa dan eleksyon zeneral kot nu finn partisipe, apre sa. Sinifikasyon sa aksyon la, se pu montre ki keston kominote enn kandida, li pa relevennt kan pe swazir enn proze politik. Sa aksyon la finn ale ziska 2000, nu finn fer mem lexersis, e sannfwa la, enn nome Parvez Karrimkan, planton Yousouf Mohamed, finn amenn nu Lakur Siprem pu met an-keston seki nu finn inskriir dan Nomination Paper kot li dir kominote, delapar bann nom ki li ti dir pa korbore avek kominote inskriir, dapre li. Yousouf Mohamed ti pran ka la. Ka ti pase divan Ziz Seetulsing. Su keston Seetulsing ek sirtu Yousouf Mohamed, nu tu finn bizin reponn pu nu aksyon dan tiraz osor. Kan ena zizman Seetulsing, li dir ki sa sistem klasifikasyon kandida, li nepli posib. Konstitisyon anfet met responsabilite pu determinn kominote, si ena kit keston, dan lame ziz Lakur Siprem. Ziz Seetulsing finn dir ki Lakur Siprem pena okenn fason determinn kominote dimunn, baze lor so “way of life”, ki Konstitisyon dir se manyer konn kominote enn kikenn. Ziz Seetulsing finn pran tu kandida LALIT, ki Yousouf Mohamed finn chalennj, met dan Popilasyon Zeneral.

Me, Seetulsing dir dan so Zizman an 2000 ki li nepli posib kontinye ek sa sistem la. E li dir li konpran ki ena reform elektoral

lor azanda politik. Kan ena reform elektoral, li espere zot deal ar keston best loser system. Apre eleksyon 2000, guvernman MMM-MSM, met dibut Komisyon Sachs, Robert Ahnee, ek Tandon (depi Lend). Nu pa finn al depoze divan sa Komisyon la pu enn rezon byen sinp. Dan Brief ki MMM ti donn Sachs ti dir li pa tus best loser system. E Sachs tir so Rapor, kot li kritik anver best loser system, san tutfwa dir bizin tir li. Lerla Select Committee Collendavelloo, li vini dir bizin enn doz proporsyonel, me bizin gard best loser system. Rapor Collendavelloo reprezant enn rekil. Li reprezant enn rekil dan lesans ki li dir pu ena enn lalist 20 proporsyonel pu retablir ekilib parti, e sa bann kandida la, zot osi, bizin met zot kominote. Nu ti konsider sa kuma enn rekil terib.

Lerla, kan eleksyon 2010 vini, PT-PMSD-MSM dir, dan zot manis elektoral ki pu fer reform elektoral.

Nu dan LALIT, nu finn met dibut enn komite, avek lezist ek lezot lorganizasyon, e nu finn travay pandan plizir semenn. Nu vinn delavan ar enn seri propozisyon pu reform elektoral, finansman parti, kod kondwit. Enn seri propozisyon ase komplet otur reform dan eleksyon zeneral. E nu finn sirkil li byen larz dan pei.

Answit, apre demisyon MSM lane dernyer, Ramgoolam ek Berenger kumans enn seri ran-kont pu koz-koze, dimunn pa tro kone lor ki zot pe koz-koze vremen, me zot dir parmi seki zot pe koz-koze ena lor reform

relektoral. Dimunn septik. Avek rezon dimunn ti krwar pe servi size reform elektoral zis pu koz-koze apre ki MSM fini kit Guvernman. Me, reform elektoral finn gayn so prop dinamik. Malgre ki Paul Berenger ek Navin Ramgoolam ti pe zis koz-koze, size reform elektoral finn vinn lor azanda.

La, nu truve ki plizir zafer finn arive, tuto long sa deba resan la.

- Nu truv enn labsans deba organize, setadir deba striktire, onivo nasyonal. Par exanp, enn insitision kuma liniversite, li ena enn linyon etidyan, ena enn linyon staf, me zot pa organiz enn seri deba eklere, ki kapav fer refleksyon la al pli divan. Sindika osi okenn lintere dan deba la, enn deba ki purtan lor enn size ase santral. Li determinn nu striktir demokratik.

- Nu finn truv osi enn konfizyon, enn konfizyon ki anfet enpe drol, parski li paret enn konfizyon nuri - sirtu dan medya - otur zafer obligasyon pu deklar kominote lor Nomination Paper, e ki rapor sa ena avek aplikasyon best loser system, ubyen avek so lexisans. Apre eleksyon 2005, zizman Balancy ti permet 11 kandida rant dan eleksyon san deklar kominote. Me, best loser system ti aplike, e li al delavan normalman. Me, pandan 6-7an, nu gayn sa konfizyon la, setadir enn fer sanblan ki sistem best loser li pu disparet si u ena enn swa, setadir si li pa obligatwar pu met u kominote lor Nomination Paper, me keston la tuzur la pu seki anvire reponn li. Konfizyon alemem, pandan 6-7 an, sirtu otur ki linpak ka divan Lakur Lazistis ubyen divan Komite Nasyon Zini pu Drwa Imen pu ena lor laspe kominal dan nu sistem elektoral. Buku dimunn krwar, ubyen fer zar zot krwar, ki sa best loser system ubyen kategorizasyon kominal pu disparet atraver ruling enn ziz isi, swa bann ziz Privy Council swa divan Nasyon Zini. Dimunn finn pretann sa pu disparet. Me, li dan konstitisyon. E se enn lalit politik ki pu fer tir li dan konstitisyon.

Alor, apre demision MSM dan Guvernman, nu finn gayn sa bann rankont la. E apre sa, Navin Ramgoolam solisit Carcassonne ek 2 lezist, fer enn propozisyon kwi vide, prodir enn Rapor avan lafen lane 2011, san konsiltasyon narayen. Kumsa nu gayn Rapor Carcassonne. Apre premye reaksyon, ena dimunn dir “wi, li interesan”, me byen vit tu dimunn realize ki bizin rezete. Nu ti parmi bann premye pu etidye sa Rapor la, e nu finn prezant nu analiz lor kimanyer li inapropriye, tandi ki lezot kuma Jocelyn Chan Lau, politikolog, Rezistans ek enn-de lezot individi finn dir “Aplik Carcassonne.” Me, tu lezot dimunn truv so rapor enpe farfeli.

Apartir ki Rapor Carcassonne rezete, nu gayn enn nuvo letap. Rama Sithanen kumans so pelirinaz sitwayen. Komans prepar enn sintez, ki pu konstitye enn baz pu kontiyn negosye. Deba ant Guvernman ek Lopozisyon kontiyn lor baz Rapor Sithanen. Byen vit, Berenger pran pozisyon anfavor retenir Sistem Best Loser limem, mem si enn serten moman, li dir kitfwa pa bizin kandida deklar zot kominote, e li mem al deter Rapor Banwell pu explike kimanyer sa posibil, setadir personn pa deklar so kominote dan Nomination Paper, me lerla ena enn korektif kominal deside par Komisyon Elektoral! Alor, Berenger li ule introdire enn doz Proporsyonel ek gard Best Loser, mem si diminye nomb best loser a 4,5,6. So argiman li pa enn argiman. Li dir pu ena enn reaksyon emosyonel. Lerla sa kapav blok reform elektoral. Ondire, dan so latet, best loser system li pa form parti dan sistem elektoral. Navin Ramgoolam so premye reaksyon sete ki Repezantasyon Proporsyonel ek Best Loser System zot pa kompatib. Kot u pe sey koriz pu repezantativite parti, li kapav fos pu kominote, ek kot pu kominote, pu parti. Sakenn pu deranz so kamarad. E sa li absoliman vre. E Berenger e Navin Ramgoolam dakor pu eliminn obligasyon (mo pe met

lanfaz lor sa mo ‘obligasyon’ la) pu kandida deklar kominote lor Nomination Paper. Me zot, zot tultan gard flu, nuri flu, lor eski personn pa pu deklar so kominote, ubyen eski pa pu ena keston la? Zot gard flu la. E sa ziska yer. Berenger dir eliminn obligasyon, me gard best loser system. Pu Berenger, sa li tutafe posibil, e reyelman li tutafe posibil, me li kontan gard enn flu. Kuma apre Zizman Balancy, 11 dimunn pa ti deklar zot kominote, me best loser al delavan. Pa ti ena obligasyon, e Best Loser System al delavan.

Lerla, pli resaman, nu ariv enn lepok, politikman grav. Li vinn enn moman ase grav. La, pe kumans ena reaksyon lor baz kominal. Nu finn gayn rasanbleman Plaine Verte Vandredi dernye, kot ena depite PT, MSM, MMM, Minis PT, depite FSM. Zot tu lor mem platform, anfavor mentenir sistem best loser. Lerla nu truv enn dyalektik ti pe devlope. Berenger ti pe dir sirtu ena “enn kominote” ki tromatize, e si tir best loser, sa pu kree reaksyon emosyonel. Lerla, kan li finn koz sa buku, ena sa reaksyon emosyonel la. Lerla Berenger dir “u truve la”. Li ase malsen.

Mardi dernye rankont ant Ramgoolam ek Berenger, dan prezanz Ganoo, Beebeejaun ek Sithanen, Berenger vinn propoz enn zafer inakseptab. Ki li pe propoze asterla? Li propoz 2 proze de lwa separe. Enn pu etablir Repezantasyon Proporsyonel par parti. Enn lot pu diyl ar Best Loser System. Ki eksakteman li pe propoze lor best loser system, piblik pa kone. Nu kone zis seki medya rakonte. Nu pa kone zis zis ki li ule dir lor best loser, parski sa ti dan enn reynion prive, e so pozisyon pa kler an piblik. Zurnal pa finn met so pozisyon presi lor best loser dan sa reynion la.

Pu Navin Ramgoolam, propozisyon Berenger li inakseptab.

Ded lok.

Lerla remarke, zis kan fini ena dedlok dan negosyasyon, lerla pu

Desin Escher, Reptil, 1943

premye fwa Navin Ramgoolam vinn pran pozisyon. Tu sa letan la chup-chap. Personn pa kone ki li panse. Lerla li vinn dir wi li anfaver propozisyon Sithanen. Setadir li anfaver enn doz proporsyonel ek sa lalist parti la li “subsume” bi best loser. Me, fransman si Navin Ramgoolam ti pran pozisyon depi avan, avan dedlok, nu panse li ti posib evit enpe sa porlarizasyon kominal ki finn ena. Li ti kapav influyans pozisyon Shakeel Mohamed, mem Yousouf Mohamed. Me, li, li atann dedlok, lerla li pran pozisyon.

Kan li pran pozisyon anfaver propozisyon Sithanen, li azut bann niyans semantik.

Li pe dir, Parti Travayist zame finn kont best loser system. Best loser system, li dir, inn fer so bann prev. Si u krwar li kont, sa fos. Me anmemtan, li dir ki li posib pu “subsume”, setadir integre bi best loser dan sa sistem proporsyonel par parti. Sa vedit li azut sa but ki Travayis zame kont best loser system, par rapor a reynion Vandredi dernye. Anmemtan, kan Ramgoolam fer sa deklarasyon la, li presize ki li pankor diskrit sa ek so bann koleg. Fransman, sa li ayurisan. Li pe dir u so pozisyon li enn pozisyon personel. Li ena

buku lopinyon personel. Alor, li pe dir dan parti, zot pa finn diskrit sa.

An konklizyon, kot nu finn arive asterla, ni PT ni MMM, pa finn pran okenn linsyativ pu lans enn veritab deba nasyonal lor nesosite aprofondi demokrasi. Guvernman ti fasilman kapav dimann MBC organiz bann deba, deba piblik. Lagazet, Radyo inn fer enn but, me li difisil pu ena enn deba byen striktire dan kad sa kalite program kotidyen la. E kan nu tande seki zot pe dir, pa finn ena deba alinteryer zot parti. Li klerman pozisyon personel Berenger ek Ramgoolam ki nu pe tande. Pu sa rezon la, Reza Uteem pran pozisyon pa parey kuma so lider, ubyen Shakeel ti pe sey manz banann dan 2 but.

Pu konklir, seki nu kapav dir, seki finn dominn sa deba resan la, se anfet reaksyon emosyonel ek irasyonel. Kan nu get manyer best loser system anfet operer lor 40 an, li ena enn valer pirman sinbolik. Dan lefet, li pa sanz gran soz. Li azut enn-de depite isilaba. Ek sa deba resan la, ki ti kumans par koz-koze apre depar MSM – kot sakenn so interpretasyon – nu truve ki byen suvan ena konsiderasyon partizann ki finn predominans lor prinsip politik kler.

Nu onivo LALIT, depi nu existe an 1982, avek enn konsistans ase remarkab, nu ena e enn pozisyon e enn stratezi pu takul best loser system. Nu finn fer enn travay pu prodir propozisyon, me seki nu mentenir ziska zordi se, dan labsans enn mobilizasyon byen zeneral, ki li reform elektoral ubyen amandman konstitisyonel pu enn 2yem repiblik, tusala pa pu profondi demokrasi la, li pa pu sanz natir puvwar. Nu, nu ule enn reform elektoral ki aprofondi demokrasi ek sanz natir puvwar politik mem, e sa nu gayn li selman dan bann lepok gran mobilizasyon.

Rajni Lallah:

Mo pu rebran exakteman kot kamarad Ram finn termine. Dan sa labsans mobilizasyon, dan sa labsans deba nasyonal, nu truve ki Rama Sithanen finn opere dan enn kad ase etrwa, enn kad ki determine par Navin Ramgoolam ek Paul Berenger e ki zot pe rode, politikman. Dan enn serten sans, Rapor Rama Sithanen byen minimal. Me, malgre sa, dan sa but ki li finn gete, li finn prodir enn Rapor ki dan LALIT nu truv ase eklere. Nu dir ki kad dan lekel li finn opere li ti ase etrwa, parski nu, nu dan LALIT, nu truve ki li pa get kestyon aprofondisman demokrasi limem. Mo revinn lor pwen ki kamarad Rada ti fer, li pa pe adres lefet ki mazorite dimunn Moris Rodrig pa kapav, par exanp, poz kandida aköz baryer langaz. Nu truv enn sistem elektoral kot ant 2 eleksyon zeneral, elekter dan enn sirkonskripsyon pena kontrol lor so reprezantan ki limem li finn eli. Sa vedit si dan enn sirkonskripsyon, mazorite elekter anvi tir zot prop reprezantan, zot pa kapav tir li. Me, sa li pa demokratik. Ena sa kalite drwa dan buku pei, par exanp dan Laswis, dan Kanada, e li ede pu gayn enn kontrol demokratik lor depite. Nu truv reform elektoral ti bizin demokratiz lasanble nasyonal, osi. Setadir nu ule truv enn demokratizasyon onivo eli osi.

Kontrol elekter lor eli, e kontrol depite lor minis, ek lor Premye Minis. Sa ti pu reprezentant enn aprofondisman demokrasi.

Nu truv sa lalit pu demokratizasyon ena enn lirazans, dan kontex kot nu pe gayn enn Lasanble nasyonal, kot lexekitif ena enn pwa imans dan Lasanble Nasyonal. Nu ena 25 minis, 10 PPS, Depite Speaker, Chief Whip, nepli res back bencher guvernman. Pwa lexekitif tro for par rapor a lezislatif. Bizin, nu dir, deba nasyonal lor kimanyer fer lasanble nasyonal vinn enn plas kot ena demokrasi vivan, e kot ena pli kontrol lor lexekitif.

Alor, sa se lexanp, terin kot deba ti bizin ete.

Me dan kad pli sere ki Rapor Sithanen finn bizin opere, nu konstata ki li ena buku propozisyon ki resanble propozisyon LALIT. Pu et pli presi, li propoz gard 20 sirkonskripsyon, elir first past the post, plis 2 depite Rodrig. Nu dakor avek sa kalite sistem la, setadir kot ena depite atase ar sirkonskripsyon, me nu propoze ki ena 4 depite par sirkonskripsyon, 3 depite Rodrig ek enn Chagos sinbolikman ziska li vinn vre.

Nu osi propoz parey kuma Sithanen 20 depite lor enn lalist parti, enn lalist bloke ek an-ord. Nu propoze selman ki tu sa 20 lor lalist parti zot dimunn ki finn fer fas a elektora dan sirkonskripsyon, setadir zot ena dub-kandidatir. Mem zot sorti lor lalist parti, zot deza atase ar enn sirkonskripsyon kot zot finn fini poze. Sithanen, li inklir dub-kandidatir kuma enn swa. Me, ena dimunn ki kapav lor lalis parti me ki pa poze dan Sirkonskripsyon. Lor keystone fam, rezonnman Sithanen ase bon. Li pa propoz enn lalwa ki inpoz tan kantite, li pa propoz enn kota legal. Li truv li enn responsabilite, enn pakt, ant bann parti. Onus li lor parti la. Nu truv sa enn bon zafer. Nu osi, nu pa dakor, ek kota dan kad lalwa, pu fam.

Nu osi truve ki lapros Rama Sithanen, kot li get best loser dan

Repons a Kestyon:

Q: *Le Matinal*: Kifer Paul Berenger obsede ar best loser, tase ar li. Mo pa konpran ...

Ram: Mo krwar li tase ar li dan enn nivo, li ase evidan, me li dan enn nivo ase siperfisyel. Paul Berenger, kan li defann mintyen best loser system kominal, li ena antet reaksyon emosyonel ek irasyonel depi bann minorite, e tanzantan spesifikman li mansyonn enn minorite. Alor, nu krwar ki Berenger so pozisyon lor Best Loser, li niyanse. Dan listorik, u truv li. Limem premye dimunn ki pran enn aksyon konkret kont best loser. Premye dimunn, se Berenger. Li finn an 1982 pran desizyon pu nepli ena klasifikasyon kominal dan resansiman. E sa, li alabaz best loser system, e li finn tir sa keystone la. Me, tir sa li pa enn mezir ki sifi pu fini ar sistem la. Me, si ena kikenn ki finn fer kiksoz, se sa aksyon an 1983, inisyu par MMM-PSM. Alor ki, Berenger, apre sa lepok la, li ena enn rol, apre 1983, kot politikman li finn truv li port-parol pu bann minorite. Li finn sufer sa kompleks la ziska zordi. Kan li pe defann best loser zordi, li pa pe defann li antan ki filozofi, me dan so politik partizann, kot li finn vinn port-parol, dan so latet, bann minorite. Si li ti kwar li filozofikman valab, li pa ti pu tir keystone resansiman la an 1983. E kan ena Zizman Balancy vini, li, Berenger, li dakor. Li ti Premye Minis lepok Zizman Balancy. E li dakor ar Zizman la. Seki Balancy fer se li selman tir obligasyon met u kominote lor *Nomination Paper*. Alor, nu kumans konpran stratezi alonterm Berenger par sa. Sa 2 aksyon la (tir keystone resansiman, tir obligasyon met kominote pu poze pu eleksyon zeneral), li reprezentant enn stratezi kot u pa pe "elimin" best loser, me u pe ronzi li, atraver enn stratezi sufle-morde. Me, seki li dir se li dir Best Loser sistem pu disparet par limem. Enn granmatin nu pu leve, dapre sa koze la, nu pu uver Konstisyon, Best Loser, li pa pu ladan. Me, li ti bizin swazir so parol pli byen. *Neseseite* pu enn sistem best loser kominal, li ti oredi dir, li gradyelman pu disparet kan ena sif resansiman rasi, kan pa oblize deklar kominote, kan finn abitye ek proporsyonel pu enn tan. Me, pu tir li, evidaman Parlman bizin vote. Li pa pu ale limem pandan lanwit. Berenger so pozisyon li defandab, so pozisyon sufle-morde, de pwen de vi filozofik, me kote politik partizann li bizin res tranquil lor ki so bi ete. Li kwinse. Filozofikman li pa dakor ek klasifikasyon. Me, politikman parlan, li truv sa nesaser pu li menaz siseptibilite kote bann minorite. Li kwinse. E, mem asterla, u truv kimanyer li kwinse. Kikenn kapav dir la, ena enn sityasyon kot e PT e MMM tulde tom dakor pu tir best loser, enn lokazyon, parski ni enn ni lot pa pu oblize sarye pwa la.

Me, dan kad aktyel, dan Plaine Verte No 3, dan sirkonskripsyon No 2, ena enn 3yem laron: Li pa zis PT ek MMM. Ena FSM, Cehl Meeah, osi prezan. Alor, politikman li la. Li ti byen prezan Vandredi dernye, e laful ti furni par FSM. Si PT ek MMM tulde dakor pu tir best loser, kanpayn Cehl Meeah, li pu plis rant dan vant Berenger, akoz li pe reklam li kuma lider bann minorite, e sa depi 1983.

Ondire Berenger, olye komban Cehl Meeah politikman, li tultan komban li selman elektoralman. Li pa komban li politikman, me zis elektoralman. E li riske perdi. Nu krwar ki ala seki explik pozisyon Berenger zordi. Istorikman, li enn sityasyon bankrut. Li pu al perdi tulde kote. Ena enn zurnalist ki finn dir Ramgoolam dan enn sityasyon win-win, la zordi, mo truve Berenger dan enn sityasyon "lose-lose".

enn fason kot so bi, so rezon det, kapav “subsume” dan Repezantasyon Proporsyonel. Li enn bon lapros. Alor, seki li propoze li ase interesan, malgre li minimalist. Nu swete ki ena plis deba pu get aprofondisman demokrasi dan enn fason pli larz. Nu dir sa, konsyan ki li inportan, anmemtan, pu ena enn mobilizasyon pu amenn sa kalite reform la dan enn bon direksyon. Nu deza angaze pandan buku lane pu amenn sa mobilizasyon. E nu pe e pu kontiyn fer li.

Rada Kistnasamy ki ti prezid Konferans de Pres LALIT pu sanz sistem elektoral. Apre 44 an Lindepandans, tuzur ena plizir restan kolonyal dan sistem elektoral, ena klasifikasyon kominal, ena puvwar santralize dan lame exekitif ek Premye Minis, ek lang maternel, Kreol e Bhojpuri, tuzur interdi dan nu sistem demokratik. Alor, bizin al ver reform sa sistem la. Depi an 2010 kan nu ti ena enn seri komite ki finn dres enn lansanb propozisyon pu reform elektoral, nu ena enn pozisyon ase kler ek piblik. Nu ti sirkil enn dokiman alepok ar tu depite, tu minis, inklir Premye Minis, inklir Lider Lopozisyon, lapres, manb Komisyon Elektoral osi byen ki parmi Iorganizasyon kuma sindika.

Prezan pu LALIT: Ram Seegobin, Rajni Lallah, Rada Kistnasamy, Lindsey Collen, Seetressen Murday, Alain Ah-Vee, Roland Boussac.

Prezan pu Lapres: Patrick Yvon (Le Mauricien), Claude Cziffra (Radio One), Le Matinal, L'express.mu, Le Defi, MBC, Radio Plus.

Le Defi Plus ek MBC ti prezan, me pa ti fer okenn reportaz. Sa li arive preske tultan avek sa 2 bwat medya la, e sa pandan dezane. Nu pa sir si li instriksyon depi lao -- depi swa Eshan Khodabux ubyen Dan Callican. Me, li zot responsabilite pu anpes sa kalite pratik regilye la.

Repons a Kestyon:

Q: *Express.mu*: Premye Minis kont lefet ki masyonn apartenans kominal, me li dir zame li pa kont best loser. Ena konfizyon lor la. Reyelman mo pa konpran ki li pe dir.

Ram: Enn konfizyon depi 7 an; konfizyon ki finn antretenir pandan 7 an.

Personn pa pe dir si u eliminn sa seksyon dan Nomination Paper net, si personn pa deklar kominote ditu, lerla pu kapav oper Best Loser. Apre eleksyon, Komisyon Elektoral, li get bann eli, enn par enn, li gete ki kominote ena lor zot *Nomination Paper*, pu li alwe Best Loser par zot kominote. Si li pena sa lalist depite ek kandida la, depi Nomination Paper, klerman li pa kapav oper sistem best loser. Me, ena niyans semantik. Navin Ramgoolam pe dir 3 zafer:

-Li kategorik, li dir li pa dakor ki dimunn ti devet deklar kominote. Exsepté ki li pa presize eski li pe dir sa pu *serten* ki pa ule deklar kominote (kuma bann Rezistans, ki ule enn lot kazye pu zot), ubyen pu personn pa ranpli parski pena kestyon dan Nomination Paper.

Parti Travayis, li dir, zame li ti kont best loser sistem. La, li pe fer mem zwe ki Berenger. Li rekonet nesessite Best loser, li dir li finn fer so prev. Li dir best loser li pu “subsume”, li pu rant dan enn lalist parti. Li pu fonn dan enn lalist parti. Dayer, Best Loser deza kumsa. Premye 4 best loser nome zis lor baz kominote, lot 4 nome lor baz retablir ekilib parti, san debalans kominote. Alor, li pe dir anfet ki bizin integre best loser dan lalist parti, alor kominote pu nepli dan kad legal.

Ramgoolam pe dir bann zafer danzere osi. Li al koze Le Morne. Ena 3 kominote, li dir, e tu seki pa ladan zet dan Popilasyon Zeneral. Anfet istorikman, pa kumsa ki li ti arive. Me, li al anflam dimunn dan enn rasanbleman Le Morne. Li dir laful: “Eski u dakor lor sa?” Me, la li finn al dan enn terin mine. E la, li pe depann lor kot li pe koze, ki li pe dir.

Li osi dan mem pyez ki Berenger.

Sithanen pe propoz kiksoz ki kapav integre bi best loser system dan enn lalist parti, sanki *oblize* pran kont kominote. Navin Ramgoolam pe al lor la. “Subsume”, kumsa, li pa enn move pozisyon. Li pa mem pozisyon ki “aboli best loser sistem!” Remarke ki dan LALIT, nu finn tultan kritik sa laliyn ki zis kriye “tir best loser!” – me ena serten lezot grup ki dir sa. Nu, nu tultan dir “Non, best loser, li pu ale dan kad enn reform elektoral,” sinon li iresponsab.

Q: *Le Mauricien*: Kimanyer Berenger kapav ule best loser kontinye, kan li baze lor sif Resansiman 1972. Se bann sif ki pena sans, zot dat depi 40 an. E Best Loser, li pa pu ale par limem. Dan lefe li la. Me, pe servi li lor baz sa bann ansyen sif la.

Ram: Kan ti pran desizyon an 1983, sa ti inser limem dan enn prosesis kot pu al ver eliminasyon atraver letap, e finalman enn reform elektoral. Nu panse ki kasir 1983 ki finn vinn bulvers tu. 1983, 2 zafer arive. Ena kasir dan guvernman, kot PSM al enn kote, me ena enn dezyem zafer, pa zis Boodhoo, me Jugnauth ek enn bon parti MMM al enn kote ar Boodhoo. Sa kasir kominal la finn predominé. Lerla, kan eleksyon 1983 arive, ena enn kanpayn elektoral infekt. Li ti kominal net. Apartir la, apartir 1983, sityasyon dezenere. Kan Lalit ti dan MMM, nu ti predir enn tel kasir kominal, kan fer lalyans ar Boodhoo.

An 1982, par milye dimunn ti manifeste kont Best Loser kominal, san ki zot per POA, ni get lapolis, 5,000 a 10,000 dimunn re reklam ki revok Best Loser System. Li dan sa fule ki MMM al tir kestyon dan resansiman la, li ti dan sa vag mobilizasyon la. Me, sa vag la finn kraze lor resif. Enn kraze anonse.

Tu sa banane la, depi lerla, nu pa finn re-ena mobilizasyon. E Berenger, li tase ek so rol defann repezantan bann minorite.

Kriz Ekonomik ek Risponns Muvman Sindikal

par Rada Kistnasamy

Amizir kriz ekonomik mondyal pran diferan form,
lekonomi Moris plonz dan samem kriz.

Ki risponns muvman sindikal?

Kumansman sa lane tu indikater montre ki lekonomi kapitalis pe kontiyn anfonse dan kriz. Seki ti sinboliz pwisans ekonomik kuma Leta Zini ek pei Eropéen pe ek-rule ar det, ek Leta li-mem pe al bankrut. Sa kriz sistemik ki ti vinn aparann an 2008, finn swiv enn seri lezot kriz ki ti aparet avan.

Nu finn travers par enn kriz alimanter ek so konsekans lor pri manze, lor furnitir manze. Kriz alimanter ankor la. Dan Lafrik ek Lazi finn ena manifestasyon, mem lemet kont lafen. Apre, nu finn gayn kriz lenerzi avek flanbe dan pri petrol/lesans. Sa kriz lenerzi ki finn kwinsid avek enn seri katastrof natirel. Pei prodikter enn gran proporsyon sereal dan lemond finn afekte par inondasyon ek lasesres, e sa asontur, finn afekte *ankor* prodiksyon. Kriz lenerzi byen liye avek kriz alimanter aköz enn parti prodiksyon sereal ti kumans servi pu prodwir biofyuel pu rul masinn, anplas servi pu nuri dimunn. Nu finn gayn kriz lekoloji, ki pe menas planet dan o-mwen 9 diferan fason, avek enn seri katastrof natirel, tranbleman deter, tsunami, san bliye aksidan nukleer ki sa finn provoke dan Zapon.

Zordi nu finn rant dan enn lot faz kriz ki karakterize par degradasyon notasyon (anterm solvabilite) pei Lerop, ki pe andete ek bankrut, enn apre lot. Sa semenn lamem nu finn anprann lor degradasyon Lafrans par azans notasyon *Standard and Poor's*. Etan done 30% turist sorti depi Lafrans, nu kapav atann a kriz grav dan sa sektor la pli divan.

Gouvernman sa bann pei la, ansam FMI ek Labank Eropéen, pe inpoz losterite pu fors lamas dimunn aksepte, e mem sarye fardo sa kriz la. Plan ki zot pe aplike se lisansye, zel ek diminye saler, privatiz servis esansyel, inpe kuma losterite ki FMI/Labank Mondyal ti inpoze lor nu dan bann lane 78 - 82.

Me, lamas dimunn, pe proteste, pe reziste atraver lagrev, manifestasyon, okipasyon lespas piblik. Tusa finn debus lor kriz politik kot plizyer dirizan dan pei dan Mwayin-Oryan, Lafrik di Nor, Lerop, finn bizin kit puvwar, ena fwa sove ale. Dirizan ki finn ranplase, pe kontiyn politik losterite ki finn inpoze avan, enn dan lot, pe kontiyn aplik represyon kont tu seki pe reziste.

Sa kriz ki finn afekte sirtu Leta Zini ek Lerop, ena lefe lor Moris etan done lyen ekonomik ki finn egziste ek ranforsi par diferan rezim o-puvwar avek Lerop. Li finn perpetyasyon enn lyin ekonomik neo-kolonial ki depann lor marse sa bann pei la pu sektor kuma Textil, Lindistri Sikriyer, Turism ek BPO. Sa bann sektor Moris la finn travers kriz avek lafin marse proteze, sirtu avek aplikasyon regleman WTO.

Gouvernman ek burzwazi finn kontiyn gard sa bann sektor la, avek enn politik restriktirasyon pu kontiyn rann zot profitab, e sa odetriman travayer sa bann sektor la.

Asterla kriz dan turism pu anpire ar kriz dan Air Mauritius, swit a ogmantasyon ku petrol ek diminisyon valer Ero.

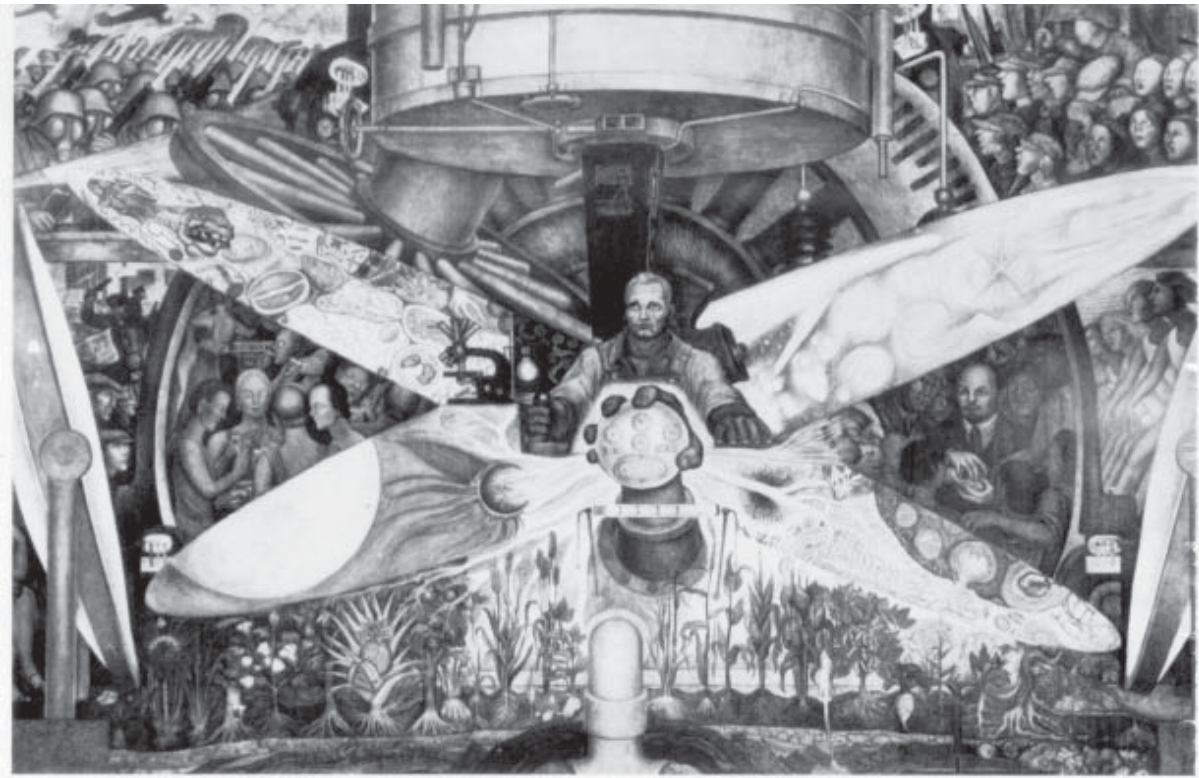
2008 -2011, trwa diferan minis avek mem politik

Depi 2008 nu finn gayn trwa diferan Minis Finans depi trwa parti diferan, Rama Sithanen depi Travayis, Pravind Jugnauth depi MSM, Xavier Duval depi PMSD. Seki komin dan sa trwa la, se zot politik ekonomik. Zot finn vini avek diferan plan, avek mem obzektif, setadir pu sap burzwazi dan sa lepok kriz.

Zot finn vini avek bann mezir vizib e parfwa invizib. Bann mezir invizib kuma kan zot finn depresye rupi pu permet patrona fer bann gro “krwasans” lor ledo travayer ek dimunn mizer. Kan rupi depresye sa antrenn enn seri ogmantasyon pri pu dimunn mizer ek travayer, parkont pu patron etan done zot reset an deviz, depresyasyon amenn plis rupi dan zot lakes ki explik sa krwasans.

Rama Sithanen ti lans *Additional Stimulus Package* (ASP) an 2009 pu alwe fon ar bann lantrepriz dan kriz. Parkont, Pravind Jugnauth ti met dibut *Economic Restructuring and Competitiveness Program* (ERCP), nom diferan, me ti pe fer mem fonksyon ki ASP. Kan Xavier Duval vini, li finn kareman aboli tax *Capital Gains* lor imobilye, tax lor dividenn ek lintere, e osi finn prolonz *Tax Holiday* pu patron Freeport. Anmentan li finn diminye innkom tax lor reveni, tandi ki pu lamas dimunn li finn ogmant tax lor SMS, labwason ek sigaret.

NPC, TUTF, ERA akseler dekonpozisyon sindikal

Mural Diego Rivera lor 'Palace of Fine Arts', Mexico City, 1934. As repainted in the Palace of Fine Arts, Mexico City, 1934.

Fas-a diferan plan guvernman ek burzwazi pu vinn sap sistem kapitalis, nu truve ki muvman sindikal demobilize, afebli ek fragmante. Kan lekonomi kapitalis an kriz nu truve ki guvernman ek burzwazi vini avek lezisasyon ki viz pu akseler dekonpozisyon muvman sindikal. Anmemtan zot ranforsi birokrasi sindikal, parski dan sa lepok kriz, guvernman ek burzwazi prefer negosye avek enn-de *guru* ki avek reprezantan eli demokratikman, eli par travayer.

Apré ki guvernman finn ranplas tripartit par *National Pay Council*, finn ena protestasyon depi muvman sindikal. Guvernman finn mintenir NPC, al delavan nom 5 sindikalis prorezim pu syeze. Alor, aksyon Guvernman kan li met NPC, sa finn destabiliz muvman sindikal e sa finn amenn kasir alinteryer federasyon ek konfederasyon. NPC fini disparet antretan. Me, dega fini fer.

Trade Union Trust Fund (TUTF) finn enn lot linstriman ki finn responsab pu amenn divizyon sindikal ek kreasyon nuvo federasyon. Etan done larzan TUTF alwe selman a federasyon, nu truve ki ena enn dekonpoz-

isyon, kase, ranze alinteryer muvman sindikal pu tap sa lamone la, pu sa rezon birokratik la. Sa fragmantasyon la, li pa dan lintere travayer, me plito dan lintere birokrasi sindikal. Ankor enn fwa, aksyon Leta finn destabiliz sindika.

Lalwa travay ERiA ek ERaA, de lalwa ki viz pu rann lisansiman fasil ek revandikasyon travayer pli difisil. Me, ERiA ek ERaA finn vinn osi rekonet fonksyon "negosyater" dan lorganizasyon sindikal. Sa al dan bi burzwazi ek Guvernman pu diyl avek enn-de negosyater ubyin guru dan muvman sindikal, olye adres zot a bann manb eli sindikal. Dan enn lepok relativman demobilize, guvernman ek patron prefer gayn enn "permanan" (kuma dir li an Franse), setadir ki pa enn ladireksyon ki ranplase sak Lasanble Anyel. Etandone negosyater travay e pran kontrol sindika – kot enn sel dimunn konna tu – zot pa ranplasab a kurterm. Pena presyon lor zot pu reponn a manb sindika, alor zot, negosyater setadir, kapav siyn tu kalite lakor, mem seki anfavor patron. Ena osi negosyater ki azir politikman pu ranforsi Navin Ramgoolam dan

so rol enn monark ki li pe aspir devini. Nu rekonet fasilman ki ena negosyater ki fer apel suvan suvan a Navin Ramgoolam pu li intervenir dan relasyon indistriyel enn sekter.

Dan sa lepok kriz, ena osi seksyon Muvman Sindikal ki pe redwir a fer bann diskur plito moral kont lamizer individyel sak travayer, anplas ki get dan enn fason stratezik menas ki ena kont klas travayer e propoz bann demand dan enn tel lepok.

Ki rispons muvman sindikal dan diferan sekter?

Sekter lindistri sikriyer

Si nu get lindistri sikriyer, li ti pli gran sekter travay dan bann lane '70. Sa sekter la finn raptise. Nomb travayer ki ti otur 50,000 ziska bann lane '80, zordi reprezant otur 5,000. Kan sekter an kriz, guvernman apre guvernman finn vini avek diferan plan pu detrir lanplwa par milye pu kontiyn rann sekter la rantab pu patron. An 2008 guvernman vini avek so plan pu sap Lindistri Sikriyer avek plan MAAS (*Multi Annual Adaptation Strategy*). Sa li enn plan ki detrir lanplwa atraver VRS1 ek VRS2, (swa-

dizan *Voluntary Retirement Scheme*, ki fer u enn lof u pa kapav refize), enn plan ki konverti Lindistri Sikriyer an lindistri *kann* kot met lanfaz lor prodiksyon lenerzi atraver etanol, elektrisite depi bagas, olye ki okip, par exanp, prodiksyon manze, nuritir pu dimunn. Fas-a sa plan la, seki gid Muvman Sindikal se pu gete ki but kapav gayne dan sa reform la, sirtu kan ena lamone konpansasyon Lerop pe rantre. Zot pa mem sey gard anplwa. Finn ena manifestasyon, menas lagrev, tu kalite mobilizasyon, kifer? Pu dimann 42% ogmantasyon, pu sa tigit travayer ki reste. Finalman swit-a menas Navin Ramgoolam, MSPA sede lor 20%, peye an plizir trans, dernye trans an 2013.

Evidamman li ti enn ‘Gran Viktwar’ pu Joint Negotiating Panel, enn nuvo instans pli santalize ankor, e enn so port-parol, A.Subron finn mem dir dan *L’Express* 6 Ut 2010 ‘*Je tiens a rassurer la MSPA que les syndicats sont en faveur d’activites productives pour le pays a travers la canne...’*. Mem si disik ek kann pena lavenir, dirizan sindikal kontiyn defann pa zis lintere so bann manb ki reste pu bann gin imedya, me osi lintere pu ki patron kontiyn rul so mulin ek plant so kann. Dan kontex kriz alimanter, eski sindika ti bizin plas li dan kan bann ki pe dir ki bizin kontiyn monopoliz later kann su plantasyon kann?

Sektor Lepor

Lepor, enn sektor stratezik kot Guvernman ek burzwazi pe prepar terin pu privatizasyon. Finn ena kriz onivo manejment CHC avek depar Archimede Lecordier ek Jacques Faustin, swit a enn kanpayn ;amene par nuvo sindika A. Subron, PLMEA. Sa kriz la, a son tur, finn ena reperkisyon onivo sindikal kot PLHDWU pa pe dakor avek nominasyon administrater extern. Li kone ki administrater extern vedir prepare pu privatizasyon, met lord dan “prodiktivite”, “rantabilite”, pu ki enn partner

stratezik interese rante. Alor, PLHDWU li kont. Par kont, PLMEA li, li dakor. Dayer zot dir ki sa se zot demand ki zot ti fer a Premye Minis dan enn let le 12 Zanvye. Anfet pa finn gayn enn administrater extern, me enn nuvo sef.

Alor dan lepor, ena enn dezorganizasyon, kot sindika sakenn pe tir so kote, e sa pe amenn divizyon parmi travayer.

Kan travayer afebli, divize e dan inkapasite pu ofer rezistans, sa kree kondisyon pu burzwazi inpoz so kontrol atraver privatizasyon. Li inportan ki nu swiv seki pe arrive dan lepor, sirtu par rapor a rol bann birokrat sindikal ki pas zot letan lager kuma bann Sherif pu gayn kontrol lor sektor-la. (Get nu lartik lor lepor apre sa lartik la.)

Lasante ek Ledikasyon, nuvo kreno pu kapitalis

Kan burzwazi ankri, zot rod nuvo sektor pu plas zot kapital. Anparti, sa kriz la, se pena plas pu zot investi zot kapital. Alor, zot prosede par nuri traka individyel sak dimunn lor kekyon ledikasyon ek lasante. Zot fer sak individi gayn traka kimanyer li pu okip so famiy. Zot fer dimunn kwar ki servis prive buku pli bon. Anmmemtan, Guvernman vini avek enn seri mezir ki uver sime pu privatizasyon servis lasante ek ledikasyon. Nu truve ki dan bidze Xavier Duval finn ena mezir pu ki travayer kapav transfer so larzan depi *Employee’s Welfare Fund* (enn larzan kolektif) pu rant dan fon lasirans medikal prive (enn larzan individyel). A son tur, sa lasirans prive, li ankuraz lopital prive ek swin prive devlope. Dayer, ena mem enn ka divan Competition Board, ki pe akiz enn gro kon-payni lasirans donn proteksyon enn gro lopital prive.

Pu sektor ledikasyon, Guvernman pe ankuraz inplantasyon enn seri linversite prive depi partu dan lemond dan Moris, osi byen ki linversite prive lokal.

Lasante ek ledikasyon pe transforme depi servis esansyel an sektor ekonomik kot investiser pu vinn investi avek bi pu fer profi.

Ki risponns muvman sindikal fas-a sa transformasyon servis esansyel an komodite? Nu truve ki muvman sindikal pe truv sa kuma enn drwa pu bann sindike zwenn lasirans prive, gayn swin dan klinik prive. Dan sektor ledikasyon, onivo primer, nu truve ki sindika pe revandik drwa pu fer leson prive. Enn demann ki pe get inikman lintere manb dan sa sektor la, lintere strikteman a kur-term, san ki gete eski li dan lintere ledikasyon zanfan. Zot mem sey koronp paran, par amenn argiman ki paran bizin ena “swa”.

Sektor ICT

Problem travayer *Infinity* finn expo de gre explwatasyon ki ena dan sa sektor la. Avek kriz ekonomik dan Lerop, sektor ICT/BPO, nu kapav atann ki sa sektor la pu travers bann kriz ki pu rann kondisyon travay pli difisil ankor.

Me lot difikilte sa nuvo sektor travay, se kapasite pu organize – akoz long lertan travay. Anplis, ena lefet ki ena nuvo zenerasyon travayer ki pa finn gayn kudme lexparyans lalit lepase. Otur problem *Infinity*, nu finn truv Jeff Lingaya, enn individi ki finn koz enpe nerport, ti vinn enn “sinbol” ki muvman sindikal finn sarye partu partu, pu mobiliz travayer lezot sektor, fer travayer dibute, aplodi li.

Travayer lezot pei

Nu truve ki avek mitasyon ekonomik ena plizir sektor travay ki finn anplway travayer depi lezot pei. Bann travayer ki finn vini pu travay, kupe depi tu lavi sosyal. Patron byin satisfese, parski prodiktivite pli ot, vedir ki so profi pu pli ot dan sa lepok kriz.

Me, ena difikilte onivo langaz, kan ena pu organize. Lot difikilte se latitid mem enn seksyon muvman sindikal ki truve ki travayer lezot pei pe vinn pran

plas travay travayer isi. Sa li enn latitud danzere e zenofob ki al kont prinsip linite travayer Moris ek lezot pei.

Nu finn mem gayn kanpayn kont travayer etranze, suvan alimante par sindika, kumkwa pe vinn gat kondisyon travay dan Moris. Travayer depi lot pei, parey kuma travayer ki sorti Moris al travay lot pei, zot dimunn byen feb, zot viktim enn sistem. Lerla sindika byen suvan kritik zot, kritik viktim la.

Muvman sindikal ek lalit politik

Li inportan ki ena enn lye byen onet ek o-kler ant parti politik ki ena enn program anfafer klas travayer ek sindika, ki reprezant klas travayer. E li osi inportan pu konpran ladiferans ant sindika ek parti politik.

Pandan 'Eta de Lye' ki LALIT ti organize an Novam 2011, Reaz Chuttoo, enn parmi dirizan CTSP finn dir ki li truve ki seki diferansye enn sindika depi enn parti politik, se ki enn sindika ena enn lalis demann, par kont enn parti politik ena enn program. Li finn osi dir ki dirizan sindika, kuma limem, zot eli pu enn an, apre zot kapav nepli la. Tand ki enn parti li otur enn program. Me, anfet, kan nu byen gete, pu laplipar sindika ek federasyon, zordi seki karakteriz zot plis, se lefet ki ena dirizan ki 'permanan', ki res portparol dan lapres lane-ale lane vini, ki al dan tu negosyasyon avek patrona e guvernman, ki al ILO ek lezot konferans Internasyonal, e ki li paret travayer pa kapav tire.

Sa bann dirizan la pa kone par ki prosede demokratik zot finn vinn dan enn tel pozisyon, me burzwazi ek leta burzwa satisfe ki li kumsa dan sa lepok kriz la.

Ala travay ki militan politik ek militan sindikal ena divan nu. Nu ena pu kontiyn travay ki al ver linite e ranforsisman *klas travayer* dan sa lepok kriz e anmentan denons bann birokrat sindikal ki travay dapre azanda burzwazi ek azanda Navin Ramgoolam dan so rol enn apranti

monark. Me, nu ena pu denons birokrat sindikal an proporsyon ki nu ena puvwar pu fer zot manb kone rezon kifer nu pe denons zot, e ansam avek enn kanpayn pu sanz dirizan sindika, pu tir seki pe

gard zot dan linnyorans, ek dan rol figiran.

INFO INFO INFO

Prosenn Fim "Queimada"

Prosenn Fim K-Lib pu vazyonn Queimada (1969) par Gillo Pontecorvo avek Marlon Brando. Fim la rakont enn sulevman parmi esklav travayer kann dan Lezantiy Espanyol lane 1844, lepok kan burzwazi Britanik, pu so bezwen komersyal, ti ule instal rezim "travayer lib" pu ranplas esklavaz. Realizater Gillo Pontecorvo ti fer fim Bataille d'Alger ki ti sansire an Frans ziska lane 1973, me ki ti gayn 3 nominasyon Oscar. Vandredi 2 Mars. Pu invitasyon, kontakte Alain 208 5551.

Dernye fwa nu ti get "Lola", enn fim Filipinn ki ti gayn pri Festival Veniz 2009.

Rapel ki enn fim klip li enn plas kot nu pa zis get fim, nu vazyonn li. Suvan nu pe get li pu 2yem fwa, ubyen plis. E apre nu relax, nu diskrit fim la. Suvan nu get fim kontribiye dan devlopman natir lar sinematografik.

Kur Literesi

Ledikasyon pu Travayer ena enn nuvo kur alfa, si ena dimunn anvi aprann lir ekrire. Li tule Samdi 10:30 a midi, GRNW. Rann enn servis, fer dimunn kone.

MLF Konferans lor Lavortman

Muvman Liberasyon Fam, ena enn konferans lor dekriminalizsyon lavortman dan kad so *Nuvo Manifesto Fam*, Mardi 6 Mars a 6:00pm.

Dokimantasyon LALIT

Ena enn stazyer pe fer dokimantasyon Lalit, sirtu seki lor Diego Garcia.

Kozri dan SSS Bon Accueil

manb MLF, Lindsey Collen ti fer enn kozri dan SSS Bon Accueil lor Nuvo Manifesto Fam dan enn sosyete patriarkal divan enn santenn zelev HSC.

Expo Jean-Claude Baissac

Pu ena enn expozisyon travay artistik Jean-Claude Baissac, enn sinpatizan Lalit, apartir Vandredi 16 Mars, dan Galri Riviere Noire.

Liniversite Popiler

Ala kozri 15 minit par enn manb "Barefoot College" dan Lend, Bunker Roy. Joseph Cardella depi L'Universite Populaire pe sirkil sa fim extra la. <http://www.upim.info/coups-de-coeur/learning-from-a-barefoot-movement/> Ti ena 4 dimunn ki travay diferan http://www.ted.com/speakers/bunker_roy.html plas lepor ki ti partaz zot lexperyans dan zot sekter: enn

Lepor 2012, antan ki Sekter

Merkredi 15 Fevriye dan Horl Mama Bul Later, GRNW
LALIT ti fer enn tab rond
ar travayer sa sekter la ek manb.

travayer Vrak, enn Cargo Handling, enn lasante piblik, ek enn dan lizinn pwason. Ram Seegobin ti prezide. Ti ena enn 20-enn aktivist politik partisipan.

Intro par Ram Seegobin

Ram ti dir sa sesyon lor lepor, li swiv enn seri sesyon lane pase lor diferan pei: nu ti, enn apre lot, get enn seri pei Lamerik Latinn, lerla nu ti get lamonte fasism dan diferan pei Lerop, e apre sa, lamonte kapitalism dan Lasinn. Sa li premye sesyon dan kad enn nuvo seri sesyon lor diferan sekter travay.

Sekter lepor byen daktyalite zordi, Ram Seegobin finn dir. Sa sekter lepor la, li enn-de bann sekter ekonomik dan pei kot finn ena bann pli gran sanzman dan dernye 30 an. Ziska 30 an desela, kimanyer lepor ti ete? Ti ena enn gro seksyon debarder ek stividor ki ti anbank disik ruz dan sak 100 liv. Sa lepok la disik ruz ti met dan sak kot tablisman, sarze lor kamyon, debarke tuzur dan sak, met dan godam lepor, Caudan. Debarder pran depi godam, met lor salan, amenn dan bor bato, winchmenn met lor bato, lerla lor pon, laba, desir sak, disik li tom dan lakal bato. Ziska 30 an desela, diri, lafarinn, zot osi debarke dan sak. Lerla ti ena seksyon pwason. Debarke pwason depi lor navir. Lerla ti ena enn seksyon apel ti-koli. Marsandiz ariv Moris dan kes, dan bwat, debarke lame-lame, lor zepol par lekip apel ti-koli. Tu ti zere par konpayni prive: Scott, Noel, D'Hotman, etc. Konpayni prive ki ti ansarz diferan aktivite. E doker, avan gran muvman sindikal bann lane 1970, ti travay kan ena

navir. Kan ena navir ena travay, kan pena navir pena travay. Kriye nimerò lor radyo. Avan sa, tu travayer al atann dan lasal Caudan, kriye nom, sinon u pran u manze, u return lakaz. Kondisyon ti kumsa. Ziska, dan bann lane 1970, travayer lepor organize dan sindika, sindika byen aktif, byen mobilize, byen for. Ki nu ule dir prezizeman par dir sa? Nu ule dir ki avan travay kumanse, 6er granmatin, dirizan sindika, negosyater, fer rasanbleman tule zur.

Premye gran sanzman, gayn VRAK. Disik nepli lame-lame, nepli lor latet. Li vinn lepor dan gro kamyon, lerla travayer kuma kamarad ki prezan, anbank sa disik la, atraver enn sistem ponpe depi kamyon. Kan Vrak vini, 1,500 a 2,000 travayer lisansye. Tu ti reysi negosye plan retret, spes VRS, kot gayn enn lempsem, ek enn pansyon a-vi. Mem lepok, atraver enn gran kanpayn par sindika ek travayer, reysi fer sekter prive kit lepor, ale. Reysi fors guvernman nasyonaliz tu loperasyon. Anmemtan kan VRAK vini, konpayni prive ale, Cargo Handling (CHC) rantre. Tu sa sanzman, ziska ler, finn fer o-detriman lanplwa. Me, parski sindika ti byen organize, byen for, li ti reysi sorti dan sa bann sanzman la, sanki bizin kurbe. Buku inn aste pirog, al lapes, servi larzan pu fer enn lot lavi.

Enn seri lezot sanzman osi vini. Diri-lafarinn, li osi debarke lor baz vrak. Ti-koli disparet, tu vinn konnteyner. Lepor sanze net. Manejmennt kumans vinn plis konplike. Apart CHC, ena Marine Authority lerla Port Authority, Ladwann grandi, lerla tom su

MRA. Kumans gayn zesyon ase konplike pu sa sekter lepor la. Enn lot but dan lepor, Por Fran, kot tu marsandiz ki rant laba, li andeor nu sistem ladwann. Nu gayn sa sekter transbordman la.

Alor, travayer zordi ena pu fer fas a bann nuvo defi. Parey kuma an 1980 reysi fer sekter prive ale, zordi sekter prive pe rod re-rant dan zesyon lepor. A lepok travayer lepor ti byen inifye, byen organize, byen for. Zordi kan ena sa bann menas la, travayer la byen fragmante, byen divize. Ena 3 sindika ki preske pa koz ar zot kamarad. Ena lezot sindika kuma DAWSEA, SAMSEA mwens aktif, osi. E, malgre menas privatizasyon, anplas truv platform komen pu fer fas, nu truv divizyon ase grav.

Premye letap, ver privatizasyon deza la. Guvernman pe rod enn "partner stratezik". Normalman, li sekter prive mem. Parey kuma Ayropor, li zere par enn konpayni, zordi dan lepor pe koz enn partner stratezik, petet enn konpayni etatik mem, lerla sa pu al debus lor privatizasyon pli konplet. Alor sa 30 an, finn truv gran lalit pu tir patron dan lepor, saler garanti, travay tulezur. Zordi ena buku devlopman, me nu regayn menas. VRAK deza li pe pey pri kriz dan lindistri sikriyer. Moris nepli export disik ruz, me blan, e sa dan konteyner. Vrak li lor repor ferme. Dan 30 an, met dibut VRAK e pe ferm li! Sekter prive inn met deor 30 an desela, zordi pe rod re-rantre. Kuma franse dir pe *boucle la boucle*. Me, travayer pena mem lafors ki lane '80.

Kamarad Jean, Ram Seegobin dir, pu explik lepor la, kimanyer li organize. Li inportan ki nu konpran sekter la. Kumsa nu

Enn vi lepor depi Google Earth

kapav konpran seki pe pase, amizir li arive.

Lepor, antan ki sekter par JeanYann

Jean Yann, ki travay Cargo Handling, ti kumanse par dir ki nu tu, kan nu koz lepor, nu pans bato, lapes, larad, konteyner, marsandiz, doker, silos. Me, lepor li pli kompleks ki sa. Li pa zis enn sekter, li plito plizir sekter dan enn sel zonn.

Port Louis, Jean Yann, dir, li sel por internasyonal Moris. Li sel rantre-sorti maritim e komersyal vizavi leres lemond. 99% expor ek inpor tranzite par lepor. E, etan done nu enn pei ki pa otosifizan, nu pa prodir konsomasyon debaz, ni mem manze de baz, tu seki dan labutik, sipermares, kinkayri, li pas par lepor. Tu masinnri osi, li pas par lepor. Samem fer lepor enn plas stratezik pu pei Moris. E nu finn truv buku sanzman 30 dernye lane. Tu dernyeman nu finn truv enn sanzman adisyonel a sanzman ki Ram finn explike, avek “demokratizasyon a-la-Parti Travayist” ek osi avek liberalizasyon ki guvernman aktyel ek presedan finn met an-aksyon. Sa bann sanzman la zot finn 100% anfaver sekter prive. Nu finn truv emerzans nuvo konpayni prive,

kuma *Holcim*, *Indian Oil*, Chantier Naval de L’Ocean Indien. Nuvo sekter osi, finn met anplas, kuma *Sea Food Hub*, ki Guvernman pe rod fer vinn enn pilye lekonomi. Anfet li pe pran buku lanpler. Nu Zonn Ekonomik Exklizif, nu sirfas lamer, li 1.9 milyon kilomet kare, lamer otur Moris, Rodrig, Tromlin, Chagos inkliir Diego, St Brandon. Li vremen enorm. Alor, asterla pe kumans explwat li. Seki tris ladan, li dan lame zis sekter prive.

Anfet, an-tu, ena enn 25-30 diferan konpayni dan lepor, dan diferan sekter: alimanter, lozistik, disik, petrol, fret, manitansyon konteyner ek marsandiz, etc.

Konpayni ek zot rol

Jean Yann finn prepar enn zoli map, ki li finn kree baze lor foto Google Earth, liye ar so konesans presi antan ki travayer. Li finn montre nu fizikman, zeografikman, kot diferan but lepor truve: Bulk Sugar Terminal (vrak), proze Neo-Town, proze *Dream Bridge* (ki ena tandans res rev), Caudan, Cruise Jetty kot Pakbo koste, ena divan Plas Darm kot truv seki ansyenman ti apel Larad Port Louis, plas Imigrasyon, Tru Fanfaron, Por Depes, e alinteryer kot ena enn seri konpayni, a 90%

prive. Li finn montre diferan Terminal ek so bann diferan Ke, Moulin La Concorde (gran silos), lera kot bato pasaze koste (kuma *Mauritius Pride* ek *Mauritius Trochetia*), Froid des Mascareignes, kot bato marsandiz zeneral koste ar so feray, dibwa, ek zaimo prinsipalman bef, ek konnteyner. Tuzur Terminal 2, bato sarbon, sima, Holcim ek La Farge, bato gaz, ek koltar. Terminal 3 li exklizivman konnteyner. Li finn osi montre kot 3 lezot travayer prezan dan sa zonn la travay. Li finn indik *Oil jetty* kot desarz lesans.

Enn Lalis Firm, Operater,

MPA: *Mauritius Marine Authority* ki finn vinn *Mauritius Port Authority*, li ansarz, an zeneral, tu infrastruktitir, sekirite, servis remorkaz, ravitayman, ponpye. Li osi ansarz Port Mathurin. Li ansarz arivaz ek depar bato.

Konpayni Maritim ek Lazans Bato: Ena MSC, Maersk, CMA-CGM ek PWS, Scott Shipping, Rogers, ek IBL Shipping.

Cargo Handling Corporation (CHC): Li enn konpayni piblik ki otonom, malgre ki Leta ena aksyon ladan. Li zere par limem, par so manejmenn. Ena danze privatizasyon sa lane la. Servis ki li done: manitansyon konnteyner, marsan-

diz, zanimu, sarbon, may, li okip tusala. Plis transbordman. Bato X amenn konnteyner ki transite par Moris, me li pa destine pu Moris, me dizon pu Lafrans, li res dan yard. Lerla bato Y pran li pu amenn Lafrans. Lezot servis: livrezon pu inportasyon, ek resepsyon konnteyner pu expor.

Avan li ti al pli lwen, Jean finn explik dimunn prezan lor bann terminal ek ke.

Terminal

Terminal I:

Ke D, Mauritius Pride ek Trochetia, MPA ek CHCL.

Ke A – bato ki anbank Melas koste, Mauritius Molasses Ltd (Taylor Smith ek Tate & Lyle), ver Lerop ek USA.

Lafarinn (LMLC), dible (LMLC), delwil (Moroil), pwason (FDM).

Terminal II (Mauritius Multi-Purpose Terminal):

-Zeneral: feray, dibwa, plis konnteyner zanimu

-Sarbon, sima – Holcim ek Lafarge

-Gaz ek koltar

Terminal III (Mauritius Container Terminal):

-konnteyner; 5 portik, krenn, manitansyon konnteyner.

State Trading Corporation (STC):

Li okip tu komers deta. Li okip marsandiz esansyel, ubyen seki manke. Enn lepok dile ek grin sek ti manke, alor STC ti amenn dile Amul, ek gro pwa. Normalman li inport 50% sima, Holcim ek La Farge fer lot lamwatye. La Farge ti apel Portland Ciment avan, enn militinasjonal ki depi 1957 dan lepor, e ki ti ena monopol pandan 50 an. Ziska lan 2000 gain liberalizasyon. Rogers aksyoner dan La Farge. Holcim, enn konpayni Laswis, li inporte ek expor ver Lareynion ek Tamatav dan Madagascar. Grup Gamma, Ah-Teck, li reprezantan Holcim. Ena enn 3yem konpayni ki pe rod so lisans, apel Binani Cement Factory, Mauritius. Sa ankor byen flu. Ti ena inzonksyon par La Farge ek Holcim. Binani li enn grup indyen ki pe rod inplant so lizinn sima Moris, fer paking, ek ekul li lor marse lokal osi byen ki expor. Li finn fer demars permi, e demars gain 6.5 ektar dan zonn portyer. Jean montre lanplasma lor map, prekot Fort George e akote MCFI. Avek enn lizinn sima dan larad, buku dimunn pe poz kestyon eski li pu ena inpak lor

lanvironman. Eski li pa pu kree buku polisyon simik, ek lapusyer.

State Trading, li osi inportater diri. Me, avek liberalizasyon, STC fer amenn zis diri rasyon. Basmati etc, bann firm prive fer amene. Kote Gaz, STC inport 100% gaz. Prodwi petrolye, 100% se STC. Me, ena 4 konpayni: Shell (Vivo Energy Ltd), Total, Engen (ex-Caltex), ek Indian Oil ki distribye dyezel, lesans, kerozenn.

STC inport 50% lafarinn, ek *Les Moulins de la Concorde* (LMLC) li inport 50%. Li enn konpayni *Food and Allied*, Espitalier Noel.

Mauritius Freeport Development (MFD):

Li enn gran operater, enn imans konpayni. Li tom prekot Estyer Zwazo. So aksyoner Anglo-Mauritius, J Kalachand, Fincorp Investment (enn filyal MCB). Li okip kote tranport konnteyner, anpotaz ek depotaz konnteyner, plis stokaz. Li osi ase gran dan *Sea Food Hub*. Li ena pli gran sanb frwad. Li ena enn later prive pu li dan larad, prekot Terminal III ek depi Oktob 2005, li ena enn Quay prive, Terminal II.

Velog/ACS (Grup Rogers): Li kuma MFD, anpotaz, depotaz, stokaz, livrezon, transpor, lozistik.

Freeport BPML: Marsandiz ki pa destine a Moris, stoke, re-expor. Paking, labeling, met letiket. Re-expor apre enn ti-prosesing.

MCFI: Fertilizan ek deterzan, inpor-expor. Dan grup Harel Mallac.

Island Fertilizers Ltd: Li dan Omnicane, e li konkiran MCFI.

Moroil: (*Mauritius Oil Refineries*): Li inporte, rafinn ek plas delwil pu vande.

Chantier Naval de OI: Repar Bato. Li dan grup IBL.

Taylor Smith group: Avan li ti afilye ar Rogers. Li osi, li fer reparasyon bato. Li ena enn ta ti sosyete alintyerer: sosyete meytennens, Somim, okip lekipman portyer. *Mauritius Molasses* - exportater melas ver Lerop, an joint venture ar Tate & Lyle; Lezot ti sosyete dan Taylor Smith se Aqualia, HSDL enn konpayni koltar.

Mauritius Bulk Sugar Terminal: kot enn kamarad isi travay. Laba ti anbank disik ruz ver Lerop. E zordi li mem fer linvers. Li debark disik depi Brezil.

Fort George: Li fer kuran ar delwil lurd.

Ladwann: asterla MRA.

Sea-Food Hub: Enn but inportan zordi zur dan lepor. Jean finn montre lor so map kot ena

Port de Peche, vizavi Lagar Dinor, kot Bato Konpayni Hassen Taher, Compagnie Thoniere OI (IBL). Kot por de pes, met direk dan konnteyner, avoy deor, lezot pwason ekule lor marse lokal.

Froid des Mascareignes: Terminal 1, enn Ke prive. Li prepar pwason pu exportasyon. Li dan Grup IBL.

Li export sirtu ton, ver Lerop, Liverpool.

Thon des Mascareignes: Li prekot Rond Pwen Ke D. Li proses ton, li fer kanning, tuzur pu Lerop ek US.

Mer des Mascareignes, pre ar *Thon des Mascareignes*. Proses lezot pwason osi, kuma bekinn. Pu export mem. Anplway travayer etranze buku. Li pre kot Ke D.

Princes Tuna: Li truv Riche Terre, anfet li reprezantan *Princes Tuna UK*, Liverpool. IBL ena 6%. Proses ton pu export. E pu marse lokal. Tropical. Ti dan Caudan avan.

⁴ Sa finn donn tu dimunn prezan enn lide lor sektor lepor.

Danze divan

Jean Yann finn kontiyn par dir ki lemond pe fer fas enn gran kriz ekonomik san presedan. Sa pe tus prinsipalman Lerop pur lemoman. Lagres, Lespayn, Portigal, Lairland, Lafrans mem. Zot an bel difikilte. Nu ule, nu pale, li ena enn reperkisyon lor lekonomi Moris. Nu remark relantisman aktivite dan Lepor. Kote expor nu not enn ralantisman, kote tekstil sirtu. Ton li tuzur buku, me li finn diminye par rapor ek lane presedan. Moris finn res depann lor marse Eropyen. *Sea Food Hub*, kot guvernman ti pe viz buku lor la, so marse depann exklizivman lor Lerop. Byen tigit ki pa al Lerop, e li al Lamerik, ki li osi tuse par kriz. Li osi parey, li pe sibir konsekans sa kriz la. Travayer ki pe sibir sa kriz la. Spesyalman par lisansiman.

Kote CHC, dernye 5-6 an finn ena sa menas privatizasyon. Nu pa finn truv li osi klerman, ziska bidze Xavier Duval lafin lane deryer, kot li finn menas privatizasyon, swa rod partner

stratezik. Disi Zin 2012 bizin rod enn aster, Minis finn anonse. Nu konn danze privatizasyon, kan truv Mauritius Telecom, Lapos, nu finn truve ki pa kapav les li al dan lame sekter prive. Zot bi se pu fer profi lor latet travayer. Lor Cruise Jetty, Navin Ramgoolam ti anonse ki tu seki pu fer li pu dan lintere travayer, me zame privatizasyon anfavor travayer. Guvernman pa pe zis rod privatiz lepor, CHC, me li pe vinn privatiz later otur lepor asi.

Lor map, Jean Yann finn montre ki Guvernman Navin Ramgoolam fini sed 56 hektar a Grup Patel, enn grup Indyen, pu so Neo-Town, enn lavil kot ena apartman, shopping malls, biro, tu komersyal. Apre sa, nu ena osi Jin Fei, avan li ti Tian Li, dan Riche Terre – pa tro lwen depi lepor. 362 hektar later agrikol fini sede. Guvernman finn pus agrikilter, rezidan, pus zot pu fer lavil Jin Fei. Me valer dizur, pena naryen apar lari, kanal, kolonn pu lalimyer. Alor, anplas devlop lindistri otur agrikilitir, finn bayant enn but Moris. Lor Google earth u truv so grander.

Guvernman pa ti bizin sed Lepor ek later a konpayni etranzer. Kan tir sa but pu Patel, pena plas pu lepor expans. Lepor aktyel, li satire. Agrandisman larad byen difisil kan sed sa terin la pu 99an a kapitalist etranze. Enn erer grav Leta finn fer.

Lezot proze: Por de Peche Bain des Dames, *Dream Bridge*. Jean montre kot li pu ete. Ron Pwen Caudan, kot Tabazi Salick li rantre ziska li fini Ronpwen Ke D.

Enn lot kamarad ti premye piloti pu *Dream Bridge* li aparaman tom kare-kare lor terin ki fini sede ar Neotown. Guvernman pu sirman bizin pey ser pu regayn plas, zis pu met so pon.

Ram azute ki par sa 2 proze la, Guvernman finn anklav lepor. Pena plas pu li expans.

Sindika

Jean Yann finn poz keston ki fas a danze ki nu finn truve, ki nu finn enimere, kuma sindika, kuma klas travayer re-azir fasa sa? Sindika

Travayer lepor lane '80 (Foto: Zano Coucaud)

lepor ti byen prezan, byen organize, byen divan-divan dan lagrev Ut 79 ek muvman 80. Klas travayer limem ti organize, kuma enn sel klas fas a Guvernman ek fas a patrona. Me, zordi zur, li tris pu dir, nu lwen de sa bann lane la. Pa zis anterm letan, lane ki finn pase, me anterm degre mobilizasyon, anterm organizasyon de klas. Dan lepor, ena travayer byen interesan: sofer, stividor, staf, diferan konpayni, tu kalite travayer ki ena kapasite pu mobilize, me lepok la pa tro propis. Dan CHC ena 3 sindika prinsipal:

PLHDWU, Rama Valaydon ek Jose Francois.

MTPEU: Moossa Ibrahim ek Bizlall.

PLMEA: Subron negosyater . Ki nu truve pe derule zordi? Anfet li enn lager ant 3 birokrasi sindika, ki ena lintere diferan, e zot finn met travayer ladan. Li enn lager macho, pu gete kisannla ena pli buku manb, plis rekonesans opre patron, pli sutyen premye Minis, plis leko dan medya. Angran, se sa zot pli gran preokipasyon.

Anu gete kisannla regroup ki travayer, e partikularite bann sindika:

PLHDWU: CHC ek MPA: Sa sindika la, ki istorikman ti pro-MMM net, ti koste ar MR Rama Valayden, e MR ti rant dan

PMSD. Anmemtan sindika la, kan Mario Flore ti tuzur la, ti osi koste ar Labour.

PLMEA: CHC ek MPA. Sa enn nuvo sindika met dibut par Subron, e li exprim enn dezafeksyon bann MMM ek seki PLHDWU ti devini, e kiryezman li exprim osi enn lyen direk ek bann lider Labour.

MTPEU: Avan li ti regroup travayer Marine ek lerla MPA, avek CHC, me asterla li osi regroup Froid des Mascareignes, Thon, Trans-Froid, Velogik. Dirizan sa sindika la osi okip enn koperativ ki rekrit travayer zurnalye!

CTSP osi prezan: Ena sofer Velogik manb dan CTSP.

DAWSEA ek SAMSEA inn preske fonn. Zot inn vinn inaktif. Ena problem finn leve dan sindika lepor tu dernyeman, kuma mo ti mansyone, Jean dir. Normalman enn sindika se pu chalenj patrona, manejment, Guvernman. Me la, sindika pe chalenj zot ant-zot mem. Sa depi lane dernyer. Li byen danzere dan nerport ki moman, me sirtu avek enn menas privatizasyon pe plann lor lepor, kot sindika ti pe bizin mobiliz lamas travayer, prepar travayer a bann rezistans presi. Me, ziska ler, zot bi prinsipal zordi se pu lager ant zot-mem.

TRAZEKTWAR PARTI POLITIK DAN PARLMAN

Alain Ah-Vee

Parfwa li inportan get trazektwar a lonterm parti politik burzwa, pu nu gayn enn lide ki pu arive dan lavenir ....

Dan Eta-de-lye 'Bann parti politik Moris' ki LALIT ti organize an Novam 2011 nu ti fer enn konsta leta tu bann parti politik dan Moris. Nu ti get zot lepase e zot trazektwar. Mo'nn panse ki sa konsta la li inportan kuma enn baz pu sa papye la parski li kapav ed nu konpran dan ki direksyon sa bann parti la pe buze, ubyen kapav pu buze. San rant tro an detay lor laspe trazektwar limem mo finn plito get bann faktor ki kapav infliyans direksyon kot sa bann parti la kapav ale.

Dan Eta-de-lye, nu ti konstat inkapasite bann parti, apar LALIT, pu fer fas a kriz kapitalism; nu ti truve kimanyer tu sa bann parti, ki li so PT, MMM, PMSD, MSM zot tu nepli kapav get bann gran problem ki sosyete Moris pe fer fas, zot pena analiz, zot pena okenn stratezi, ni okenn tantativ solisyon fas a kriz ekonomik grav, fas a somaz, fas a bulversman sosyal dan pei. Pir, dirizan PT vinn mem fer dimunn krwar ki Moris pu kapav tini fas a kriz ekonomik mondyal. Zot apel sa 'rezilyans' lekonomi Moris.

Nu ti truv fayit zot politik lor tu size, pa zis kote ekonomik, me osi pu konbat problem adiksyon e trafik ladrog, pu ferm baz Diego, etc. Zot tu zot politik finn bankrut. E tusa bann parti la finn ariv enn leta koripsyon byin avanse, e sirtu zordi nepli kapav fye lor zot pu amenn sanzman sosyete, kuma PT ek MMM ti ena pretansyon fer alepok kan zot ti pran nesans. Anzeneral, nu ti truve ki tu sa bann parti tradisyonel la pe buz adrwat.

Spektrum pe buz adrwat. Dayer ena sa danze la pandan kriz ekonomik.

Trazektwar enn parti depann an gran parti lor lintere de klas li reprezante. Zordi sa bann parti la finn vinn reprezant lintere diferan seksyon burzwazi. E kan lekonomi an kriz li afekte burzwazi, ki asontur servi linfliyans ki li ena lor dirizan sa bann parti la pu ki zot gard zot parti lor enn trazektwar ki napa menas zot puvwar, zot reyn ekonomik. Li deplizanpli kler ki kriz ekonomik pu agrave. Mem si nu ena referans a so prop fason bankal pu mezire: to krwasans 4.2% ki guvernman PT-PMSD ti pe anonse finn re-estime kuma pli ba 4.0%, e aster zot pe predir sif 3.3%. Ondire zot bann prediksyon pa ti bon ditu. FMI-Labank Mondyal osi pe bizin reviz so sif pu krwasans a la bes onivo mondyal. Mem Lasinn pe bizin diminye pu li. Kan ena sa kalite ralantisman ekonomik la isi, buku ekonomis pe kumans per enn lamonte somaz. Normal. Dan enn tel kontex burzwazi normalman swete ki ena enn lidship for alatet Leta. Pu gard lepep dan so ran, pasivman. Dan bann lane '90 Aneerood Jugnauth (SAJ) ti ranpli sa rol-la: kot li ti pe reprim sindika, servi Riot, menas lapres. Dimunn ankor rapel so parol ki li ti abitye servi: 'Ar mwa pena katakata'. E sa ti enn lepok kot somaz ti byin for, anplin kriz ekonomik. SAJ ti amenn sa rol enn lidship for, represif, otoriter. Eski zordi usi

burzwazi pu anvi enn lidship for? E kot sa lider for la pu sorti? Li kapav pran form enn guvernman linite nasyonal PT-PMSD-MMM-MSM, me sa fale sityasyon ekonomik finn byin degrade. Avan sa ki pu arive? Eski aktyel Prezidan Jugnauth ki pu al kozkoze partu dan lemond kuma enn sef deta? Eski se Paul Berenger ki pu fer sa dan kad enn guvernman PT-MMM? Ubyin eski Navin Ramgoolam ki pu ranpli rol sa lider for la? Ubyin eski burzwazi pu prefer enn dimunn kuma enn Anil Baichoo parski li ena baking kominal?

Kan pe get trazektwar ena osi kestyon "blok istorik" ki rant anze. Kimanyer klas kapitalis pu bizin alye li ar lezot klas pu asir kontinyasyon so reyn dan enn tel kriz kuma seki pe vini? Kan ena kriz ekonomik, li pli difisil pu li tini, parski kriz ekonomik li vedir ek li prodir kriz sosyal (kapav ena plis rebelyon, par ekzanp). Pu burzwazi stabiliz li politikman, li bizin rod bann alye de klas dan lezot klas sosyal. Deza nu pe truve kimanyer sertin seksyon sindika dan lepor ek lindistri sikriyer pe aliyn zot ar pozisyon burzwazi tablisman, enn kote, ek ar dirizan politik dan puvwar, Ramgoolam ek Shakeel Mohamed.

Tusala pu dir ki sa kontex kriz ekonomik, li kapav enn lot eleman ki amenn bann sanzman dan trazektwar bann parti.

Ki bann faktor ki kapav inflians trazektwar sak parti? Anu get sa diferan parti la enn par enn:

Travayis

Parti Travayis li finn dan puvwar ant 1967-1982, 1983-1991, 1995-2000, 2005-2012. Sa vedir, li preske tultan opuvwar.

Depi dernye eleksyon, so lalyans dan Guvernman finn kase e li finn afebli. Aster PT ena 31 depite, PMSD ena 4, MR 2. Valer dizur, li ena 37 lor enn Parlman 69, inklir so 2 transfiz.

Sa PT ki nu kone zordi, li pa samem PT lontan ki ti amenn lalit sindikal ek lalit pu sifraz iniversel. Suvan apel li “New Labour” (anpasan, mo remarke ki apre Eta-de-lye, lerla ki nu kumans tann N.Ramgoolam dir PT ek MMM ena mem listwar!) me, suvan Ramgoolam dir li pe rekonstrir ansyen Labour. Li finn mem fer gran gran lanons Fet Travay lane dernyer ki li pu tir lagazet Advance.

PT zordi ena kom lider Navin Ramgoolam, ki ena enn fason byin partikilye diriz so parti, enn fason byen partikilye azir kuma Premye Minis. Li tultan pe viz ena plis puvwar dan desizyon, inpe kuma enn monark, enn stil ala prezidansyel, avek so bann diskur, so bindeful ar so lafil madam ki vinn anbras li 2 kote laz. Dan rapor lor Reform Elektoral ki Ramgoolam finn komandite (Carcasonne) e kot li personelman finn donn brief, nu finn truve kuma Premye Minis pu ena puvwar, par exanp, pu nom enn serten nomb minis. Navin Ramgoolam pe fer Premye Minis vinn enn lot zafer net – li koz zis pu li, lor so prop nom; suvan pena Kabine Minis nanye ladan. Li tusel ki deside, par exanp, ki Leta pa pu reklam ‘costs’ ar Blok 104 apre ki zot finn perdi zot ka Privy Council, e li tusel ki finn anonse ki li pa an-faver deklarasyon kominote – pa so parti, pa so Kabine, nanyen. Parey pu introdiksyon langaz Kreol dan lekol, li zis koz-koze ek enn-de dimunn, kuma Dev sipa Legallant, ki li dir finn konvink li, e lerla ep! li deside pu introdwir langaz Kreol!

Sa fason azir N.Ramgoolam, li pa zis otokratik ek danzere, me li kapav osi amenn fristrasyon alinteryer Travayis mem; ena ki ti pu kontan ena enn rol pli inportan. Ena mem koze ki N.Ramgoolam pe sakrifye bann “vre” Travayis kan li nom Mireille Martin, enn transfiz, kuma Minis. Sa fer Kalianee Jhugroo, ki krwar ki limem enn vre Labour, ankoler. Arvind Boolell so kote, dan enn intervyu dan Capital, dir ki li panse ki Navin Ramgoolam ti bizin vinn enn sef deta; kapav aköz li ti pu kontan vinn Premye Minis. Anfet li dir li ti pu kontan fer premye minis. Boolell pe pozisyonn limem kuma enn gran lider PT, e Berenger, pu so prop lintere, pe aksepté li kuma enn lider Travayis. Arvind Boolell fer mem zwe ki so papa, setadir bann chalennj par dimunn interpoze. Rapel lepok 14 kontestater dan PT ek kimanyer Satcam Boolell ti pe ankuraz zot? Arvind Boolell ena 2 zafer: enn, se ki li konn lanbisyon PM pu vinn sef deta avek sertin puvwar; lerla pu bizin ena enn nuvo lider Travayis. Kan Pravind Jugnauth finn ale, Navin Ramgoolam finn ris Baichoo, fer li vinn no. 4 – purtan Baichoo, li osi, li pa enn “vre” Travayist. Klerman Boolell santi inpe fristre ki Ramgoolam met Baichoo lor so latet dan yerarsi.

Dan sa dernye 3-4 an-la, Ramgoolam finn vinn deplizanpli otaz tandans kominal, ek lobi kominal, ant-ot RSS, VOH, ek Sanatan Dharma. Apre insidan kup latant lor sime al Gran Basin, sa vinn kler. Kapav problem ki pe gayne dan diferan linstans leta u para-leta (kuma Liniversite), li anparti aköz pwa sa kalite lobi-la. Baichoo inpe enn reprezantan sa lel dedrwat-la.

PT pa tro omozenn. Alinteryer PT ena osi diferan grup ki defann diferan klas. Ena grup Beebeajaun ki reprezant enn seksyon burzwazi, atraver relasyon famiyal ki li ena ar grup konpayni otur BAI. Enn lot grup dan PT li otur lekip “demokratizasyon lekonomi”, kot alatet gayn Nita Deerpalsing, Cader Sayed Hossen, Patrick Assirvaden ki zot tu, zot defann lintere sa ase gro tit-burzwazi ki pe rod vinn dan burzwazi deta. Ena enn lot grup otur Manou Bheenick avek Mohamed Vayid, Eric Ng ki reprezant bann sekter kapital ki ankoler ar kapital finansye, alor zot finn uvertman, dan lapres, atak sekter labank prive kuma zame nu abitye tande. Ena kuran otur Vasant Bunwaree ki pe anvi amenn enn serten progre dan ledikasyon. E finalman, ena enn kuran ase represif, ki zordi nu ankor truve dan MBC, dan konteni nuvo

Extre tablo Picasso, 'The Fisherman's Farewell, 1902

Local Government Act, dan bann menas kont lapres, etc.

Alor, sa PT zordi la li pa vremenom omozenn, mem si li reprezant bann klas ase defini (konpare ar MMM ki finn perdi de-vi ki bann klas li reprezante!!). Anfet mem si sertin kontiyn apel li 'New Labour', li regroup buku ansyin mamb MMM, MSM, ek lezot parti. Ena bann ex-MMM kuma Beebeejaun, Abdoollah Hossen, Cader Sayed Hossen. Ena ex-MSM kuma Shakeel Mohamed, Sheila Bappoo, Vasant Bunwarree, Mookeshwar Choonee, Anil Baichoo, Satiadev Mouthia, Mireille Martin, Jim Seetaram. Ena ex-PSM Rihun Hawoldar ek Patrick Assirvaden. Kan Navin Ramgoolam dir ki li anvi rekree sa ansyin Travayis la, li drol. Li plito pe ule vinn kuma SAJ ti ete bann lane 80-90. Li ule vinn enn sef deta otoriter, enn spes Bonaparte. E dezir Navin Ramgoolam pu ena plis puvwar li kwinsid avek seki burzwazi pe rode osi.

Fakter ki pe infliyans azisman PT zordi se lefet ki Navin Ramgoolam pe per ki lalyans MMM-MSM (*re-make*) konkretize. Ranvwa eleksyon minisipal enn siyn de sa lafreyer la. Nuvo *Local Government Act* osi enn lot siyn avek so interdiksyon depite pu poze dan Minisipal, e lefet ki finn redesinn bann ward pu diminye lafors MMM.

Lot fakter ki poz problem pu PT se sa spes vaz kominikant labaz MSM-PT. Ena mamb PT ki buz ver MSM e vis-versa. Ena ex-PT kuma Danraj Boodhoo finn al ar MSM, ek Radhika Jagatsing finn al ar MMSD. Ena koze remaniman. Ena tuzur posibilite koalisyon ar MMM. Ki Ramgoolam pu met deur? PMSD, Jeetah, Martin, Seeta-ram?

Zordi aköz li ena enn guvernman avek enn mazoroite feb li oblize pran kont lobi PMSD ek demand Mouvement Rodriguais.

PMSD

PMSD finn anfet dan puvwar ase buku letan depi Lindepondans: 1969-82, 83-91, 2005-12.

PMSD pa tro konn fonksyone andeor Guvernman. Li kontan andan puvwar, li. PMSD finn ranforsi apre kasir, kan MSM kit Guvernman – li finn gayn 2 Minister, sirtu enn Minister kle, Finans. Li ena 4 depite dan Parlamen. Li finn reprezant, dan listwar, lintere burzwazi sikriye ek sa tit-burzwazi reaksyoner lavil, sirtu otur Beau-Bassin-Rose Hill. Zordi li reprezant plito bann teknokrat ek tit-antreprenner. Aster li ena lemer dan Beau-Bassin-Rose-Hill, Norbert Froget, ki nu remarke pe servi represyon kont ti marsan. Anmemtan konseye indepondan, Tirvengadum, finn denons laspe gaspiyaz ek koripsyon dan minisipalite, e sa fer nu rapel kimanyer lontan PMSD ti pe fer sa kalite gaspiyaz dan Minisipalite. Nu osi remarke ki ena plizir dimunn ex-MR Rama Valayden, sirtu dan lumpenn ek suproletarya, ki finn gayn travay kuma gardyin dan bann sant sosyal ek dan horl sportif dan diferan kartye Rose-Hill. Sa osi fer nu rapel PMSD lontan.

PMSD so problem ki li pu ena: kan kriz ekonomik vinn pli grav, pu ena buku presyon depi burzwazi pu ki ena enn guvernman plis for, par exanp, enn Guvernman ki reyni e PT e MMM. Lerla, dan sa ka de-figir la pa pu ena plas pu PMSD dan guvernman. Alor PMSD pu rod ranforsi so pozisyon, servi puvwar ki li ena dan Leta pu li poste so bann dimunn tuzur. Li kapav osi itiliz lyin ki li tultan antretenir avek sa diaspora Morisyin ase de-drwat ki etabli dan Lostrali, Kanada, Langleter, pu ankuraz zot investi Moris, pu sey rod drwa de vot pu zot. PMSD ena osi bann ansyin lyin dan burzwazi istorik, ar Lafrans, ar yerarsi legliz Katolik ek enn seksyon lapres. Me, li nepli ena lafors ki li ti ena lontan, evidaman.

MMM

Li finn opuvwar 1982-83 pu 9 mwa, 1991-1994 (ar MSM), 1995-1997 ar PT, ek 2000-2005

(ar MSM). Berenger ti Premye Minis 2003 a 2005.

MMM zordi esansyelman enn parti "Berengist". Dan lekip MMM eli an 1976, ena zis Berenger ki reste. E telman ena zig-zag politik, sel konstan se Berenger.

Li vre ki depi dernye eleksyon ena 2-3 nuvo rekri kuma Satish Boolell, Kee Cheong Lee Kwong Wing, Adil Meeah, Kavi Ramano, Josique Radegonde ki finn zwenn lekip parlamanter MMM e donn li enn sertin dinamis. Depi inpe letan ena koze larelev, e Steve Obeegadoo, Alan Ganoo ek Ajay Gunesh pe sey pozisyon zot pu sa rol la.

Rezilta 2010 fer ki MMM zordi reprezant sirtu lavil. Sa parti nasyonal ki nu ti truve an 1976, li finn disparet net. MMM finn repran rol ki PMSD ti zwe lontan, setadir reprezant lavil ek "minorite" kominal. MMM so lafors se ki se li ki ena plis opsyon pur lemoman. Samem ki Berenger pe demontre ki li kapav fer lalyans ar PT, MSM uswa al tousel dan eleksyon. Otur reform elektoral ek lor propozisyon Sithanen, Berenger ek Ramgoolam pe pran lapenn montre ki zot pena buku diverzans, montre ki zot kapav travay ansam. Dan lansman liv lor tribin PT, Guy Rozemont, ek liv par Jayen Cuttaree *Behind the Purple Curtain* Paul Berenger ek Navin Ramgoolam ti flat zot kamarad buku. Anmemtan Berenger pe gard opsyon lalyans ar MSM avek so plan rimeyk 2000, kot li insiste ki fode ena SAJ ladan, pa zis Pravin. Sa zar koze la, li viz pu afebli Pravind Jugnauth so liderye ek pu donn MMM enn rol mazer. Lerla ena enn kuran dan labaz MMM ki pa dakor ar okenn lalalyans ek prefer opsyon ki MMM al tousel. Berenger pe osi menaz sa kuran la parski li kone ki valer dizur MMM pli gran parti – zot ti gayn 42% tousel (anfet avek UN Ashock Jugnauth) dan eleksyon 2010. Dan prosin eleksyon minisipal, MMM kapav rekonkerir sertin lavil, kuma Port Louis (mem si

Cehl Meeah fer li per) ek Beau Bassin-Rose Hill. Li potansyelman plis kapav ramas labaz PMSD.

Nu finn osi truve dan so mesaz lafin lane ki MMM pran lapenn kit laport uver pu muvman sindikal ek terin kontestasyon. Ladan zot flat zotmem ki zot finn fer reinegre Rehana Aumeer, ek koz lor nesese ki dan Moris dimunn reziste ek azir kuma bann “Indiyne” an Espayn.

MMM so trazedo istorik seki tultan li finn tro for, ek tro feb. Li finn kondane pu et sa parti segonder dan enn lalyans, sa junior partner; me pu sa, dan enn serten sans, li ena tro buku sutyin.

MSM

Li finn dan puvwar depi so nesans an 1983, ant 1983-95, 2000-05, 2010-2011. Nu kapav dir li enn parti ki zordi pwiz so lafors depi leritaz SAJ, enn kote, ek depi lexisans so Sun Trust.

Apre eleksyon 2010, MSM ti ena 6 Minis ek 6 PPS dan guvernman ek PT ek PMSD. Me apre kasir li finn afebli buku. Parey kuma PMSD, MSM enn parti ki pa kapav fonksyonn byen dan lopoziyon.

MSM finn marke par reyn SAJ. Mem zordi ena buku koze ki se SAJ ki alabaz *Alliance pour l’Avenir*. Zordi MSM pe bizin kranponn li ek opsyon “rimeyk 2000” pu anpes dimunn kite dan so parti. Lanket ICAC ankor pez lor MSM. Sa li enn eleman ki kapav linflians so trazektwar politik. Ena purswit posib kont Pravind Jugnauth, S. Dowarkasing, M..Hanoomanjee. Ena skandal konntener Bois de Rose ki pez lor enn lot lider. Tusala, pur lemoman PT finn gard anveyez. Me, ICAC li swiv so prop lozik ek ritm. Navin Ramgoolam kapav servi sa bann eleman la pu ris ankor dimunn depi dan MSM avek li. Sa kapav afebli MSM net. Si MSM detripe net, lerla MMM res zis 2 opsyon: al tusel uswa fer lalyans ar Travayis.

Ena osi rol SAJ antan ki prezidan Republik ki pe servi so

Extre Miro so ‘Barcelona Series, 1944

pos alatet Leta pu ed MSM. Par exanp dan so mesaz pu Lanwel li finn sulev bann isyu ki anbaras guvernman Ramgoolam, isyu kuma gaspiyaz dan para-etatik, problem ladrog ek insekirite dan pei. SAJ kone ki Ramgoolam pena 2/3 dan Lasanble pu met dibut enn Tribunal pu destitiye li. Me kan li truv Berenger pe fer so manigans koste plis ar PT, li finn siyn Local Government Act. Li vre ki li difisil pu imazinn SAJ alatet enn guvernman MMM-MSM dan 3-4 an. Sirtu li vo lapenn rapel ki reyn SAJ pa zis asosye ar mirak ekonomik, me avek represyon kont sindika e lapres.

MSM pena buku marz de manev zordi. Resaman nu pe truve ki li pe rod asosye li ar enn tipti protestasyon kont ogmantasyon pri dilo. Li pu osi sey griyot dan labaz PT ek mem MMM.

Anfet MSM li byen suvan redwir a so finansman – Sun Trust.

Konklizyon

Trazektwar sa bann diferan parti la pu infliyans buku par lanpler kriz ekonomik lor Moris ek lefe lanpler sa kriz la. Sa kapav presipit bann lalyans. Pu ena presyon burzwazi pu ki ena enn guvernman pli for, swa avek enn

lalyans PT-MMM, uswa enn guvernman linite nasyonal avek PT-MSM-PMSD-MMM. Parey dan Lerop pe truve ki burzwazi pe bizin guvernman ki kapav inpoze, sirtu inpoz “losterite”, avek so represyon tu lor klas travayer..

Dan burzwazi istorik, eski zot santi zot ena interlokiter valab dan Guvernman aktyel? Parfwa, kuma pu luvertir Lakup, Ramgoolam pretann limem sa interlokiter la. Me, PT ena enn laliyn “demokratizasyon lekonomi” tro for pu gu burzwazi. Alor, eski PMSD kapav zwe sa rol-la? Li nepli osi for ki avan. Suvan kan PMSD truve ki li pa kapav asim sa rol-la, lerla ki li al rod sutyen dan lumpen.

Lot eleman ki kapav ena lefe, se etan done okenn sa bann parti la pena enn alternativ ekonomik fas a kriz, alor zot tu oblize defann sistem la kutkekut, e sa pu, a son tur, obliz zot vinn byin represif. Setadir nu pe bizin petet fer fas a represyon, dan ninport ki form lalyans ki ena opuvwar dan sa bann lane ki pa vini la. Sa li kitsoz ki tu sa bann parti la ena ankomin: zot tu finn servi represyon kont travayer kan zot dan puvwar, ki li so A.Jugnauth, Berenger u Ramgoolam.

Si fer eleksyon minisipal ase boner, lerla sa kapav fors bann aliynman. MMM dir li kapav al tusel. Li kapav osi al ar MSM. PT riske perdi plizir lavil si MSM ek MMM al ansam, petet tu le 5. Lerla sa pu favoriz laranzman Berenger avek MSM pu enn rimeyk. Me, SAJ tuzur Reduit. Alor, MSM paret pe rod enn ranvwa atraver kestyonn nuvo deкупaz minisipal, e sa, a son tur, kapav fer MMM ankoler.

Ki kalite lalyans bann lanbasad lezot pei ti pu kontan? Lafrans ek US paret kontan MMM dan Guvernman. Lasinn ek posib Lenn pu prefer MSM dan guvernman. US pa paret kontan Navin Ramgoolam, sirtu akoz li finn met enn ka lor zafer Diego, e li pa tro bes latet divan USA. Zot pli alez ar Berenger so laliyn

lor Diego, ek De l'Estrac (ki ti lom pon ant Travayis ek MMM) ek ki finn vinn prezidan COI.

Enn laspe trazektwar parti dan Lasanble Nasyonal, anaparans kitfwa, pe vir otur kestyon reform elektoral ki inklir antot enn reprezantasyon proporsyonel. Kan burzwazi pu rod enn guvernman for, reprezantasyon proporsyonel anfet riske amenn enn guvernman byin-byin feb. Sa li enn kontradiksyon. Lindsay Riviere dir ki kestyon reform elektoral, li ase segonder, e ki vre kestyon se pu gete kimanyer MMM ek Travayis kapav partaz puvwar. Pu MSM tank ki pa sanz lalwa lor finansman parti politik, li res for aköz reveni so Sun Trust.

Kote reform elektoral, ki li osi enn pretex pu enn koalisyon, tu pe bit kont best loser system. Ramgoolam ule tir li, ranplas li par reprezantasyon proporsyonel ki tir nesese best loser kominal. Berenger pe exziz enn "free vote" pu enn Bil separe lor Best Loser System, e pu sa li finn fer 4 propozisyon pu BLS, me san dir li pu vot pu okenn ladan. Zame dan listwar, dimunn pa finn deza fer 4 propozisyon e anmemtan suzantand ki li pa pu neserman vot pu okenn ladan! Antretan, lareaksyon kominal vinn lev latet. E depi 7 an ena enn konfizyon delibere finn kree lor ki ete best loser system e lor ki exaktaman ete demars Rezistans. Dimunn ki kone, kuma Yousouf Mohamed, pa finn kritik demars la parski li ti kone li pa pe atak Best Loser System. Me, la, kan anfet Ramgoolam anvi anlev (subsume) best loser system, dimunn pe lev enn tole.

Si (reform elektoral ubyen pa) PT ek MMM finalman vinn ansam, swa dan enn koalisyon, swa dan enn eleksyon antisipe, zot pu atann enn 60-0, avek zot tulde ase feb.

Seki inportan pu konstata, se bankrut politik tu sa bann parti politik dan Parlman la.

LAFWAR SURINAM LETA ANTAN KI DESTRIKTER KILTIR

Dan Surinam ti ena enn lafwar extra-ordiner. Sak Dimans pandan plis ki 10 an, tu dimunn dan Surinam, Riambel, Chemin Grenier, Souillac, Chamouny ti kongrege otur Balans, lor Rut Rwayal dan enn lantant extra-ordiner, pe aste-vann legim, linz, sulye, gato, fri, ti-kado maryaz, anfin tu seki ti-marsan mazine pu vande. Alor, sa bazar ek Vilej Horl, ki tultan enn plas kot dimunn rankontre kamarad, ti konverti sak Dimans dan enn veritab lye rankont. Li ti kumanse 5:30 a 6:00 granmatin ek ver 9-er ti kumans diminye, e ti fini prop 11:00 am. Tu dimunn ti kontan. U truv tu dimunn relax, enn vatevyen extraordiner, enn pe koz ek lot, lot pe aste lagazet, lot lot pe aste legim bonmarse depi prodikter, dimunn mizer pe amene, vann tu kalite prodwi ki dimunn ule aste. Li ti enn plas kot larmoni, lakorite ti reyne. Kot kiltir Moris ti epannwir. Dimunn ti pe aste dal puri, partaz manyer kwi legim, aprann lor nuvo prodwi, diskrit politik, zwenn kamarad.

E pandan lasemenn, dimunn pe dir, "Kot u finn gayne sa?" ubyen "Kot u ti zwenn li?" ubyen "Kot mo kapav gayn sa?" ubyen "Kot mo pu zwenn li?" e repons pu tusa kestyon la ti "Lafwar Surinam."

Ala, lafwar Surinam, ki li ti ete.

E nu kone, par kont, Medine, enn gran gran tablisman, avek tu so mwayen ti sey kree enn lafwar. Sa ti resaman. Li finn met batiman, li finn met parking, li finn fer bis vire laba, li finn met enn zardin akote, li finn met reklam lor pano piblisiter imans, li finn met reklam lor radyo prive.

Me, so lafwar finn fware.

Li pa finn pran.

Lafwar Medine, li pa ti enn zafer ki ti sweyne par imen, ki agrandi aköz dimunn nuri li par

lamur, ki puse amizir gayn sa nuritir la, ki grandi organikman. Li pa ti reprezant kiltir. Lafwar Medine ti enn inpozisyon depi andeor kiltir lokal. E li pa finn marse. Malgre tu investiman, tu mwayen ki enn tablisman ena.

Me, lepep Surinam ti'nn reysi kot tablisman pa ti kapav.

E ki ti arive apre?

Akoz 2-3 konplent, sirtu depi enn-de gran komersan isi-laba, ki sirkilasyon lor Rut Rwayal Surinam ti enpe bloke ant 7er ek 8er, enn realite ki laplipar dimunn finn aksepte kuma enn zafer normal – aköz lafwar – ki Distrik Kawnsil ek Guvernman finn fer?

Zot pa finn organize pu sirkilasyon vinn one-way, par exanp, enn direksyon masinn pas par Sime Lakot, pu ki sa rann sirkilasyon pli fliwid lor Rut Rwayal. Non. Zot pa finn met 2-3 trafik pu ede kan ena enn anbuteyaz. Non.

Zot ferm lafwar.

Zot tuy li.

E ki zot fer, kuma alternativ?

Zot al met enn kare koltar, ek 2 drenaz, dan enn laplenn omilye enn espes dezer, andeor Surinam, sime Ponpinel, deryer SSS Sangilee, zot dir ti-marsan vinn travay, expoze a soley mortel, divan deranzan, ek lapli san plas kasyet.

Pa zis sa. Zot dir u pa kapav mem kit u latab bazar laba. Zot dir u pu servi sa plas la enn fwa par semenn, u bizin pey Rs12,200 par an. U transpor pu Rs300 par la sak semenn, ubyen enn total 15,600 par an.

Ala, rol Leta Moris vizavi vre kiltir Moris. Kiltir ordiner. Pa kiltir sipa inporte, deklarer, me kiltir ki reprezant nu fason amenn nu relasyon sosyal piblik.

LC

KUMANSMAN VIKTWAR PU LANG KREOL

Alain Ah-Vee, Lindsey Collen, Rada Kistnasamy

LALIT ena plezir pibliye sa lartik baze lor enn let uver ekrir par trwa mamb *Ledikasyon Pu Travayer* me ki usi mamb LALIT.

Let la ti destine a manb Panel pu Hearing Internasyonal ki LPT ti fer an 2009 lor ditor ki fer zanfan kan siprim lang maternal dan lekol.

Dimunn partu dan lemond ki pe milit pu rekonesans zot lang maternal, sirtu pu bann diferan langaz Kreol, pu turn ver Moris an 2012 pu sey gayn bann hinnts ek konsey lor kimanyer militan langaz isi Moris finn reysi gayn laviktwar. Parski dan Moris finn fek *kumans* gayn viktwar.

Mem pandan sa lepok ‘down-turn’ kot neo-liberalism pe kontiyn oprim klas travayer, nu finn, malgre sa, kumans gayne lor isyu langaz maternal, langaz Kreol, ek osi lor langaz Bhojpuri. Guvernman finn introdwir langaz Kreol an Zanvye 2012 kuma enn size opsyonel dan lekol primer guvernman. Ziska zordi nu pa finn kapav kriye “*Laviktwar!*” tro for parski li tuzur pankor vinn med-yom. Me, aster bann profeser finn forme, paran finn fer zot swa, e Kreol Morisyen pe ansenye dan bann lekol. Me li pu zis kuma enn size opsyonel. Se akoz sa ki nu pa dir ki li enn viktwar, me kumansman enn viktwar. Bhojpuri, li, li finn gayn enn ti plas dan klas Hinndi, ki li osi, enn size opsyonel existan.

Dan sa lartik la, nu espere kapav furni enpe eleman pu dimunn a lexteryer e dan Moris usi, pu ed zot konpran sa derulman konplike listwar kot enn viktwar pe pran nesans. Sa fason la, kitfwa nu kapav tir lesan pu lavenir – pa zis pu lezot ki a letranze, me usi pu nu-mem. Kumsa nu kapav koriz sa lide erone ki kumkwa Guvernman enn

ku, par so bonte u swit a sanzman mud Premye Minis, nek desid pu introdwir langaz maternal. Kumsa, nu kapav koriz enn lot lide erone ki se de-trwa lafors kominal tit-burzwazi ki finn amenn laviktwar, tandi ki zot anfet pas zot letan diviz dimunn, rod nominasyon, tandi ki tu seki zot fer se tap lestoma, pretann ki se zot viktwar. Tusala pu dir li vo lapenn res vizilan, pa kriye laviktwar tro boner.

Ki finn reyelman fer viktwar la?

Li enn lalit konsyan ki finn amenn sa kumansman enn viktwar la, e li remont a lane 1975-6, kivedir ki se 36-an travay politik e sosyo-politik organize, planifye, konstan ek suteni. Si ena pu nom de organizasyon, san ki diminye kontribisyon lezot, ki finn kontribye plis dan sa bann imans gen lor sa 36 banane la, li klerman *Lalit* ek *Ledikasyon Pu Travayer*.

Li enn lalit politik, e *Lalit* se sel parti politik ki, pandan tu sa tan la, finn promovwar langaz maternal. Li pa finn fer sa avegleman akoz swadizan “ideoloji” kuma lezot parfwa pretann, me parski litalizasyon sa bann lang la, li kontribye pu ki travayer ek klas oprime kapav konpran tu deba, e alor pran kontrol zot prop liberasyon, setadir pran puvwar. E sa Program la li inplik enn konpreansyon ot-nivo bann size difisil kuma filozofi, politik, listwar, e konpreansyon ot-nivo lor

devlopman program, stratezi, taktik – par tu partisipan dan sa lalit la. E sa li oblize, pu li marse, fer dan langaz maternal.

Paralelman, *Ledikasyon Pu Travayer* ki enn asosyasyon ki ena obzektif plis etrwa, setadir alfabetizasyon adilt ek promosyon langaz maternal. Me LPT pa truv so travay kuma kiksoz teknik, me kuma enn lalit ver liberasyon, ek pur liberasyon. Alors, se LPT ki finn devlop ek popolariz kote teknik, pedagozik ek literer langaz la.

E tandi ki *Ledikasyon Pu Travayer* gayn rekonesans dimunn Moris e osi depi lexteryer (li finn mem gayn Pri Mondyal Alfabetizasyon UNESCO an 2004 avek mansyon pu so kontribisyon dan promosyon langaz maternal), *Lalit*, dan so kote, pa gayn sa rekonesans ki li merite la pu so imans kontribisyon. Sof byensir depi travayer, dimunn ordiner, ki partu dan lari, pe kriye ki *Lalit* finn finalman pa zis gayn enn batay, me pe ranport laviktwar lor kekyon langaz! Sof osi ena artis ki pans diferaman e ki ena enn lot fason vwar, ki rekonet travay *Lalit*. Si *Lalit* pa ti ena kuraz ek vizyon pu kree sa “lespas politik”, lezot organizasyon plito sosyal kuma LPT, ti pu kraze par pwa stati-ko.

Nu, trwa sinyater, nu pe ekrir antan ki mamb LPT, me nu usi mamb *Lalit*. E nu ekrir an omaz a *Lalit*, nu parti, parski tro suvan rol *Lalit* dan promosyon langaz

Kreol finn swa inyore u niye, sirtu par elit, ki li akademik, politik ubyen mediatik.

Ideoloji?

Bizin kone ki *Lalit*, ki laplipar so mamb *pa* dan LPT, e *Ledikasyon Pu Travayer*, ki laplipar so mamb *pa* dan *Lalit*, zot tutfwa partaz serten mem lobzektif, antan ki organizasyon, an partikilye liberasyon klas travayer. *Lalit* prodwir bann dokiman ekri (trak, magazinn, revu, liv ek lafis) dan langaz maternel prezizeman parski nu parti anvi ki travayer konpran seki inn ekrir ek ki li sinifye, parski nu anvi ki travayer kontribye anmemtan dan devlopman bann lide ek program, e bann stratezi ek taktik. Se enn proses ki derule dan de direksyon. Travay liberasyon ki *Lalit* pe rode, kontrerman a lezot parti, se laliberte pu lamas oprime pu kapav kree e lerla integre nuvo lide apartir zot prop pwindevi dan sfer politik. Kumsa travayer ek dimunn oprime diriz sa lalit pu liberasyon la. Tu renyon Lalit, so minits, so korespondans, so invitasyon pu forom, miting, e seminar, tu an Kreol. E *Lalit*, kontrerman a lezot parti, nuri lekritir Kreol *konsyaman* kuma enn nesosite stratezik a lonterm. *Lalit* finn reziste sa koze defetis ki dir *Dimunn pa pu lir kreol parski zot pa abitye ek Kreol*. *Lalit* reziste sa kalite argiman la parski li enn parti politik ki donn linportans a konpreansyon presi, konpreansyon profon, tu partisipan, e sa li depann lor servi lang maternel, koze e ekrit. Ek usi, byensir, *Lalit* kone ki ena enn sel fason pu abitye lir enn lang, se pu pran kuraz, fer li. Donk *Lalit* finn vinn kas sa serk visye la. Sa ti esansyel pu laviktwar..

Alor sa fer nu konpran kifer *Lalit* finn bibliye 102 edisyon so magazinn *Revi Lalit* an Kreol pu populariz so lide, sak Revi ena an mwayenn 85,000 mo, pandan sa 36-an la, se ki fer enn total de 8,500,000 mo, dan enn mwayen 1,000 exemplar distribye sak fwa:

kivedir 102,000 revu distribye. Se larezon kifer *Lalit* finn bibliye 111 edisyon so lagazet (an mwayenn 1,200 kopi, setadir 133,200 lagazet) sis paz A3 ek an mwayenn de 2,000 mo par paz, u enn total de 1,332,000 mo, lor mem period letan. Se larezon kifer *Lalit* finn bibliye 6 liv ek apepre 200 paz lor tu kalite size: lor lokipasyon militer Diego Garcia, lor Sistem Elektoral ek Kominalism, lor Klas, lor Leta, lor kuma MMM finn vande an 1981-2, e lor imans muvman de grev Ut 79. An mwayenn lamwatye konteni sak liv an Kreol li 1,200/2 paz X 600 mo par paz = 360,000 mo, pu enn mwayenn de 500 kopi lor sa liv kinn bibliye. Sa fer 3,000 liv de 200 paz. Se larezon kifer *Lalit* finn distribye 10,000 a 12,000 trak lor enn mwayenn de 3 fwa par an pandan tu sa banane la, avek 1,500 mo u enn total de $36 \times 3 \times 1,500 = 162,000$ mo, pu enn total de 1,188,000 trak. Byen rar kikenn zet enn trak *Lalit*. Dimunn ply li, partaz li dan zot transpor kan zot pe al travay, partaz li dan travay ek lerla lakaz tanto, ek dan vwazinaz. 3 u 4 fwa plis dimunn lir enn trak *Lalit* ki resevwar enn. Tusala donn nu enn lide lor bel lanpler prodiksyon *Lalit* an Kreol – pu enn popilasyon de 1.3 milyon.

Pena enn size lor ki *Lalit* pa finn ekrir. Li pa etonan ki premye lexamin organize par *Mauritius Institute of Education* pu profeser ki pu anseyn Kreol pu premye fwa dan lekol primer, finn servi kuma text enn ribrik *Lalit de Klas*, “Kwin Syantifik”, lor “Ki ete enn Larkansyel?” pu enn kestyoner byen avanse lor langaz Kreol Morisyen. An pasan, eski li pa enn bel omaz a seki pli bon dan lalit politik ki enn parti politik swazir pu ekrir enn ribrik lor “Ki ete enn Larkansyel?”

Travay *Lalit* suvan pa finn rekonet. Azordi nu, ki pe ekrir lor nom LPT, fer eloz tu bann kamarad dan *Lalit* ki finn sweyn ek kontan langaz Kreol, avek enn tel lamur. Nu, dan LPT, nu finn gayn enn gran rekonesans pu nu

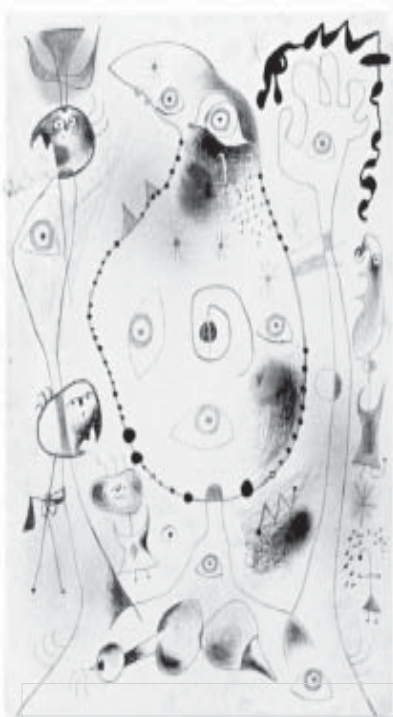
kontribisyon. Azordi, nu dan LPT, nu fer eloz *Lalit* pa selman pu montre fraktir me usi kontinwite dan listwar, enn listwar ki liye lesklavaz, langazman, e lalwa travay modern, dan enn flo listwar, afin ki nu kapav konpran nu pase san ki nu bizin rant dan zwe divizyon ras ek kominote. E li finn fer sa, an Kreol. Azordi nu, dan LPT, nu fer eloz tu mamb *Lalit* ki, kumansman kan ti pe distribye trak an Kreol, finn bizin fer fas bann eleman de-drwat ki ti pe bufonn zot, ti pe dir ki langaz Kreol li sanse vilger, e ki sanse manyer ekrir li, li inkonpreansib, e tu bann ki finn defye sindikalis sipozeman degos ki ti pe dir ki lefet ki Revi Lalit an Kreol li sipozeman *fatal*. Remarke ki langaz Kreol nepli konsidere kuma vilger, si zame li ti vilger! Li nepli konsidere inkonpreansib an ekri, si zame li ti inkonpreansib! Azordi, Revi Lalit tuzur la, tuzur an plen form, tandi ki publikasyon *tu lezot parti*, ki anpasan ki sirtu an Franse, finn disparet, enn deryer lot. Kisannla so publikasyon ti ena enn destin *fatal* alor? Sa kalite pozisyon li enn siyn ki kikenn finn internaliz kolonyalism. Li enn siyn kaponnri. Anfet buku oportinism politik, li enn form kaponnri. Azordi nu, dan LPT, nu fer eloz *Lalit*, antan enn parti pu so respe profon pu demokrasi ek egalite, pu so lamur profon pu lamas dimunn ek zot lang ki finn amenn li prodwir lide an Kreol dan enn fason kontinyel ek lor letan, ki li oral ubyen par ekri, e ki finn kree lespas politik pu sa gran lamas dimunn kapav partisipe dan lalit politik, setadir dan zot prop destin. Sa finn ede pu dimunn fer fas a bann lafors retrograd. Azordi nu, dan LPT, nu rann omaz a tu sa mamb *Lalit* kuma fe Suresh Ramsahok ki finn menn *Lalit so mise-en-demeure* kont MBC dan kad enn kontestasyon zidisyer kont lefet ki pa ti ena okenn biltin nuvel ni an Kreol ni an Bhojpuri. Azordi nu, dan LPT, nu fer eloz ex-mamb *Lalit* Rex Stephen ki finn fer fas a vyolans teyn mikro kan li pe pran

laparol an Kreol pandan Forum Nasyonal lor Langaz an 1982 dan Octave Wiehe. Nu tir sapo a *Lalit* ki finn organiz enn sistem interpretasyon similtane pu *Konferans Internasyonal lor Lokipasyon Diego Garcia*, e a bann mamb ki finn invariant enn kit interpretasyon artizanal extraordinier. Sa kuraz politik ki alabaz lefet ki *Lalit* ziska zordi li ankor la malgre tu difikilte ki ena kan klas ki li sirtu reprezante (klas travayer) otan feb pur lemoman. Zordi, u kapav zet enn kudey par u-mem e truve ki lor antye internet, mem si internet enn zuti internasyonal, ena enn sel sit ki les enn gran lespas pu Kreol Morisyen. Byensir li websayt Lalit www.lalitmauriti.us.org. Anplis par milyon viziter, sayt la osi servi kuma enn baz done par bann lingwis ki pe etidye Kreol.

LALIT, ki finn dan lidship pli gran muvman demas dan listwar, lagrev Ut 79 ek, liye ar li, sulevman popiler Septam 1980, finn res enn parti politik solid ziska zordi, mem si li elektoralman marzinalize, e li finn kontiyne e pe kontiyne kree lespas politik pu tu seki ena volonte politik pu zot kapav promuvwar lang Kreol. Sa li partikilyerman vre pu nu dan LPT. Si pa ti ena lafors *Lalit* pe tini terin politik ek ideozik, MMM ti pu fini LPT. An 1984 zom Bérenger ti sey detrir LPT ar enn ka divan Rezistrar, me pa finn kapav fini LPT akoz lafors *Lalit* lor terin, ek pli resaman, kan Bérenger ti Premye Minis, zot ti re-seye, san sikse, akoz LALIT finn donn LPT lespas politik nesaser pu enn lasosyasyon reziste ek kontiyne existe. LALIT ti dan lidship enn muvman demas dan lekel tule 100,000 travayer angrev an 1979 ti pe lir trak angrup anba lalimyer kolonn aswar, pu sirkil desizyon ki ti'nn pran demokratikman dan Port Louis pandan lagrev. Sa ti moman kle kan lepep finn aksepté dan zot leker Kreol ekri ek Bhojpuri. E sa ki finn donn *Lalit* so lafors, ki finn permet lezot lorganizasyon ek individi evolue dan promosyon lang maternel.

LALIT finn osi ankuraz enn parti so manb dedye zot a travay plis teknik dan LPT, pu amenazman lang Kreol, setadir so langaz la limem ek so stati. LALIT, an tan ki parti, li rekonet valer ek linportans travay LPT. Nu, signater sa lartik-la, nu parmi sa tigit manb LALIT ki finn dedye nu, anmemtan, a sa lalit pu langaz.

Anu get aster, LPT limem, antan ki enn lorganizasyon.

Desin Miro, 'Barcelona Series', 1944

LPT: pa zis azir pu fer lasarite

Parey LALIT pa enn parti politik ki azir inikman lor enn sel isyu, meki azir pu tu dimunn dan pei gayn dinite ek pran kontrol zot destine, nu osi, dan LPT, nu pa nek bann teknisyin filantrop ki montre lir-ekrir.

Nu pa kuma sa bann brigad 'akonpaynman skoler' finanse ar larzan CSR, avek dimunn suvan de bonn volonte ki azir par lasarite, pu ed zanfan adapte ar enn sistem ledikasyon non-fonksyonel, destriktif ubyin ki pu montre adilt lir ekrir pu zot kapav obeyir instriksiyon ekrit depi Lotorite, swa ranpli form e ekrir let pu inplor lotorite. Non! Dan LPT nu montre ek aprann lir ekrir pa pu dimunn adapte ek sumet divan realite existan ni divan bann yerarsi, me pu devlop kapasite pu

sanz sosyete. Nu form parti kuran Paolo Freire dan so pli avanse. Setadir nu profeser ek zelev literesi zot ekrire zot *lemond* pa zis ekrire zot *mo*. Nu fer literesi pu partisip dan klas oprime so prop liberasyon. Nu, dan LPT, nu finn dedye nu pa zis pu montre dimunn lir ek ekrire me pu promuvwar langaz ki apropiye pu nu aprann literesi, lang kreol. Nu finn bibliye pre 100 liv diferan, ant 500 a 2,500 kopi, lor tu kalite size. Sa ki donn nu nu dinite, antan ki pep Morisyen, pa zis enn metriz teknik literesi. Tusa montre respe pu nu prop langaz natirel ek nu prop kiltir. Tusala montre petites despri sistem ledikasyon existan kot langaz inperyalis obligatwar ek kot langaz etno-relizyey opsyonel, ek ziska zordi, kot 2 lang maternel, Kreol ek Bhojpuri siprime, mem si sa represyon la pe kumans leve, mem si viktwar la pe koste.

Pu promuvwar lang Kreol, LPT pa zis finn montre par milye zelev adilt lir ekrire, antrenn par santenn profeser volonter, ekrire liv pu kur ek enbuk profeser. Pa zis nu finn bibliye ek inprime an Kreol lor enn varyete inkrwayab size. Pa zis nu finn organiz seminar, forum, expozisyon, renyon, konferans anfafer lang Kreol. Pa zis nu finn organiz petisyon. Pa zis nu finn prepar sart anfafer lang maternel kot par santenn finn adere. Pa zis nu finn atas pankart lor gayt Lanbasad Lafrans pu opoz kolonialism Lafrankofoni. Pa zis nu finn fer kanpayn lafis antye Moris anfafer Kreol ek Bhojpuri. Pa zis nu finn dan lepase fer walkout depi komite guvernantal kan zot ti pe sabot zot prop bi pu konsider itlizasyon lang Kreol. Pa zis LPT finn dan enn sel vole, reyni 40 ekvirin-poet dan enn rekey pu selebre 40 an lindepandans depi kolonizasyon ek apre ena enn rankont sa 40 poet la avek enn poet Pri Nobel Simi. Pa zis nu finn amenn ansam skilpter ek artis pu selebre kreativite, otur tem: kont lager pu lape, kont represyon pu laliberte. Pa zis nu finn inifye lansanb

muvman sindikal dan *All Workers' Conference*, ki asontur, finn opoz kapital finansye internasyonal ek so bann kondisyonalite, anmemtan bibliye “*white papers*” an form ti-liv par santenn lor size kuma Opoz Privatizasyon, Pu Enn Nuvo Sistem Transpor, Pansyon kuma Drwa, Drwa fam travayer. Pa zis nu finn bibliye sa zoli poem-proz *Le Morne* avan mem ki montayn la gayn stati patrimwann Mondyal. Pa zis LPT finn organiz 5-6 konkur literer, ek permet epanwisman par santenn nuvo ekrivin. Pa zis nu finn reyni ansam plis ki 30 amure lang kreol dan Kolok lor Kreol ek bibliye zot papye.

Me LPT ti osi organiz enn Hearing Internasyonal lor ditor ki fer zanfan kan lekol siprim zot lang maternel.

Hearing Internasyonal lor Ditor ki fer kan Siprim Langaz Maternel dan Lekol

Fayndings sa Hearing la finn demontre, finn prove ki ena ditor kognitiv ek emosyonel grav ki komet lor zanfan kan siprim zot lang maternel dan lekol. Sa fayndings la finn etabli par panel pu sa ‘tribinal’ la kot ena Tove Skutnabb-Kangas, Beban Sammy Chumbow, Vidya Golam, Robert Phillipson, Medha Moti, Vinesh Hookomsing, Jean Claude Bibi apre ki 50 dimunn ti vinn temwane, su enn lekip 9 fam prosekiter. Sa ti an Oktob 2009.

Sa fayndings la finn sumet formelman a diferan linstitisyon Leta, ek bibliye ek sirkile buku plas, sirtu parmi seki anfaver ek kont lang maternel.

E nu panse ki sa fayndings la, dapre nu lopinyon, finn direktaman amenn introdiksyon lang maternel kuma size dan lekol an 2012.

Kuma sa finn arive? Sis mwa apre fayndings, ti ena eleksyon zeneral 2010, kot pu premye fwa, e Premye Minis e Lider Lopozisyon kumans koz anfaver lang maternel. Apre eleksyon, LPT ancor enn fwa ti prezant enn kopi sa fayndings la ar Minis Ledikasyon nuvo guvernman. A sa

moman la sa aryergard anti lang maternel alinteryer laparey deta tinn perdi inpe so linfliyans relativ a dimunn pli eklere dan Leta. Sa osi ti dan enn gran mezir, rezilta fayndings, me dan kontex 40 banane lalit. Lerla Minis ledikasyon ti anmezir organiz enn Forum Nasyonal lor lang Kreol, ek apre sa, pu tutswit met dibut Akademi Kreol Morisyin, dan lekol 2 manb LPT syeze. Dan lespas mwins ki enn an, AKM rapidman, gide par Arnaud Carpooran finn prodir enn Lortograf pu Kreol Morisyin, ek gide par Daniella Police finn prodir enn liv grammer pu profeser. Tusala su chermennship Vinesh Hookomsing, dwayin parmi akademik ki finn travay lor lang Kreol.

Me sa lasenn evennman la pa ti pu arive si pa ti ena sa travay preparatwar lor 36 an la. Tu kalite lopozyon ti leve kont AKM. Ena ti mem dimann revokasyon Cher akoz so kominote. Zame pa finn ena enn tel demand osi reaksyoner dan Moris!

Me la li inportan ki nu mansyonn, apar seki nu finn fini nome, lezot lorganizasyon ek individi, ki akote ek an paralel a LPT ek LALIT, finn sutenir lang Kreol, ubyin Kreol ek Bhojpuri.

Lorganizasyon ek individi ki finn kontribiye ver kumansman sa “viktwar” akote LPT e LALIT

Ena Dev Virahsawmy ki finn promuvwar langaz Kreol antan ki poet, lider parti politik MMMSP e peblisher *Bukie Banane* depi avan LPT ek LALIT existe. Ena Rama Poonosamy ek *Immedia* ki finn bibliye enn antoloji zistwar, inklir zistwar an Kreol tule lane pandan 14 an. Ena enn sinkantenn poet e ekrivin shortstori ki finn ekrir e ancor pe ekrir an Kreol e enn santenn parolye ki konpoz sega e lezot sante an Kreol pandan tu sa bann lane, kuma fe Reginald Topize, Kaya. E ena peblisher e prodikter ki finn zwe enn rol vital pu ki sa bann travay la propaze. Henri Favory finn ekrir pli zoli pyes teat an Kreol,

Tras ki pran so plas parmi santenn lezot pyes teat an Kreol suvan ekrir pu festival teat e ki byin suvan zame inn bibliye. Kreasyon literer e lezot liv an Kreol ekrir parmi Richard Sedley Assonne, Alain Fanchon, Vijay Naraidoo, Jocelyn Louise, Rishy Bukoree, Krishna Somanah, Michel Ducasse, Rafik Gulbul, Georges Legallant, Anil Gopal, Vidya Golam, Lindsey Collen, Dev Virahsawmy, Renee Asgar ally, Khal Toorab ally, Bam Cuttayan, Rajni Lallah, Jean-Claude Bibi, Ragini Kistnasamy, Georges Cheung, Jocelyn Gregoire, Bertrand de Robillard, Mansoor Lallasaib, Vijay Ram, Shenaz Patel, Jameel Chooramun, Marcel Poinen, Alain Ah-Vee, Rene Noyau, Pushpa Lallah, Paulo Ninan, Ansu Dilmohamed, Sharma Ramnarain, Ashok Subron, Soondeeren Periacarpen, Claude Chiffonne, Kamini Ramphul, Sobhanund Seeparsad, Ian Maingard, Jeanne Gerval Arouff, Charles Baissac, Michaela De Souza, Mohunparsad Bhurtun, Deepak Bhoo-khun, Ramesh Ramdoyal, Philippe Laville, Joe Seetohul, Shyam Ramgoolam, Emmanuel Richon, Vimala Rungasamy, Bharati Ammigan, Lorens Sofi, Radha Gungaloo, Sham Naarai, Zoze Ogisten, Azize Asgar ally, Jacques Latour, Eshan Abdool Raman, Patrick Ramdhony, Fareed Chuttan, Noel Hermann Assy, Prakash Rajpaul, Vimal Ramdharrysing, Rashid Bundhoo, Rajoo Marianen, Rowin Naraidoo, Gaindranuth Seetohul, Woomed Bhewa, Goswami Seetohul, Ram Seegobin. Ena mem tradiksyon pyes Shakespeare par Dev Virahsawmy e Richard Etienne. Ena lorganizasyon kuma Federation of Pre-School Playgroups ki rul plizyer lekol plegrup e prodwir enn duzenn zoli liv zanfan an Kreol osi byin ki rul zot lasosyasyon ek federasyon an Kreol. Zot ti gayn zizman Lakur Siprem pu fer Minister retir enn kerikilem ki ti oprim langaz maternel. Ena lezot

lorganizasyon kuma *Abaim, Muvman Liberasyon Fam, MPRB, e Terre de Paix*, ki promovwar e servi langaz Kreol e sa pandan dezane. Ena *kiltir.com*, enn sit an Kreol, par Krishna Thirapati-Appadoo. Ena *Bureau Education Catholique*, e an partikilye Jimmy Harmon, ki finn introdwir Kreol ekri pu zelev dan kolez Pre-Vokasyonel, enn premyer dan sistem ledikasyon nasyonal. Ena bann grup “idantiter” e individi kuma fe Mario Flore, ki pandan dernye 12 zan parla finn promovwar langaz Kreol kuma form parti enn idantite kominal. Tu relizyon dan pei finn publiye an Kreol dan dernye 20 an, depi so Lasanble de Dieu ziska diferan etidyan Islamik, depi so Arya Samaj dan lepok frer Bissoondoyal ziska so Temoins Jehova, depi Bible Society ziska promoter Mahabharat. E Legliz Katolik finn finalman depi 1999 kumans so otokritik lor so rol pu siprim langaz so bann fidel dan lepase. Ena bann lingwis teorik kuma Profeser Dany Adone e Dr. Fabiola Henri ki finn kumans rezud mister gramer langaz Kreol dan Repiblik Moris pu nu. E teoritisyin kuma Derek Bickerton ki pa zis finn kontribye pu konpran gramer Kreol, me osi gramer imin dan so sans plis larz e finn kontribye pu nu konpran langaz. Ena lekip par santenn etidyan liniversite su lidship Arnaud Carpooran, finn devlop premye diksyoner Kreol, ki swiv apre LPT so diksyoner Kreol-Angle e Philip Baker-Vinesh Hookoomsing zot diksyoner Kreol-Angle-Franse. Liv Philip Baker lor Kreol ti vinn dan enn moman kle dan listwar e finn dinamiz devlopman Kreol ekri. Fe James Burty David finn publiye enn frezbuk Kreol-Franse. Les Verts/Fraternel ena enn websayt avek buku lartik an Kreol. Aster zot ekri lartik antye an Kreol, kuma zot kritik lor rapor Truth and Justice Commission. Preske tu sindika ek federasyon usi ekri

zot trak an Kreol parey kuma buku korporativ, lasosyasyon kartye, sosyete lamor, PTA e lezot. Finn ena manyel lor lasante ek maladi an Kreol. Ena lalwa travay. Ena publikasyon fam par MLF. Lalit pu ki nu memwar kolektif an ekri li an Kreol (minits pu Registrar) ankor pe kontinye e finn amenn enn duzenn lorganizasyon dan Moris ek Rodrig pu siyn enn sart. Ena enn gran demand pu servi Kreol dan Parlman osi byin ki Angle. E osi etranz ki li kapav paret, lafors materyel li tel ki mem bann lafors ki pa finn desid pu promovwar langaz Kreol finn truve bizin servi li pu zot prop zintere, radyo prive kot Kreol inn vinn ezemonik kan dimunn telefone, e bann azans piblisite byin vit realize ki pa zis Kreol oral me Kreol ekri vann zot lartik, depi so lasirans ziska loto, depi so tur organize ziska bwason gazez. Buku patron pu gayn sertifikasyon ISO finn prodwir long manyel teknik an Kreol pu komplay avek norm lasante ek sekirite dan travay. Lapolis ek Zidisyer finn servi Kreol depi byin byin lontan. E lalis la kontinye.

E zordi, Langaz Kreol finn introdwir kuma enn size opsyonel dan lekol. Savedir so ortograf finn aksepte par bann lotorite, so gramer osi finn adopte par lotorite. Sa finn balye bann dernye pretext ki ti servi pu refiz introdri lang Kreol. Enn kerikilem pu lane prosenn prepare par MIE su lidship kapab Nita Rughoonundun, anliyn ar National Curriculum Framework. Depi Minister Menon Munien, Om Varma and H.B. Dansinghani tu finn kontribye ansam avek zot lekip pu met an plas e implemant polisi Minis Vasant Bunwaree pu introdwir Kreol dan lekol. Aster tu finn met an plas pu Kreol rant dan lekol. Sa li nek kumansman lafin ditor ki finn fer a zanfan kan ti siprim zot lang maternel.

Asterla nu bizin byin sir kontinye nu lalit ziska langaz maternel vinn medyom dan lekol. Bizin servi langaz maternel pu

anseyn syans, matematik, zeografi, sosyal stediyz, listwar – pu otan lane ki posib me omwin pu premye 8 an lekol.

Savedir, li kumansman enn viktwar me lalit kontinye.

Bann lafors reaksyoner pe regrupe, ankor feb e ankor plis kont prodiktif. Kot u vire dan dernye 3 mwa, u truv bann lafors reaksyoner pe pus pu Franse – ena fwa an opozisyon avek Kreol e ena de fwa an paralel avek Kreol. Sa dernye ti forsing li form parti dan sa lafreyer latan parmi frankofil lor ezemoni global Angle, me osi lafreyer ki langaz Kreol pu marzinaliz Franse dan sertenn sfer. Me bann langaz maternel napa an konfli avek lezot langaz. Lang maternel li esansyel pu aprantisaz e akerir bann dezyem langaz.

Alor, dan LPT nu pe kontinye lalit pu enn ledikasyon miltling baze lor langaz maternel, pu servi lang maternel dan Parlman, pu servi lang maternel pu gard minits asosyasyon pu Registrar of Associations, e dan tu sfer lavi. E asterla nu pu kontinye nu lalit avek konesans ki Leta finn rekonet enn ortograf, enn gramer e langaz la limem. Sa dan zot mem zot bann viktwar. Nu selebre zot, kan nu pe akeyir lane 2012.

Tips

Nu espere ki sa 2-3 paz pu ed u konpran kimanyer kumansman sa viktwar dan Moris inn gayne. Li finn enn long batay, dire lor letan, konsyan e artikile klerman – batay politik, batay pli pedagozik-teknik-literer. Finn dimann kuraz. Finn dimann pasyans. Finn dimann konpreansyon. Finn dimann onete. Finn dimann klarte politik. Tusala finn ed nu pu avans ver viktwar. Me seki esansyel se sa tandres ki sorti depi enn angazman politik e lamur pu tu dimunn oprime ki form parti nu lamur pu limanite.

Jabaljas ek Bulbak

Jabaljas: Alor Bulbak, ki to panse lor sa zafer melanz politik ek relizyon?

Bulbak: To byen kone ki bann politisyen tradisyonel pu fer ninport kwa pu grat inpe vot isi laba. Si zot krwar bondye kapav ede, normal zot pu tant zot sans.

Jabaljas: Abe si zot tu fer parey, lerla ki manyer bondye pu deside kot pu baskil bann vot la.

Bulbak: Ayo Jabaljas, mo pe badinn ar twa, ek to finn pran sa o-serye. Anfet sa deba ki finn deklanse lor sa size la, pena nanye pu fer ar bondye sa. Li zis enn maguy ant sa birokrasi kominalo-relizyeez ki zer sa larzan sibsidi relizyon ki sorti dan nu pos, ek politisyen ki servi konsyans kominal pu gayn vot.

Jabaljas: Sa birokrasi to pe koze la, ki manyer zot gayn sa puvwar marsandaz la: on-dire bann veritab marsan esklav!

Bulbak: To gayn rezon poz sa kestyon la: kitfwa ti bizin poz sa kestyon la ar dimunn dan media ki donn gran kuvertir a tu konferans de pres ek priz de pozisyon de bann lorganizasyon kominalo-relizyeez. Kumsa mem ki zot paret ena plis linportans ki zot merite.

Jabaljas: Aster dan deba, ena dimunn pe dir ki politisyen pa ti devet pran laparol dan rasanbleman relizyee. Lerla ena dirizan kominalo-relizyeez pe dir ki zot ena drwa invit politisyen ki zot

anvi, ek bann la ena drwa dir seki zot anvii. Kot sa pu fini sa?

Bulbak: Kestyon ki osi devet poze se de ki drwa Callikan inpoz sa kalite maguy la lor popilasyon a-traver televizyon nasyonal. Larzan publik servi pu nuri sa bann sosyete kominalo-relizyeez, lerla larzan publik servi pu propaz zot sinema dan tu lakaz dimunn.

Jabaljas: Ki to panse, Bulbak: zis bann minis Ramgoolam ki partisip dan sa kalite sinema la?

Bulbak: Pa ditu, Jabaljas. Berenger finn fer parey: to pa rapel li ti abitye ena enn degizman diferan depann lor ki fonksyon kominalo-relizyeez li prezan. Li pa ti resevwar “Voice of sesi-sela” dan so biro Premye Minis. MSM kapav et finn fer pir ankor.

Jabaljas: Me Ramgoolam paret fer li ek plis rezilta: li finn gayn de dernye eleksyon.

Bulbak: Kapav et li finn gayn eleksyon parski MMM nepli reysi prezant limem kuma enn alternativ, ek enn nuvo proze sosyete.

Jabaljas: Ala to pe koz ideoloji ar mwa. Atann enn ku to gete: Berenger pe prepar enn stratezi kot li pu fer enn nuvo lalyans ek kikenn ki “enn tigit pli tipti ki bondye”. Lerla nu ava get Ramgoolam ek so bann dirizan sosyo-kiltirel.

Bulbak: Ayo, Jabaljas. Mo ti krwar mo ti fini dir twa ki bondye pena nanye pu fer ek tu sa la.

LALIT AN AKSYON

Forom nasyonal lor CPE

Le 19 Desam, Alain Ah-Vee, Lindsey Collen ek Rada Kistnasamy ti al dan forom nasyonal konsiltatif organize par Minister Ledikasyon pu reget CPE. LALIT ti fini avoy nu bann propozisyon pu sanzman dan ledikasyon. Laba, Lindsey Collen lor nom LALIT, finn explik nu propozisyon pu enn sistem ledikasyon plis egaliter kot servi langaz maternel kuma medyom anseyman. Lezot partisipan ki finn koze apre finn sutenir nu demand. Lir kontrandi nu websayt dan seksyon news. Get www.lalitmauritius.org

Sesyon lor Lepor

Le 15 Fevriye dan Horl Mama Bul Later, manb LALIT ki travay lepor ti anim enn sesyon byin interesan lor sityasyon dan lepor. Li finn desinn enn map pu explik manb LALIT prezan ki ete lepor pu nu kapav imazinn li, finn explik kimanyer lepor finn satire. Li finn explik sityasyon sindikal dan lepor, e li finn explik pozisyon diferan sindika dan lepor kont privatizasyon lepor. Ti ena lezot manb ek sinpatizan LALIT ki travay dan diferan seksyon lepor (VRAC, Seafood hub, saniter) ki finn osi partisipe dan sa sesyon-la. U kapav lir enn kontrandi paz 20.

Sesyon lor “Occupy Movement” dan US

An Desam dan Grand Rivyer, sinpatizan LALIT Elsa Wiehe ki ti Moris an-vizit ti anim enn sesyon spesyal kot li finn explik nu lor “Occupy Movement” dan US. Li finn limem partisip dan Occupy Movement dan New York, Boston ek Oakland, e li finn analiz muvman-la dan enn fason byin interesan. Sa finn donn manb LALIT prezan enn lide pli presi de sinifikasyon politik sa muvman-la dan US. Ti ena enn deba byin anime apre so kozri. U

kapav lir enn kontrandi de seki li finn dir lor nu websayt dan seksyon news.

Sesyon lor problem dilo

Le 7 Desam dan Grand Rivyer, LALIT ti organiz enn sesyon spesyal pu konpran kifer ena problem dilo dan Moris ek Rodrig. Rada Kistnasamy ti fek sorti Rodrig kot li finn kapav al vizit proze desalinasyon an-personn. Nu finn analiz sif ek rapor ofisyel ki finn prezante pu explik problem dilo, ek analiz kimanyer politik ekonomik aktyel an-grand parti responsab pu lefet ki ena problem dilo zordi. Par ekzanp, ena gran retar dan proze Bagatelle, ek dan plan pu amelyor sistem rezervwar Mare-aux-Vacoas, ek ena gran-gran proze IRS avek terin golf ki neselit buku dilo.

Zurne Che

Dimans 11 Desam, ti ena enn sesyon enn zurne lor Che Guevera dan Orl Mama Bul Later. Manb LALIT ti gayn lokazyon get 2 fim Steven Soderbergh fer an 2008 baze lor Che Guevara so dayri. Premye fim apel "Arzantinyin-la" montre kimanyer finn reysi ena revolisyon dan Kiba, lor stratezi ek taktik politik ki finn reysi. Dezyem fim "Gerila-la" li lor stratezi ek taktir ki pa finn reysi dan Bolivi. Sa 2 fim-la ti vremem manifik. Ti ena buku deba lor fim ek lor konteni dan ler manze kot sakenn ti amenn enn piknik.

Kanpayn lafis

Lalit pe fer enn kanpayn lafis lor slogan "Fet Lindepandans: NON a PREZANS KOLONIAL SOLDA FRANSE." Li indesan ki guvernman PT-PMSD pe invit enn reziman solda franse pu fer parad dan kad 44yem laniverser Lindepandans Moris. Sa bann solda la sorti dan lekip FAZSOI ki stasyone dan koloni Lareynion ek dan Mayotte, setadir enn larme lokipasyon kolonyal.

Nuvo konfigurasyon politik Rodrig

Rezilta eleksyon Lasanble Rezyonal dan Rodrig finn amenn enn nuvo konfigurasyon politik. OPR finn fer elir 8 kandida ek MR 4 e apre nominasyon dapre sistem proporsyonel, OPR finn terminn avek enn mazorite 11 eli kont enn lopoziyon 10, kot ena 8 MR ek 2 FPR. Enn mazorite byin frazil pu OPR, ki pe pans pu al ver konteste rezilta Lakur.

Tutswit apre eleksyon e avek nominasyon Serge Clair kuma Sef Komiser Von Mally finn ofer so demisyon kuma Minis Rodrig. Demisyon ki finn aksepte. Premye Minis ki pe gard portfey-la.

Sa sanzman dan Rodrig reflet mekontman dimunn dan kontex kriz ekonomik, enn kriz ki pe afekte lavi Rodrige. Problem somaz pe agrave, pri lartik debaz pe ogmante, problem dilo tuzur parey.

Kote prodiksyon alimanter, sitiasyon finn vinn pli grav. Siperfisi agrikol finn diminye, sorti 4,000 arpan pu vinn 2,500. Kote lapes ena enn bes dan nomb peser, e dan pwason ki lapes. Dapre dernye statistic ofisyel (CSO), nomb peser sorti 1,126 an 2008, pu vinn 1,003 an 2010. Pwason ek urit finn sorti 1,757 tonn an 2008 pu vinn 1,555 tonn an 2010. Proze devlop lindistri lapes atraver bato Alize finn disparet.

Sekter elvaz pe osi travers par bann difikilte, e finn ena enn bes dan prodiksyon bef ek pork.

Ena plizir faktor ki responsab pu aksantye kriz dan Rodrig. Parmi bann faktor prinsipal:

Ena oryantasyon ekonomik Guvernman Santral, enn oryantasyon ki met plis lanfaz lor devlop bann sekter kuma, Turis, ICT, Sekter Finansye ek Komersyal e diminye resurs ki al ver sekter agrikol, elvaz ek lapes.

Ena responsabilite Guvernman Santral ki pa finn sutenir proze desalinasyon dilo. Dan Songes ena enn sel masinn ki pe travay, parkont dan Site Patate, finn abandonn proze avangardis ki ti

pe servi lenerzi solar pu transform dilo lamer an dilo potab.

Fas a kriz lekonomi global, fas a kriz alimanter ki pe menas bul later, dan LALIT nu truv li neseser ki dimunn Rodrig ki dan prodiksyon manze gayn tu sutyin ki bizin. Onivo repiblik Moris nu pe kontiyn nu mobilizasyon pu enn lekonomi alternativ ki viz asir kreasyon lanplwa, asir sekirite alimanter ek sekirite lenerzi.

Konser ot-nivo grup Nazaret Trankbar

Le 24 Desam, enn grup zenes Trankbar ti organiz enn konser dan kad Lanwel. Konser la ti komanse 9.00er diswar e inn fini ver 1.00er dimatin.

Ti ena enn 40-enn dimunn ki ti prezan sa swar la parski pa ti ena tro piblisite avan. Bizin dir ki dimunn prezan ti bann privilezye parski nivo mizikal konser la ti ot-nivo. Lamizik ti layy, e mizisyin ti ala oter pu fer piblik apresye zot bann morso e zot lakor.

Konser la ti anime par Steeve, Essoul ek Jean-Noel, 3 abitan Trankbar. Zot ti gayn sa lide la depi enn bon but tan, ek le 24 Desam zot finn reysi gayn kudme lezot grup ki ena inpe lexperyans.

Bon nomb dimunn ti panse ki landrwa kot pe fer konser la inpe dan fobur e pa an sekirite. Alor ena mem dimunn dan landrwa ki kontan lamizik ki pa finn vini. Buku dimunn finn rat sa zoli lokazyon pu ekut sa kalite lamizik la akoz zot prezize lor landrwa kot ti pe fer konser.

Grup la ti zwe morso rege e ti pran bann repriz lezot grup. Nu espere ki dan enn pros fitir pu gayn lokazyon reviv sa bann morso la ek grup la kontinye dan lavenir.

Dapre dernye ranseyman, grup Nazaret pu re-organiz enn konser dan anviron 2 mwa. Nu pu gayn plis detay dan 2-3 semenn.

ASB

STRATEZI, ORYANTASYON E KONSTRIKSYON PARTI LALIT

Ram Seegobin

Sa lartik la baze lor enn kozri an Zanvye.

Ram Seegobin finn kumanse par dir so size li byen pratik, alor li pa pu koz long, pu ki ena letan pu diskite ansam apre, lor kimanyer kontiyn travay konstrir nu parti. Efektivman deba apre ti byen ris.

Li finn koz lor dernye 25-30 an kimanyer finn enn *downturn* dan lalit de klas, pa zis Moris, me partu dan lemond. Finn ena mwens mobilizasyon dan klas travayer, to somaz ase ot, travay finn vinn kazyel, tusala finn kontribiye pu amenn sa *downturn* la. E sa li inplik mwens aktivite sindikal, mwens aksyon indistriyel.

Dan sa 25-30 an la, finn ena instalasyon ezemoni ideoloji neo-liberal, enn ofansiv ki finn kumanse par thinnk-tennk Hayek-Friedman, lerla atraver FMI-Labank Mondyal ek plitar WTO. Sa finn inplik dereglemantasyon, kot kapitalist finn re-akapar puvwar, relans so akimilasyon. Ideoloji neo-liberal finn vinn ezemonik, dan lesans ki li finn dominn tu pei. Parski sa ti mem lepok kot truv fayit blok birokratik, Blok Sovyetik de Les, viraz adrwat dan Lasinn ver kapitalism, bankrut sosyal demokrasi dan Lerop, bann Parti Sosyaliste ek Labour Party, bann parti demas ki ti pros ar klas travayer, tu finn buz ver sant dan enn premye tan, lerla sant-drwat, ziska pena diferans ant sosyal demokrasi ek ladrwat e.g. Dan UK, Travayist finn buz a drwat ziska lepok Tony Blair pena gran diferans ant New Labour ek Parti Konservater ek Liberal. Sa ti enn lexanp bankrut sa bann parti Sosyal Demokrat. Ti osi, mem lepok, truv bankrut bann parti nasyonalist, anti-inperyalist ki ti ena enpe partu dan Tyer Mond. Ti ena eleman anti-inperyalist dan Leta dan bann lane 70-80, e li finn disparet amizir

tu pei Tyer Mond finn integre dan lozik neo-liberal e.g. Afrik Ostral, ti ena pa mal pei ki ti ena enn ideoloji nasyonalist ki ti inklir enn gran eleman anti-inperyalist. Atraver AGOA tu finn integre dan marse USA, e su ezemoni neo-liberal.

Kuma nu finn diskite apre papye Lindsey, sa ideoloji neo-liberal inn favoriz organizasyon dan form *sosyete sivil, single-issue* e.g. *u* gayn lorganizasyon ki okip drwa imen separe depi politik.

U gayn enn lorganizasyon kuma Greenpeace, ki li, li okip zis konservasyon espes ek lanvironnman, separe depi enn analiz politik. Sa kalite organizasyon finn fer odetriman organizasyon sosyalist ek revolisyoner. Zot finn okip enn terin ki ti tradisyonelman okipe par bann lorganizasyon kareman politik sosyalist ek revolisyoner. Sa li pa etonan, si nu konpran sa ezemoni ki mo pe dekrir la. Si u get aktivite enn parti politik agos, sosyalist ek revolisyoner, so bi prinsipal se pu met an-kestyon sistem kapitalist, met ankestyon mod prodiksyon existan, ranvers manyer ki prodiksyon organize, manyer kapitalist akapar tu mwayen prodiksyon ek servi sa pu akimil plis kapital pu li. Me ezemoni neo-liberalism, inplik ki *pena okenn alternatif*, sirtu ekonomik. Sa koze *There is No Alternative* (TINA) ti finn vinn enn slogan ezemonik. Sa ezemoni la finn kit byen tigit lespas pu organizasyon politik. Tu lenerzi ki ti kapav al dan challenji lekonomi liberal, li finn al dan bann single issue, drwa individi, lanvironnman. Alor, li pa etonan ki finn ena sa shift depi aktivite politik ek organizasyon politik ver aktivite ek organizasyon ki pa challenji kapitalism neo-liberal.

Dernye 20 an, depi kan Blok Sovyetik finn kolaps an 1989-90, pu buku dimunn sistem Sovyetik ti reprezant alternativ. Nu, dan LALIT, zame pa ti panse ki li ti reprezant sa alternativ la. Li pa ti zame alternativ ki nu pe rode. Li ti birokratik, byen represiv, avek enn Leta for ek dominier. Pa sa ki alternativ. Me pu buku dimunn sa ti alternativ. Alor dimunn dir li pa finn reysi. Finn sey met sosyalis, zot dir, li pa finn marse. E kan zot dir sa, zot pe baz zot lor inplozyon USSR.

Kan nu get destriksyon parti degos dan sa lepok, li montre a ki pwen li pa ti fasil. Dan USA, kan ti ena SWP (Socialist Workers' Party), enn parti ase for, li finn disparet net dan lane 1980. Ezemoni neo-liberal plis represyon finn afebli li, servis sekre finn atak li, e li finn disparet net. Pli resaman dan Lerop ek Ostrali, nu finn truv transformasyon plizir parti politik avangard an muvman larz. DSP Ostrali finn vinn *Socialist Alliance*, kot nerport kisannla kapav ladan. Dan Lafrans, mem zafer. LCR ki ti enn parti sosyalist revolisyoner, Trotskyist, li osi finn vinn parti larz, demas, *Nouveau Parti Anti-Capitaliste*. E nu deza truv lefe sa sanzman la. Ti enn Lalig Kominist, asterla, li zis anti-kapitalist. Li dir seki li pa ete, pa seki li ete. *Parti Travailleur* an Frans, li osi, vinn POI. Zot fer bann parti telman larz zot preske kuma enn muvman. E partu li enpe enn katastrof, parski li pa lemoman pu fer sa sanzman la. An Frans, LCR tultan finn dan kanpayn prezidansyel – Krivin, Besancenot. E zot ti anvii gayn plis sutyen elektoral. Alor, kan zot finn vinn pli larz, ep! zot pe gayn difikilte. Li paret NPA pa pu reysi

partisipe. Purtan li ti vinn larz pu ki li rekolte popilarite Besancenot. Sannkula, li telman larz ek inkoeran, li pa pu reysi partisip dan Presidensyel. Zis LO inn res parey. Zordi port parol Nathalie Artaud. Li fini kumans kanpayn. Li ti vizit nu lane dernye sa lepok la. LO finn mintenir zot koerans, e zot pe reysi rant dan Prezidan-syel. Dan Moris osi, nu finn truv enn nuvo fenomenn, enn form popilis degos, avek Muvman Premye Me ek Rezistans ek Alternativ. Enn form populist de gos, kot zot pa striktire delibere-man, kot zot enn muvman ek enn lider. E zot bann metod, bann metod populist. Zot fye lor blef, lor pa gran soz.

Dan enn peryod downturn kuma nu finn traverse, kot ena enn ralantisman dan lalit deklas, kot klas travayer pa telman mobilize, enn parti demas pa *kapav* apropiye. Presizeman parski ena downturn. Presizeman parski ena sa ezemoni kapitalist la. Nu dan LALIT nu finn opte, finn swazir pu gard natir parti davangard, pandan sa downturn la. Nu ule agrandi, normal, me pa a nerport ki pri. E sa lepok la, grandi vedir likidasyon enn program sosyalist. Nu finn deside pu gard enn form organizasyon baze lor santralism demokratik, avek nu Komite Santral, nu biro politik an rotasyon, avek nu Lasanble Manb, avek nu Brans, e kot deba fer dan tu striktir parti, desizyon pran dan brans, refleto dan Komite Santral, e lerla onivo parti an zeneral, nu aplik sa politik la, ziska ki met li ankestyon dan striktir parti, e lerla, natirelman, ki stratezi parti sanze. E nu finn mentenir enn program tranzisyon-el pu al ver sosialism, enn program ki tuzur kumanse depi kot nu ete zordi. Nu finn met buku zefor pu mentenir enn oryantasyon internasyonalist. Sa, nu fer li ase delibereman. Li enn lax santral dan nu refleksyon. Alor, nu korpere ek parti avek mem program ek oryantasyon ek nu. Tultan sey gard enn kontak, esanz, ar zot.

Tablo Frida kahlo, 'The Bus', 1929

Avan eleksyon 2010, kan nu prepar nu bilan 5 an, mem si nu pa ti prezant kandida, nu finn propoz pa zis enn program, me enn bilan 5 an aktivite politik. LALIT antan ki parti, ant 2 eleksyon li kontiyn tu sa aksyon la. Nu pa depann lor eleksyon pu mintenir nu ritm. Nu bilan ant 2 eleksyon, li ti byen, byen konsekan, byen etofe. Pa nu ki dir. Tu dimunn ki lir li, dir sa. Malgre sa, ena pa mal fakter ki anpes devlopman nu parti. E la nu pu rant ladan an detay.

Ki anpes devlopman parti?

Ena evidman, dan sa lepok eze- moni kapitalist, rol medya. Medya, ki li lapres, radio, TV, zot fer enn zefor inkurwayab pu prezant LALIT ubyen nu militan kuma "*fin observateur de la politique*", parfwa kuma dimunn ki fer analiz "interesant". Delibereman, an paralel ek sa, zot pa raport aktivite ki nu fer. Zot evite. Mem enn konferans de pres, zot kapav vini, pa raporte. Konferans lor Chagos, Eta de Lye, enn-de mansyon isi-laba, me nu aksyon pa gayn kuvertir apropiye. Purtan lapres sipozeman interese dan evenman! Lapres ek radyo pus nu dan direksyon enn thinntennk. Nu analize, reflesi, me sanse nu pa azir. Alor, mem kan nu azir, pu mentenir maskarad, zot pa raport li. E pu lapres, zis seki zot raporte, li existe. Seki zot pa raporte, li pa existe. [An pasan, get sa reportaz Hermann Assy lagazet zordi (Week-End 22

Zanvye). LALIT depi 2010 finn fer enn long travay lor plizir semenn ansem ek lezot lorganizasyon lor reform elektoral. Depi 2010. Sa finn sirkile buku. Li lor nu sayt. Nu finn avoy tu depite. Li dan nu Revi. Lapres kone. E Lindsey finn dir zurnalist la kopi zur intervyyu. Zordi, kan Herman Assy raport li (ti bwat ar bakgrwand espes mov), li dir enn zafer kuma "Apres Rezistans, ki ti prezant so propozisyon semenn dernyer, LALIT inn pran pozisyon." Kifer li fer sa erer la? Akoz dan so latet kiksoz pa existe ziska li li kone. Li fek kone, alor sa priz de pozisyon la fek existe. Parski li pa ti konn li, li pa ti existe. Setadir, medya kuyonn limem. Mem li kone sa propozisyon date depi 2010, e li an piblik, se selman kan li li pran konesans ki li existe. E li finn pran konesans propozisyon Rezistans 3 zur avan li pran konesans pu nu, alor pu li, li swiv.]

Alor, preske tu zurnalist ena enn stratezi delibere pu tret nu kuma bann dimunn ki analize, me pa azir. Alor, zot pa raport nu aksyon, e selman seki zot raporte, ki existe.

Sa li enn pwen zeneral.

Lerla, nu ena vre difikilte sa lepok la.

1. Dan enn kontex kot klas travayer pa mobilize ek inifye otur enn program anti-kapitalist, li difisil pu nu expann. Nu defann enn program kot klas travayer an avangard, alor dan sa lepok la li obligatwarman difisil. Li difisil pu

nu program ek nu parti gayn pwa ki li merite. Klas travayer pa anmezir, pur lemoman, pu sutenir enn program sosyalist, setadir program ki nu propoze. Sa li kapav pa vre dime, me zordi, eze-moni neo-liberal asire ki sa li vre.

2. Nu mank enpe mwayen ek striktir pu propaz nu program. Nu ena program, nu ena aktivite, me nu mank mwayen ek striktir, mo pe koz *mwayen militan* pu fer dimunn konn nu program, konn nu parti, konn nu stratezi, e mo pe koz *striktir* pu fer dimunn konn nu program. Enn brans dan sak landrwa pei, par exanp, e u pu deza ena mwayen militan ek striktir, u ena u prop “medya” pu propaz program la.

3. Onivo brans, rezyonal, nu pe gayn ase buku difikilte rekrit nuvo manb. Sa li reperkrite lor striktir santral, e a son tur, lor nuvo rekritman. Li enn kalite serk visye ki nu kapav atann dan sa downturn la, dan sa lepok kot ezemone kapitalis finn osi ranforsi. Me, nu bann brans pe tenir.

4. Malgre sa, nu finn fer enn serten nomb aksyon ase remarkab - lor Chagos, lor Sosyolism, nu Eta de Lye lor parti politik zordi, Gaza ek Palestinn - aktivite byen larz, aktivite avek buku sikse. Malgre ki nu resurs ase limite anterm militan, anterm striktir.

5. Nu finn reysi devlop enn form koperasyon ek serten lorganizasyon. Ena CTSP, e pandan enn lepok ek federasyon Kuppan ek Ramjuttun, Centre Idriss Goomany, parfwa ICP, MAA, alor nu reysi travay ek lorganizasyon demas, apart MFL, LPT ek lezot lorganizasyon pros. Ena enn travay extra-ordiner pe fer Be di Tombo. Nu pe reysi – malgre resurs limite.

6. Nu osi reysi mentenir nivo kontak internasyonal rezonab - enpe mwens onivo rezyonal. Sid Afrik, Lareynion, relasyon feb. Pa tro nu lafot, sityasyon dan larezyon ki pa propis.

Lerla, kestyon se, “eski nu pe kumans trov kumansman lafin sa downturn?” Eski evennman dan dernye enn an enpe partu dan

lemond, bann gran, gran rasanbleman kont loosterite dan Lerop - Lagres, Itali, Portigal, Lespayn, muvman Indinye - gran gran rasanbleman dan pei Arab depi Lalibi, Tinizi, Lezip, Yemenn, Bahrain, Lasiri, eski zot pe donn sinnyal ki sa lanpriz ideoloji neo-liberal, ideoloji TINA, pe al kase? Klerman tu sa bann imans lamas dimunn pe deza azir lor baz ki ena enn alternativ dan zot latet. Kapav zot pa finn byen reflesi lor so konteni, me zot pe azir kumkwa ena enn alternativ. Sa muvman *Occupy Wall Street* ki finn fane dan 800 lavil dan USA, li pe kontinye. Li enn fenomenn ki, dan enn sans, enpe aveg; li pa kone kot li pe ale, me omwen laba, zot pe met ankestyon kapital finansye, zot pe remet ankestyon rol bann labank, konpayni lasirans, konpani investisman, stok exchennj. Dan Lafrans, apre buku banane kanpayn par ATTAC, finalman Sarkozy pe met enn Tax Tobin. Kan ti propoz sa an plen ezemone neo-liberal, ti paret inposib. Pa pu kapav kontrol ek taxe tranzaksyon, zot ti dir. Leker ideoloji liberal dir u ki fode pa ena okenn restriksyon, okenn reglemantasyon, okenn taxasyon. Asterla, Sarkozy, ladrwat de ladrwat, pe vinn dir u kitfwa bizin tax Tobin. Li pe dir bizin kontrol sirkilasyon kapital, investisman. Sa li ti inpansab omilye sa gran ezemone la. Alor, li reprezant enn gran shift. Seki nu kritike buku, seki LALIT ek lezot parti sosyalist revolisyoner dan lemond finn denonse, enn ku finn vinn kiksoz ki Sarkozy kapav kritike. Kifer? Akoz gran labank etc finn gayn problem, zot mem, akoz pena ase reglemantasyon. Alor, enn ku sa pe anfet remet ankesyon. Li nepli posib pu zot kontiyn servi larzan pu prodir larzan, pran sa pu fer lot larzan, anfet kree gro “bil” larzan. Zot ogmant valer later, les li monte, monte, lerla anonse kumkwa sa vedir ena krwasans. Ki krwasans? Kree “bil”, lerla dir li krwasans? Dan City London, ¾ tranzaksyon anfet zot fer ant

diferan letaz dan mem batiman. Sa apel krwasans? Alor, sa ti vinn enn sityasyon inposib. E li finn kreve. Me, ki li Obama, ki li UK, Lafrans, Lalmayn, sel fason zot truve pu anpes enn kolaps total, se pu servi larzan piblik pu plan sovtaz pu sa bann labank la. Donn enntel 10 milyar, lot 25 milyar, ubyen si pa kapav, leta kareman nasyonaliz labank. Tusala, exakteman lekotrer de enn lekonomi neo-liberal. Enn lekonomi neo-liberal dir Leta fode pa fur so nene. Nasyonaliz labank? Sa kominis!!

Deza sa ti kree bres dan edifis neo-liberal, depi 2008. Pu sov zot prop posteryer zot ti bizin fer apel a Leta, kan zot prop ideoloji neo-liberal dir u ki fode pa Leta rant dan lekonomi.

Eski sa vedir lafen downturn?

Klerman pu ena, e finn ena mobilizasyon. Sa li enn siyn. Me pankor ena gran mobilizasyon *ki ena enn stratezi kler* Finn ena gran mobilizasyon pu zet Ben Ali, Hosni Mubarak, Khadaafi, zet Sali, zet Assad. Zet diktater. Li pa exakteman enn program. Get ki pe arive apre ki u finn zet Khadaafi. Diferan lavil, dimunn pe antre-tuy zot. Premyerman, personn pa ule rann zarm, me pu rekonstrir pei, bizin al ver enn larme inik. Me, personn pa ule rann zarm. Me, li pa ti enn mobilizasyon ek enn program ek enn stratezi, li ti zis bann gran rasanbleman kont diktater. Li rezonab. Me, li ule dir, kan fini ranvers diktater la, lerla u pa kone kot u pe ale asterla. Alor, sa vedir nu pe truve ki pu ena enn spes taym-lag ant ezemone neo-liberal ekrule, ek kan enn up-turn komanse. Pur lemoman, nu dan sa taym-lag.

Dan Moris, nu finn gayn fenomenn Wanted, ki finn rasanbleman 15,000 internet, lerla enn individi, Noor Adam Essack finn fer enn shopping lis bann revandikasyon, e kan u get lalist, u realize ki li enn lalist pu enn *“Muvman nu ule tu korek!”* Li pa exakteman enn program. Tu dimunn ule tu korek.

Me, Wanted, kanmem li finn enpe enn katastrof, dan lesans tu kalite drol dimunn ti pe rul sa – biznesmenn dan marketing dan internet, avek tantativ manipilasyon par A Subron ek Ramano, enn de bann individi kuma Jameel Peerally ki sapot e pran tu puvwar. Ena kuma Nilen Venkadasmy ek Shimanda Mungar ki byen pros ar RA. Lerla, zot decide pu fer lamars 11 Septam, laniverser 10 an Twin Towers. Pa zis sa, me li zur Maiden. Finalman, kan tu dimunn, mem lapolis, inn dir zot zot latet pa bon, lerla zot finn sanz dat, met li enn zur avan, le 10. Alor, lerla zot lans zot lapel. Zot ena zot 20 pwen *Nu ule tu korek!* Lerla zot fer enn lamars byen patriotik, 3-4 fwa zot arete dan lakrwaze pu sant Motherland. Alor, li enn rasanbleman eteroklit, kot sakenn laba antan ki enn individi, sakenn ek so maws dan so lame finn adere, tusel. Lerla, pena mem diskur pu explike kifer zot la. Ena bann diskur ki ti totalman dekuzi, konteni enpe roder deler. Dayer zot finn swazir pu demar zot lamars kan Legliz Imakile pu sonn midi, lor 12yem tok, e zot planifye ariv Katedral lor premye tok 1:00 er. Kan zot swazir pu fer enn lamars ant enn legliz ek enn katedral, li pa kler ditu ki sa simbolism la ule dir. E lerla zot arete, sant Motherland sak ler, ondire, lor ladrwaze zot kas koko. Sorti enn legliz al kot enn katedral. Anfendekont, li plito anfantin. Kan u ekut but-but dan fim kan zot ti arive kot Katedral, dan You Tube, li bann diskur aflizan. Nilen, Shimanda, Jameel totalman dekuzi. Zot pa explike kifer ena sa evennman la. Lerla, u truve ki *Rezistans* ti pe manipil tusala. Ashok Subron ek Veena Dholah pe dir zot travay, sa. Sa ti vinn telman flagran ki serten zurnalist finn reazir, finn denons sa manipilasyon la. Khal Toorabally, lerla Jean-Marc Poche, Finlay Salesse.

Malgre tusa finn ena enn 3,000 dimunn ki finn desann dan lari. Petet pu 3,000 rezon. Pa kone.

Apré sa, Jameel Peerally inn decide pu kontiyn travay-la su tit “Azir Moris”, e zot al vizit dimunn pov, dan BMW, lerla intervyue zot, filme zot, met lor CD, donn Premye Minis. Apré zot ti pu al distribiye gro-pwa, konserv, etc. Zot ti ale dan BMW avek pavyon Moris. Enn lot aktivite zot ti fer, zot ti 11 dimunn balye sime divan Lotel Guvernman, ti sanse pe balye puritir. Jameel Peerally, finn rant dan zafer dilo, etc. So swivi sa evennman la, enn katastrof absoli. Me, mo repet li, finn fer 3,000 dimunn desann dan lari.

Dan Lerop, USA, pei Arab, dan USA, dimunn par milye pe ariv *remet ankestyon Wall St* dan Lerop zot pe remet ankestyon losterite, somaz (dan Lespayn somaz depas 21%). Amizir zonn Ero antye rant an kriz sa pu agrave, e mobilizasyon pu kontinye. Dan UK finn ena gran manifestasyon, plis bann lemet, gran lamars etidyan, pu premye fwa depi lontan, dan UK.

Nu, antan ki LALIT, nu ena pu prepar nu pu sa lepok kot tu pe kumans buze la. Nu bizin batir nu parti, rekrit nuvo manb, ranforsi onivo brans, onivo santral. Nu finn fer buku travay 5-10 an onivo program, kapav-et an-paralell nu pa finn met ase zefor pu agrandi nu parti. Kanmem komye u program byen reflesi, si u pena lemwayen militan, striktir aktif agradians, li difisil pu propaz sa program dan lekel u finn met telman zefor. Priorite asterla, se pu reflesi onivo striktir, onivo brans, Komite Santral, lor ki manyer agrandi rekritman nuvo manb aktiv dan nu striktir. Sa li finn vinn enn priorite absoli.

Klerman onivo serten rezyonal, onivo Ebenn, ena enn agrandisman, rekritman, nuvo manb pe zwenn, onivo Kirpip enn nuvo lavi, enan. Me, li pa sifi - pu enn tel lepok dinamik divan nu.

Ki bann metod pu agrandi klerman ranforsi parti?

Li evidan. Metod rekritman, li klerman inklir kontak individyel. Enn-pu-enn. Pa enn kestyon 20 dimunn vinn enn reynion, 10 rekrite. Li enn pu enn.

Ena posibilite rekritman, kuma nu finn kumans realize, otur distribisyon Revi. Li deza pe marse. Dan nu Rezyonal, distribisyon revi li mars byen. Li enn subasman. Li enn bon zuti. Al donn dimunn so Revi, dimann li ki li finn truv interesan.

Nu pu planifye Kongre Uver, petet, dan diferan rezyon, sa osi li pu interesan. Lor bann size byen politik. Nu bizin tultan pe seye. Kapav-et li enn moman dan listwar kot dimunn interese vinn ekut analiz, angaz li. Li posib. Nu ti abitye lwen lasal Sinema. Setadir, al ver dimunn. Rozbel. Flak. Lor bann size pli politik, olye lor size pre-politik.

Anmemtan, nu pe kontiyn organiz aktivite demas lor tem spesifik, kuma nu pe deza fer – Chagos, Palestinn, sekirite alimanter. Seki nu ti fer La Tour, Phoenix, lor Palestinn, ti byen marse. Me, li pa direkteman amenn rekritman. Seki li amense posibilite rekritman.

Onivo brans, inplik manb brans dan aktivite lokal – kumsa rekrit nuvo manb.

Kan dimunn deza dan enn sindika, enn lasosyasyon, li kapav-et interese pu gayn sa vizyon, sa langazman pli zeneral ki enn parti politik kuma Lalit pu donn li.

Nu deza pe fer buku travay, me asterla, bizin met plis lanfaz pu ankuraz plis dimunn vinn aktif dan Parti.

Apré ki Ram Seegobin ti fini prezant so papye, ti ena enn long deba, ek buku nuvo propozisyon otur konstriksyon parti ek rekritman.

KREASYON ZORDI

J.R.

JR enn artis ek aktivis Franse ki amenn lar dan lari. Li finn tultan swazir pu res anonim. Li koni pu so bann imans foto, sirtu portre dimunn ordiner ki li instale dan bann kartye klas travayer. So bann foto finn deza expoze lor miray bann flat dan kartye pli mizer otur Paris, dan favela Brezil ek mem lor miray Aparteid ki separ Palestinn ek Israel.

JR tultan pe chalenj lide pre-establi ek so zimaz redikter ki piblibiste ek medya propaze. Atraver so lar JR ule provok deba, e invit piblik kestyonn realite zot lavi tulezur.

Foto ki nu pe prezante li enn skilptir ki finn fer ar bann premye loto lapolis ki manifestan ti brile pandan revolisyon dan Tinizi an 2011.

Revi LALIT dan Nimer 101 ti introdri Banksy, artis grafiti petet pli koni dan lemond, e zordi nu pe introdri JR. Sa kalite artis pe uver enn nuvo espas kreativite an piblik, kot zot pe defye lar komersyal. Zot travay li piblik, li gratis, e zot pa tus enn su. Zot pa dan “le marse”, par expre. Okontrer zot riske met antray pu trespas, pu damajinng properti, pu lezot deli.

ARESTASYON ARBITRER YANNICK DURHONE

Mardi 21 Fevriye, enn lekip ADSU finn aret artis Yannick Durhone dan lantre Rose-Hill depi Lebenn, avek lintansyon pu fuy so loto. Zot kriye “Lafuy! Lafuy!” avek enn bann insilt ladan. Yannick finn dir *Revi Lalit* ki li ti dir sa bann ofisye la ki li espere zot kone ki zot pe fer, e li inform zot usi ki li kone ki li ena pu fer, li.

Zot finn kontiyn insilte Yannick, ki enn abitan Camp Le Vieux e profesor kolez Le Bocage, e zot finn kumans rod bann lezot pretext, sipa viynet lasirans pa finn afise. Yannick finn poz zot kestyon lor depi kan ADSU fer chek rutinn. Sa finn araz zot plis ankor ek zot finn dir, “*Nu fer seki nu anvi ... Si nu anvi ferm twa, nu ferm twa ...*”. Anfet vinyet ti dan loto, ti inn sape, e Yannick finn montre li. Enn ofisye dir “*Bez sa amenn sa stasyon!*”. Enn ofisye ADSU fons dan so loto, dir li al stasyon Rose Hill pli divan.

Antretan Yannick finn telefonn so frer ki finn anons lapres sa

arestasyon arbriter la. Apre anviron enn ertan, Yannick finn libere san okenn sarz. Yannick fini met enn konplint kot *Complaints Investigation Bureau*, Rose Hill e pe al delavan avek enn lot koplint kot Komisyon Drwa Imin.

Dan enn deklarasyon a Revi LALIT, Yannick finn dir ki sa fer 3yem fwa ki enn insidan parey finn ariv li. Li dir ki, kan sa ariv li, li pans tu bann viktim abi lotorite par ofisye leta. Yannick dir ki ena nesosite pu fer enn travay pu fer nu tu konn nu drwa, sirtu kan ena arestasyon arbitrer kuma li finn sibir.

Nu rapel lekter ki sa insidan la finn arive le 21 Fevriye, enn zur ki mark komemorasyon lamor Kaya dan selil Lapolis le 21 fevriye 1999. Dimunn antye Moris ti revolte kont Lotorite, kont Lapolis. Ti ena plizir stasyon lapolis ti anflam pu zisteman kondann abi puvwar ek britalite polisyer.

SULEVMAN EK MUVMAN 2011
PRINTAN ARAB *ZISKA* **OCCUPY WALL ST**
PAS PAR WANTED 15,000 YOUNGSTERS

Avan,
avan u angaze, u ezite,
u kapav sanz lide.
Me, dimoman u angaze
Dimoman u deside sir sir pu pran enn
linisyativ, pu kree kiksoz, pu sanz kiksoz,
ena enn laverite elemanter ki kumans
opere.
E linnyorans sa verite la,
li riske tuy komye lide, komye zoli plan:
Sa moman kot u angaz u, enn fwa pu tut,
Li tu.
Apre sa, Providans buze, li osi.
Tu kalite zafer arive pu ed u,
Zafer ki zame pa ti pu arive si u ti res san
fer naryen.
Enn laflot evennman pran nesans depi
sa enn desizyon ki u finn pran,
kot u gayn lasans dan tu kalite fason ki u
pa ti predir
kot u zwenn dimunn ki ed u
kot u gayn kudme
dan fason ki zame u pa ti pu reve posib.
Alor, seki u kapav fer,
ubyen mem seki u reve pu fer,
Fode
Kumans li.
Andan dan u prop kuraz
ena zeni, ena pwisans, ena mazi.
Alor, kumans seki u anvî fer asterla mem.
- atribiye a poet Goethe,
me kapav pa par li.

Introdiksyon

Mazinn enn seri fraz, ase evidan,
pu nu kumans nu refleksyon
ansam:

- Sistem kapitalist li o-puv-war
zordi, partu dan lemond (preske).
Sa vedit, bann konpayni prive
(kapital, bann korporasyon prive)
kontrol Leta ek, enn-dan-lot,
politik osi.

- Sa sistem la pe provok buku
sufrans: lamizer pu enn gran
proporsyon sosyete, insertitid pu
tu dimunn, lager pu buku dimunn,
enn form esklavaz kot nu vann
nu kuraz (lwe nu letan dan lavi a
nu prosin) pu 90% dimunn,
inegalite pu nu tu, linzistis pu nu
tu, tortir pu seki pa konform, ant-
ot.

- Pu sanz sa realite la, li enn
evidans ki nu pu bizin organize
politikman, setadir, dan enn
lorganizasyon politik ki ena enn
bon demokrasi intern, ek ki kree
enn zar program ki ena ase dina-
mik intern, setadir, ki kapav evolye
avek sak viktwar ubyen defet, e
ki li kler divan tu aderan kimanyer
sa program la pu kapav evolye,
pu ki zot osi, zot kontribiye dan
konstrir program ek parti la.

- Me, ideoloji burzwa finn nati-
relman vinn dominan - aköz sis-
tem kapitalist o-puvwar dan enn
fason total, san kontestasyon poli-
tik for depi omwen dernye 30 an,
e klas dominan dan sistem la finn
devlop enn ideoloji *ezemonik*. Al-
or, ant-ot, so ideoloji propaz lide:
- kumkwa sel aksyon politik nese-
ser depi lamas dimunn se pu
sakenn al vote. Sa li arive enn
fwa sak 4 u 5 an. Byen suvan li
ena divan li enn swa ant 2 gran
parti (ubyen lalyans) politik, ki
tulde anfaver sistem kapitalist;
lerla sak parti fer so kanpayn par
enn sistem advertayzing, market-
ing, kot bi la se pu kuyonn u ki li
pli bon ki lot-la (ar so gadjet,
oriflam, pavyon, gran foto, ban-
drol, baz, deba siperfisyel, rakont
zistwar, anbras ti-baba, fer
bonnfam anbras li divan kamera,
surir, donn lame solda, pompye,
fer u gayn lafreyer, insekirite ki
sa parti pu kapav “geri”, etc) e
seki fer so marketing pli byen, li
mem ki ranport laviktwar, li ek so
parti vinn “sef” dan Leta pu 4-5
an. Lerla zot reyne, enn dan lot,
dan lintere zot bayer-de-fon
(kapital prive) ki finn finans sa
kanpayn reklam ki finn fer zot eli.
- kumkwa (an-paralel ek sa
premye pwen la) tu parti politik
koronpi. E dayer tu lezot ki ena
ubyen ki kapav pran nesans zot
“parey” u pu parey, zot osi.

- ki ena enn parti dimunn ki
anfaver sistem kapitalist kuma li
ete, sa li realist, e zot ena zot parti
politik; anmemtan ena enn lot
parti dimunn ki zot, zot anfaver
enn-de retus dan sistem kapitalist,
zot enpe agasan, me zot osi, zot
ena zot parti politik; e tulde
finanse par diferan seksyon
kapitalis, ubyen dan diferan
proporsyon par diferan seksyon;
alor u ena “swa”, me tuzur
alinteryer lozik kapitalist.

- si lamas dimunn oprime sey
organize *politikman*, lor baz enn
program, zot pu obligatwarman -
dapre ideoloji burzwa - vinn kuma
bann pro-kapitalist alor prefer
pena lorganizasyon, ubyen si zot
ena enn lorganizasyon poli-tik -
tuzur dapre ideoloji burzwa - zot
pu oblize zwenn tase aköz zot
marzinal.

- alor, zot dir, pu ki u infliyans gran
parti politik ubyen Guvernman ant
2 eleksyon, fode u organize dan
ONG, sindika, sosyete sivil – pa
politikman.

Alor: *Ideoloji burzwa dir u
fode pa u fer sel zar aksyon ki
ena posibilite remet ankestyon
sistem kapitalist li-mem.*

E realite kapitalist ki nu viv
tulezur, li ranforsi sa ideoloji
burzwa la, dan letan normal. Alor,
serk la paret ferme. Paret pena
posibilite sanzman andeor sa
sistem orib la.

Parti Politik, Program, Aderans, Aksyon politik, tu an-mem-tan

Me, nu pa dan “letan normal”. Sa
realite kapitalist ki nu fek dekrir
la, zordi li an kriz. Mari kriz.
E sa vedit li enn bon moman pu
atak ezemoni ideolojik. E nu pu
bizin fer li *politikman*. Kuma
Lalit pe fer.

Enn Seri Kriz

Nu pe viv dan enn lepok kot sistem kapitalist zordi – enn sistem ki inn ariv dan so stad pli avanse, setadir kot kapital finansye reyne lor kapital agrikol, minnyer, indistriyel osi byen ki lor lezot klas sosyal, e sa li vre pu quasi totalite pei dan lemond – pe rant dan *enn seri kriz* kot personn pa kapav predir ki pu arive. Sistem la pe bat fol. Sa li realite zordi. E sa realite la pe rann *so* ideoloji pli feb. Normal, li pu rann li pli feb.

Zordi kriz dan Lerop ek USA, li kriz det suvrin. Parey kuma depi bann lane 1970 vini-mem ziska bann 1990, enn apre lot, ti ena kriz det dan tu pei Tyer Mond, swivi par SAPs (structural adjustment programs) ki kapital finansye ti pe exzize (aret sibsidi a lindistri lokal, bayant dibyen piblik, privatiz tu servis, devalye larzan, uver lekonomi a investisman deor, etc). Kimanyer inn gayn sa det la? Kapital finansye internasyonal, li pret larzan lor profi, ziska li bankrut pei an antye, lerla li pran kontrol labank santral, fors Leta dezinvesti dan lekonomi e fors li bayant tu so dibyen; lerla korporasyon prive gayn nuvo plas pu investi, nuvo marse pu so prodwi. Dan Leta Zini ek Lerop, kapital finansye finn osi nuri det prive (det bann partikilye, setadir individi ek korporasyon prive). Sa li pli grav ankor. Lerla, pu anpes bankrut sa bann gro konpayni lasirans ek finansye, kan buku individi ek ti-konpayni finn fini bankrut, e apre ki Lehmann Bros, enn gro labank institusyonel, finn anfet deklar fayit, lerla Leta dan tu sa bann pei la finn servi larzan tax pu re-flot gro gro labank ek lasirans bankrut. Sinon sistem kapitalist ti pu tonbe an gran plan. Alor, bann Leta pe pran lonn an lavenir, depi so lepep, pu li ranpli tru det konpayni prive. Lot zafer zot fer pu sorti ladan, se kareman detrir (par bombardman, ek lager an zeneral) pu asir komann pu zot lindistri zarm ek pu furnitir pu zot larme, plis pu tennder pu rekonstruksyon pei kot zot finn bombard infrastruktitir.

Alor, enn sistem kapitalist, ki tultan bizin expann pu satisfere so vorasite inneran pu pli investi, pu pli vann so marsandiz, li pe bizin, dan enn sans, manz li-mem asterla: par det, ek par destruksyon. Ala kriz aktyel. Nepli ena nuvo koloni. Nepli ena sistem peyzann okenn par (ubyen preske). Nepli ena sistem “kominis” birokratik dan lamwatye lemond (Blok Sovyetik ek Lasinn). Alor, ekspansyon li pe arive “andan” dan limem. Li pe manz limem. E sa kriz la, li sakuy ideoloji dominan, ideoloji ezemonik kapitalist.

Sulevman

Anmemtan, e sa li size mo papye zordi, kriz ki sistem kapitalis provoke, li pa zis rann ideoloji dominan pli feb, me li prodir, a son tur, sulevman popiler. Dimunn pa kontan u fer zot vinn pli mizer. E lerla sa sulevman popiler, tanki li pa konsyan, e tanki li pa reysi ariv ranvers puvwar anplas, li provok represyon dan serten pei, lager sivil dan ka pli extrem dan lezot pei, bombardman ek invazyon par inperyalist dan ankor lezot pei, avek tu so barbari kuma tortir, balans kadab dan losean, irine lor kadab, met prizonye lor lasenn lisyen, etc. Sa rann sistem kapitalist pli inpopiler ankor.

Tusala vedit ezemoni fini sakuye. Ideoloji burzwa pe kumans tranble, perdi so konfyans.

Alor, nu dan enn parti politik kuma LALIT, nu bizin konpran tu bann difikilte, e nu bizin osi konpran ki sa bann kriz la pa pu arete par zotmem, e zot afebli klas dirizan - par zot mem. Tusala bizin donn nu plis determinasyon pu *reysi* dan nu lalit. Setadir, nu bizin reysi dan nu lalit pu ras kontrol depi bann korporasyon prive e zot Leta a zot, e kree kondisyon pu puvwar o-pep, avek partisipasyon konsyan tu dimunn dan sa proses la. Pa fasil. Me, pa inposib. Lepok la li grav. Li enn lepok dir. Me, li interesan. An esek, apel sa “end-game”. Nu oblize reysi amenn enn sistem nuvo, enn sistem pli rasyonel, pli demokratik, pli egaliter, san tu

kalite yerarsi ek represyon, sinon totalite sivilizasyon imen pu termine, e pli grav ankor, nu planet pu ireparableman desekre. Kapav lavi lor planet pu nepli posib, sirtu pu spiyshiyz kuma mamals, ki ase sansib a buku diferan sanzman simik, termik, etc. Alor, dan sa sans la li enn “end-game”.

Alor, tu an-muvman konstan dan nu lepok. Nu baskil depi enn biskilad isi ziska enn sambardman laba, depi enn sulevman isi ziska enn lager sivil laba. E sa sityasyon ki mo pe dekrir li tutafe nuvo. Li nuvo depi Zanvye 2011. Dan le-pase zame li pa ti lor enn tel lesel mondyal. Inn deza gayn enn sityasyon sanblab dan Lerop, Balkan ek Mwayenn Oryan otur Premye Ger Mondyal, kan revolusyon kumanse dan Larisi, Lalmayn, ek mitinnri dan latrup Britanik.

“Sosyete sivil”, anti-politik, pandan 20-30 an

Avan Zanvye 2011, pandan dernye 20-30an, nu finn truv muvman mondyal kontestater vinn prizonye sa sema anti-politik ki nu ti montre lao - setadir politik li sipozeman pro-kapitalis, e muvman ki konteste stati ko, li bizin abandonn terin politik, abandonn terin ekonomik osi, e konsantre zis lor raliman *sosyal* avans “le sosyal”. Azut a sa lozik intern, bann lider populist kuma Khadaffi ti, li osi, prodir bann muvman anti-politik enpe partu dan lemond, inklir Moris, kot tandem Eshan Khodabux ek Jack Bizlall ti epuz tez anti-parti, kumansman bann lane 1980.

Sa badinaz fer lalit politik fonn, abandonn lalit ekonomik, e ranplas zot par rod enn but “le sosyal” ti vinn ezemonik pandan *World Summit for Social Development* (1995) dan Kopenhag. Laba finn anfet konsakre kasir ant “lekonomi” ek “le sosyal”, laba finn aksepte ki patrona okip “lekonomi” (anyelman li organiz enn Forum mondyal pu fer sa dan Davos, Laswis, apel *World Economic Forum* - depi 1987); politik se elir enn guvernman enn fwa

4-5 an pu rul enn but demokratik dan Leta; ek pov sos-yete sivil, ONG, sindika mandyan enn but ladan. Model fini vinn konsansyel. Setadir politik, li korek. Lekonomi, patron pe okipe. Nu nu pe get bann “exkli”, fer zot vinn “inkli”. Apel sa fer bann elit pran kont “le sosyal”.

Plitar enn nuvo instans formel apel *World Social Forum* ti met dibut pu fer zisteman sa. WSF ti sipozeman enn rezo pu okip kontestasyon onivo mondyal net, parfwa ti mem dir li kontestasyon anti-kapitalist. E sa formil WSF la finn exklir muvman kontestater depi sfer lekonomi e ti exklir militan politik depi li. Plis li finn anprizonn muvman la dan enn mod kare-kare “defansiv”, kont enn globalizasyon ki pe tir nu bann drwa aki lepase. Alor, muvman kontestasyon mondyal finn pran rol protez ek defann sistem kapitalist - kuma li ti ete avan - avek so kumansman welfer steyt, avek so nasyonalism tyer mondial – ala Nasser, Nerhu, etc. Parfwa LALIT ti bizin disud limem, akoz nu enn lorganizasyon politik, pu nu ladan (e.g. dan Konferans 1995, dan All Workers’ - 1996-99, dan WSF, kan nu ti al Mumbai 2004). Sinon WSF, li, li pa mem anrezistre nu! Nu ti bizin anrezistre kuma manb lezot lasosyasyon non-politik, u pa ale ditu.

Tu sa muvman anmemtan defansiv, anmemtan alinteryer lozik kapitalist, parfwa nasyonalist burzwa, finn ase predominan ant 1980 – 2010. Parfwa LALIT finn partisip enpe ladan, akoz kapitalism ti telman pe reysi so lofansiv, e parfwa nu manb finn bizin partisip atraver lezot lasosyasyon, akoz politik ti interdi!!:

- 50 years is Enough – kont FMI-Labank Mondyal, sinbol kapital finansye ek lanpir Washington.

- Jubilee South, CADTM – Rey det Tyer Mond, sa osi kont kapital finansye, me dan enn fason relizye-NGO.

- Kont MAI (Multilateral Agreement on Investments – 1995)

- Isi Moris, All Workers’ Conference – kont privatizasyon,

kont MAI, kont WTO, kont bann diferan GATS, etc dan WTO.

- SAPSN e tu kalite rezo NGO, sosyete sivil, etc. dan Lafrik ek ayer.

- Seattle (1999) kont WTO. (Dimunn ti pe “donn biye” pu nu ale – nu finn refize.)

E tusala ti vinn ansam dan World Social Forum (premye la ti 2001), ki fini aksepte ki ena 3 realite disteng: realite ekonomik (ki patron okipe, dan so World Economic Forum), realite politik ki demokrasi burzwa okipe dan sak pei, ek realite sosyal – ki sosyete sivil pu sanse okipe. E bann gran gran ONG kuma Oxfam, Greenpeace, ek lezot finn mastermind sa bann “forum sosyal” la, e zot finn kareman interdir partisipasyon parti politik. Mem si zot ti opere dan siyaz bann gran parti politik kuma PT Brezil dan Porto Allegre. E sa bann WSF paret ti finansye, direkteman ek indirekteman par kapital non-finansye, kont kapital finansye, e osi par serten Leta. Nu ti ena sa spektak orib kot dan Lafrik serten sef ONG ti pe marsand biye avyon ek plas dan lotel!

Pandan sa lepok la, LALIT ti organize ansam ek lezot lorganizasyon, dan siyaz WSF, pu met anplas rezo NO BASES, enn rezo ase politize, pu permet muvman anti-lager gayn enn program pli politik – setadir kont bann baz militer, kont prodiksyon zarm, — pu expoz mekanism lager an-permanans. Kote internasyonal, li pa ti fasil pu organiz sa rezo la, me nu finn fer li.

Muvman pu liberasyon ek emansipasyon fam, dan sa mem lepok anti-politik la, li redwir a enn ket pu “gender equity”, seki an Kreol nu dir “jennder-jennder” parski nu pa kone ki li ete, ni kot li sape.

Antretan, buku parti degos enpe partu dan lemond finn disud zotmem net, literalman, dan bann program pli dilye ek dan bann parti pli larz. Ena PC finn kareman ferm labutik, kuma dan Lostrali. Ena DSP, osi dan Lostrali, ki finn disud li dan

Socialist Alliance. WOSA zame pa finn reysi pran nesans vre-mem, dan sa lepok difisil. Mem LCR, enn parti degos for, finn disud li dan NPA, enn organizasyon pli larz, mwen striktire, san enn program fix. Nu finn deza prodir dokiman lor buku lezot parti ki finn likid zot mem dan mem lepok.

Alor, sa finn amenn enn kasir dan transmisyon konesans, lexperyans, ek konpreansyon, lor kimanyer konstrir enn parti politik pli demokratik, pli perkitan, ek pli abil pu ranvers sistem kapitalist, e kimanyer anbank lor prosesis kree enn sistem sosyalist dan so plas. Ki manyer batir pa zis enn parti, me so program, enn program ki kapav devlope dan letan e avek bann viktwar.

Alor, transmisyon finn tanporer-man sibir enn interipsyon.

Seki Marx, Lenin, Rosa Luxembour, Gramsci finn aprann par seki zot finn traverse, seki avan zot bann Kominard dan Pari finn traverse, tusa memwar kolektif finn al tufe par ideoloji burzwa kan bann reyn birokratik Stalinyen finn inploze an 1990, kan finn ena priz di puvwar neo-liberalism enpe partu.

Lenin ti’inn byen explike kimanyer malgre ezemoni ideoloji burzwa lor klas travayer, bann seksyon klas travayer, atraver zot lexperyans lavi, zot prop veki, zot rezet sa ideoloji la, zot kas sa ezemoni la, mem kan zot tuzur dan klas travayer. Zordi, bann muvman kontestater pankor regayn akse a sa lexperyans la. Gramsci, dan enn diferan fason, ki pa an kontradiksyon, explik mem fenomenn la, atraver enn konsep “intelektyel organik” dan klas travayer, ki reysi teoriz lexperyans anti-kapitalist antan ki travayer, mem kan li tuzur dan klas travayer. Tusala ti byen koni parmi militan partu dan lemond. E se sa konesans ki rezud sa problem ki nu ti pe gete dan premye but sa papye la: kimanyer ranvers enn sistem kan so ideoloji ezemonik. Transmisyon sa konesans la finn kase tanporer-man.

Pareyman, buku dimunn dan muvman “Occupy Wall Street” zordi, zot dir zot pa ule enn program, parski si zot gayn kit viktwar ladan, sa riske amenn demobilizasyon. Sa vedir zot innyoran ki ete enn Program Tranzisyonel. Pu zot, konsep la pankor invante. Purtan Trotsky ti invariant li – ubyen pofinn li – 100 an desela. Me, muvman la pu regayn li – mem si avek enn retar. Sa enn-de nu bann devwar, antan ki enn sa bann rar parti degos ki finn sirviv sa bann lane kot kapitalism debride ti trionfalist.

Mem bann lide ek demand Keynes, Fabian Society, Labour Party dan Langleter PS dan Lafrans, tusala finn tufe, li osi, kan Thatcher ek Reagan met opuvwar enn reyn represif kapitalist, ki kumans inpoze partu – mem dan Labour par Blair depi 1997, dan PS par Mitterand (opuvwar ziska 1995) ek so bann sikseser.

Alor, pandan 30 an pa ti mem ena lide Keynes ubyen Fabian. Sa bann lide la, par kont, pe byen vit re-vinn dan diskur bann reformist.

2011 tu kumans vinn fliwid

Me ariv 2011, nu gayn tu kalite devlopman buku pli politik, buku pli alabaz, amizir ki kriz ekonomik mord dimunn dan klas travayer ek mem dan ti-burzwazi intelektuel. Pri monte, lisansiman, somaz. Zot reazir.

Depi manifestasyon tir Ben Ali dan Tinizi ek okip Tahir Square, zet Hosni Mubarak dan Lezip an Zanvye, ziska “*Occupy Wall St*” partu dan 800 lavil dan USA an Desam. Depi servi Twitter ek Facebook pu organiz manifestasyon (mem si servis sekre USA servi sa zuti la 10 fwa pli byen pu deray ubyen kontrol sulevman la) ziska gran sulevman popiler konverti avek kudme OTAN an lager sivil Lalibi. Depi sulevman dan

Pakistan kont atak USA par dronn (avyon robo) ziska lagrev ek manifestasyon tule semenn dan Lasinn, kan ena lisansiman par milyon aköz kriz. Depi lemet an Angleter ziska gran lagrev ek manifestasyon dan Lagres.

E antretan, pandan sa bann manifestasyon (kuma nu pa finn truve depi pre 40 an), USA ek Lerop pe rwine par zot prop det, pe degradingole kuma pwisans ekonomik, tandi ki Lend, Brezil, Larisi, me sirtu Lasinn, pe monte kuma veritab zean ekonomik, avek bann imans klas travayer indistriyel. Kriz partu. Kriz dan preske tu pei. Ogmantasyon pri, peniri alimanter, lisansiman, somaz, travay preker, tusala kontiyn prodir protestasyon, lagrev, manifestasyon, parfwa lemet. Parwa lager sivil. E tu pe al dan tu direksyon anmemtan. Li kuma enn marmit ki pe bwi, bwi, bwi. E, an-kontreparti, represyon pe innch isi, pe donn bal laba. Bann gran think-tennk pro-kapitalis pe travay overtaym pu sey kont-kare bann sulevman kont sistem.

Ala nu lepok.

Tu ekonomis burzwa, ki abitye vinn koze kuma akter lor TV, pe grat zot latet, begeye, koz nerport, pa pe kone ki pu dir: mansonz ki zot abitye gargarize – parfwa an konesans ki li mansonz, parfwa aköz dimunn pwisan kontan tann sa bann betiz la, alor li bon pu promosyon sak ekonomist dan so travay – tusala li nepli tini dibut. Syans sosyal dan tu liniversite an-tray. Zot ni ti kapav predir seki finn arive, ni kapav explik seki pe arive, ni kapav propoz okenn alternatif a sa dezast an-zestasyon la pu lavenir. Anmemtan, medya internasyonal diskredite. Zot fabrik rezon pu lager, enn lager ki tuy enn milyon dimunn (sif British Medical Association), zot frabrik dosye pu zistifye bombard Lalibi. Medya vremen enn kurwa propagann pu bann konpayni prive, ki deplizanpli zot reprezante. Dan Lafrans lapres finn akile, parski zot protez dimunn pwisan, donan-donan, kasyet zot pese,

e.g. zot finn kone ki li kumsa, e zot finn maske lefet ki kandida pli for pu eleksyon prezidansyel, Dominic Strauss-Kahn, li enn predater sexyel an-seri. Erezman enn fam finn konfront li. Medya dan UK akile, de lot kote, akoz zot servi tab-de-kut dan enn fason rutinn, pu gayn linformasyon lor tu kalite dimunn – zis pu ogmant zot lavant ubyen zot odimat pu ki zot kliyan reklam pey plis larzan. Zot finn trak viktim vyol, lafami Rwayal, akter, Minis. E, sa mem medya (grup Rupert Murdoch) li finn preske deside kisannla Premye Minis dan Langleter. Si enn politisyen pa mars ar zot, zot detrir li. Asterla, sa finn deor. Alor, bann bastyon, bann pilye ideoloji burzwa: akademik ek lapres, tulde inn diskredite.

E tusala, kont enn twal de-fon ki klima nu bul later li pe degrade, ek ki lanvironnman nu bul later an zeneral, li ena omwen 9 sey ki pe aprise, ki, kan travers zot, sa pu amenn dega ireversib pu tu seki vivan lor nu zoli planet ble, tirkwaz, ver – riske fer li vinn enn planet som, gri.

Sistem kapitalis, ki fek-la ti sel ek inik sistem ki sanse kapav marse, sa sistem la zordi inn akile – e tu komantater, akademik, ekonomist, politisyen meynstriym, zurnalist, mem seki pli konplezan, pe kumans aksepti ki tu pa korek ar sistem kapitalis – swa bizin reform li dirzans, swa bizin rod enn lot sistem. Zot pe dir li uvertman. Depi so pli gran ekonomist ki flat bann korporasyon kapitalist ziska komantere ordiner kuma editoryalis Moris, mem kolonn “op-ed” (lopinyon-editorial) dan Leta Zini kot lide independan byen difisil pase, zot tu pe konsede ki li posib ki bizin remet ankestyon sistem kapitalist.

“*There is no alternative*” de Margaret Thatcher (TINA) dan bann lane 1980, kan li ti opuvwar dan UK, finn tom dan dilo. “*Lafin listwar*” (*The End of History*, 1992) enn liv par enn nome Francis Fukuyama, enn profeser Amerikin dan *Foreign Policy Institute* dan Leta Zini, ki ti dir

sistem kapitalist li sistem pli avanse ki zame kapav ena, li osi, li totalman diskredite. “*Clash of Civilizations*” (“Lager ant diferan sivilasyon”) par enn Profeser Harvard Samuel Huntington, pibliye an 1996, kot li dir lager lavenir ti pu baze lor relizyon ek kiltir, pa politik, li osi expoze kuma pir propagann asterla. Ezemoni ideoloji burzwa pe kumans fele.

Alor, dan enn sans, ankor enn fwa, nu divan sa swa kler “sosyalism ubyen barbari”. E lalit pu sosialisim li pa fasil. Me, par kont, nu oblize amenn li, parski barbari ki menas nu zordi li pu grav net. Parksi, enn kote, nu tu inn abitye ar enn lavi ki depann lor nu prop dominasyon ek explwatasyon – alor, nu ena, kan nu pe atak sistem la, pu fer enn gran pa an-avan anterm analiz, langazman, ek redefinisyon nu limanite dan enn sans pli larz. E, nu ena pu fer li, anmemtan ki kontiyn viv nu lavi alinteryer sistem aktyel. E lot kote, letan pe fer defo: planet su menas.

Me, isi mo ti pu kontan get enn liv par samem Samuel Huntington mo fek mansyone (enn li ti ekrir ansam ar 2 lezot, Michel Crozier, ek Joji Watanuki) apel *The Crisis of Democracy* (1975). Li ti komandite par enn spes thinnktenk apel “Trilateral Commission” dan lekel ti ena enn ta CEO, bankye, profeser liniversite, delege gran firm avoka, etc depi dan 3 sant inperyal (USA, Zapon, EU), e ki ti premye gran “plan” apre “plan Marshall” etc kumansman Lager Frwad. Sa Komisyon Trilateral la ti literalman kontrol ladministrasyon Jimmy Carter (Prezidan USA 1977-81), setadir lepok kan bann gran muvman alabaz dan (sirtu) Leta Zini ek Lafrans ti’nn fek menas ezemoni ideolojik kapitalist. (Samuel Huntington, zis pu nu gayn enn lide seki kalifye li pu koz lor “demokrasi”, li ti responsab invariant taktik pu “servi militer pu devid lakanpayn” dan Vietnam, kot *National Liberation Front* ti for, pu ki lerla USA organiz politik dan lavil otur bann muvman pro-USA,

pu resevwar dimunn ki pe bizin fwir bombardman.)

Antuka, dan sa Raport Komisyon Trilateral, zot ti konstat enn zafer “grav” pu seki opuvwar: avek sulevman popiler kont lager Vietnam, sulevman fam pu zot drwa, sulevman *Black Panthers* kont kapitalism ek kont stati ko, avek enn muvman etidyan ki ti pe fer sit-inn partu, demokrasi ti pe sanse “al tro lwen” dan bann lane 65-75, dapre zot. Alor sa-mem zot met tit zot “raport”, sa liv la, “Kriz Demokrasi”. Ala, enn-de zafer zot ti dir, e ki finn petet alabaz sa viktwar ideolojik ki pro-kapitalis finn gayne pandan dernye 30 an, avan 2011, e ki depi 2011 finn kumans de-fer. A lepok zot ti pran traka “kimanyer guverne dan bann demokrasi” kot buku dimunn pe partisipe. Zot konstate ki bizin pli “moderasyon” dan demokarsi, bizin pena “exse demokrasi” kuma finn sanse ena dan bann lane 1965-75. Fode pa gayn dimunn kuma Allende eli an Chili. Sa, non. Bizin pli “pasivite” e “non-partisipasyon delapar serten individi ek grup”. Tu sa, sirtu zot pe dir pu Leta Zini. Sa lide ti baze, a son tur, lor enn tez dedrwat zis avan sa ki deza ti epuze pu met anpratik dan pei Tyer Mond (Vietnam, Congo, etc), kot US ti pe dir “lord depann lor obliz bann kus sosial, kuma peyzannri, ki fek finn mobilize, re-rant dan zot pasivite ek defetism abityel”. Pu sa, Komisyon Tripartit ti krwar bizin kontrol medya (plis ki avan), rekipper bann “grup” ki pe mobilize dan sosyete, ek “okip” sa zar intelektuel ki anplas li ankuraz obeysans a institusyon de puvwar li “demaske ek delezitimiz institusyon etabli”. Sa kont-ofansiv ladministrasyon Carter finn zet baz pu 30 an “depolitizasyon”, “sosyete sivil”, “pa fer naryen san fennding, ONG, okip zis “le sosial”. Setadir, li ti enn plan depi Carter (travers Reagan plis Bush I, Clinton, Bush 2, Obama) pu diminye lespas demokratik. Akoz zot ti dyagnoz enn “kriz demokrasi” dan bann

lane 1965-75, ideoloji burzwa finn travay kont sa demokratizasyon relativ la. Finn ena enpe “lapolis lide”: u pa ti gayn drwa (san perdi u repitasyon) koz sistem kapitalist, ubyen ekrir li san met li angime “sistem kapitalist”, ti bizin dir “demokrasi liberal” ubyen “sistem lib antrepriz”; u pa ti gayn drwa koz “klas kapitalist” (bizin dir “elit”, mem li pa ditu mem zafer). U pa ti gayn drwa koz “klas travayer”, me ti bizin dir “klas mwayenn” sipaki. U pa ti mem gayn drwa koz “inperyalist”. Mem bann akademik sipozeman de-gos, kuma Nalini Burn, ki ti manb dan dan premye Komite Anti-Lager (KAL) an 1990, ti obzekte ki servi term “inperyalist” pu dekrir sa lager ki ti inperyalist mem. Tu departman liniversite (apar syans natirel, petet) finn vinn pli dedrwat. Inntelijentsya finn kareman vande.

Politik Represiv Inpoz Nuvo Reyn Kapitalism Neo-liberal

Alor, an retrospek, nu truve ki nu finn gayn Margaret Thatcher 1979 ek Reagan 1981, ki finn pran ladevan lor lasenn mondyal pu aplik enn politik *sever*, pu regle sa problem “tro demokrasi” ki Carter finn dyagnoze, la, dan UK ek USA. Alor, zot aplik neo-liberalism, globalizasyon, privatizasyon avek enn seri nuvo lalwa anti-sindika, setadir seki bann ekonomist kuma Friedrich von Hayek ek Milton Friedman finn prekonize, e ki finn met an-pratik kuma enn premye seyaz dan Chili su diktatir Pinochet, apre ki Allende ti ranverse par enn kudeta an 1973. E apartir 2001, avek 9/11 kuma pretext, represyon onivo mondyal finn aksantye buku, avek lalwa kuma POTA isi ek PATRIOT Act dan USA.

Anfet dan Leta Zini, finn met dibut enn zafer apel “National Endowment for Democracy” depi an 1983, pu fer demokrasi vinn pli pasiv, pli santrist, mwen partisipatif, pli muton. E li tuzur pe konksyone. Dayer ena Morisyen kuma Roukaya Kasenally finanse par zot, e osi par le

Manif Fam dan Lezip

“Reagan-Fascell Democracy Fellow”, ek lanfaz lor so Reagan. E sa NED, limem ki mastermaynd sa bann espes revolisyon “oranz” sipa “roz”, etc dan Lerop de Les.

Pandan sa lepok la, nu finn ena larwinn klas travayer indistriyel dan USA ek EU, ek so ranforsisman dan Lasinn, Lend, Kore, Brezil, dan lepok neo-liberal. E, anmemtan, seki nu pe diskite zordi se nu finn ena larwinn repitasyon bann parti demas klas travayer – dan preske tu pei. Enn kote bann PC (dan USSR, parey kuma dan Lafrans, Itali, Sid Afrik) finn perdi zot repitasyon net, kuma enn lafors pu sanzman (pu nu kuran, zot ti perdi zot kredibilite depi omilye bann lane 1925!!), e bann parti sosyal demokrat (British Labour Party, Parti Sosyolist), zot osi finn perdi zot repitasyon net. E, aköz klas travayer finn afebli (par menas so plas travay dan Loksidan, par represyon surnwa e kri tulde, e par perdi lalit ideolojik, e par pir represyon lezot pei partu dan lemond), pa finn kapav gayn nesans bann nuvo parti demas. Kumsa ki Venezuela, kan Hugo Chavez vinn opuvwar, li kumans konstrir enn gran parti demas pu defann so revolisyon. Pa ti ena enn avan. Ti ena enn espes muvman populist.

Alor, bann muvman ki sorti dan sa lepok “le sosyal”, “anti-politik”, etc zot tuzur inpreyne par sa ideoloji kapitalist la, depi lepok kan li ti ezemonik. Kumsa, apre muvman demas dan Tinizi ek Lezip, bann integris kapav sorti pli for. Larme dan Lezip tuzur opuvwar. Kumsa nu gayn inplikasyon CIA, etc direkteman dan Printan Arab, L’OTAN pe diriz

enn bann insirze dan Lalibi, e dan Wanted ena lider ki truv Israel kuma zot Lamek.

Seki nu ena pu fer, ant-ot

Definir/konstrir enn bon parti politik – so demokrasi intern, so relasyon ar lavan-gard dan klas travayer (ki relativman lib depi ideoloji burzwa, aköz so lalit lepase), so relasyon ar aksyon-de-mas (kuma nu pe truve enpe partu tu dernyeman: Tinizi, Lezip, Occupy Wall Street) ek bann laparans bann aksyon-de-mas (Wanted, etc). Rekrit manb lor baz program.

Kree devlop/aprofondi program otur seki bizin sanze asterla, ziska seki pu kree enn pon pu ariv lavenir ki nu ule: sosyalism. Apel sa enn program tranzisyonel: li bann demand ki reprezant enn tranzisyon depi kot nu ete zordi, ziska kot nu anvi ete, e li an 3 parti: enn analiz kot nu ete zordi, enn lalist sa bann demand apropiye pu zordi me ki amenn nu pli lwen pu dime aprofondi zot, ek enn rekritman ek enn mobilizasyon lor baz sa bann demand la.

Definir sa seksyon klas travayer ki tultan pe transand sa ezemoni ideoloji burzwa la – delapar so lepxeryans lalit de klas – e gard lyen ar li, parey kuma li, li tuzur dan klas travayer antyete.

Definir aksyon politik dan lapratik – li pa zis vote. Nu finn fer x, y, z pu ki langaz Kreol rant dan lekol. Nu finn fer a, b, c pu kontribiye pu fini avek apartheid, e finn fer, pe fer e pu fer m, n, o pu fini avek kolonizasyon Palestinn ek Chagos. Nu finn, pe ek pu fer x, y, z pu atak ideoloji dominan, pu gayn plis drwa travayer, fam, somer, ti-marsan pu zot kapav aport zot kontribisyon dan lalit politik, etc etc.

E nu kone ki lamas dimunn, par limem, li pu fer sulevman detanzantan. Sa bann moman aksyon la, si zot spontane e san ki partisipan konsyan seki zot pe fer, byen suvan zot provok represyon, me si sulevman li form parti enn stratezi ki pe emerze konsyaman

parmi sa lamas la, lerla li manyer ki revolisyon fer.

Anu termine ar enn lot sitasyon, sannkut la, Trotsky ki pe sit Rosa Luxemburg:

Le 26 Zanvye 1917, Rosa Luxemburg ti ekrir enn let depi so selil prizon a enn ami fam: "Sa zafer al nway u dan rutinn banal tulezur, li kiksoz ki, an zeneral, mo ni pa konpran ni pa kapav siporte. Get Goethe, par exanp, kimanyer li finn monte lao sa bann zafer materyel la avek otan serenite kalm, siperyorite. Panse ki lepok li ti pe viv: gran Revolisyon Fransez, ki a-lepok ti sirman paret enn fars sanglan san okenn bi, swivi par lager san-ses 1793 ziska 1815. Mo pa dimann u ekrir poezi kuma Goethe, me so fason vwar lavi, inversalite so lintere, larmoni intern sa bug la, tusala u kapav kree pu u, ubyen omwen vize. E, si zame u dir, abe Goethe pa ti enn gerye politik, mo mintenir ki se prezizeman nu, bann *gerye politik*, ki pli bizin mont lao tu sa bann zafer banal la, ubyen nu nene pu tase dan tu sort kalite salte – mo pe pans enn geryer gran-stil."

Bann parol kuraze. Mo ti lir zot pu premye fwa lot zur la, e tutswit zot finn ramenn Rosa Luxemburg pli pre ar mwa, fer li pli pros ar mo leker ki zame avan.

Proudhon, li osi, sa Robinson Crusoe pu sosyalism, mem si so fason vwar, so karakter, so vizyon, li etranz pu mwa. Me, Proudhon, li osi, ti ena sa natir gerye la li, kot li truv *lao* lavi materyel, kot li ena sa kapasite ayir lopinyon piblik ofisyel, e finalman, kot li ena enn kiryosite telman vivas lor tu kalite size ki finn res briye tut long so lavi. Sa finn permet li travers lao so prop lavi, avek so bon ek so move so lepok.

Proudhon, li osi ti ekrir enn ami depi prizon. Sa ti 26 Avril, 1852: "Muvman listwar sandut li iregilye e traver, me tandans la li konstan. Seki sak guvernan fer anfaver enn revolisyon li sakre, seki zot sey fer kont, li pase kuma enn nyaz: mo kontan get sa spektak la, kot mo konpran sak foto ki pase; mo obzerv sa bann sanzman dan lavi dan sa lemond la kumsi mo finn gayn explikasyon depi lodela; bann mem zafer ki oprim lezot dimunn, suvan inspir mwa, donn mwa kuraz. Alor, kimanyer u kapav krwar mo pu akiz destin ubyen pleyen dimunn, ubyen zur lezot dimunn? Destin – mo riy li. E anseki sazi de dimunn – suvan zot tro innyoran, tro sumiz, tro esklav pu mo ankoler ar zot."

Mem si sa bann parol Proudhon la ena enn ti-gu fler eklezyastik, zot bann gran parol. Mo pran zot pu mwa.

Leon Trotsky, dernye paz *My Life*

LAKOR ANT HAMAS EK FATAH

Miray ki Israel pe kontiyn konstrir dan Palestinn

Prezidan Fatah Mahmoud Abbas ek dirizan Hamas Khaled Mechaal finn siyn enn lakor le 5 Fevriye dan Doha su patronaz emir Qatar. Dan lakor la zot finn desid pu kontiyn plan reform pu revitaliz ek devlop OLP, pu form enn guvernan nasyonal tranzitwar Palestinyin su direksyon M.Abbas ki pu ansarz organiz prosin eleksyon prezidan Lotorite Palestinyin ek eleksyon lezislatif. Zot finn osi deside ki bizin kumans rekonstriksyon Gaza e re-aktiv dosye deteni dan prizon Israel, liberte pu Palestinyin vwayaze, retur bann eli e kad nasyonal Gaza ek pu kontiyn prosesis rekonsilyasyon.

Sa muv inifikater la li pa izole depi vag sulevman dan Mwayin Oryan ki alafin pe sanz larealite pu tulede muvman. Dan Lezip lafin reyn Mubarak finn les Fatah dan enn pozisyon vilnerab avek posibilite enn nuvo rezim potansyelman pli pros ar Hamas. Alor ki Hamas, so kote, kapav plis afebli avek lafin rezim Lasiri. Anmemtan Hamas ena pu fer fas presyon dan Gaza depi parti Salafis ki truv Hamas tro modere.

Ladireksyon Hamas pe aksepté sa lakor la pu protez limem fas a sanzman politik dan larezyon ek pu asir enn rol politik dan plan enn fitir Palestinn ki Fatah pe prepare. Fatah finn deza anons so lintansyon pu dekret lindepandans Palestinn. Dirizan Fatah so kote bizin sa diyl la pu integre Hamas dan sistem politik ki li pe planifye pli divan e redwir disansyon potansyel ek rezistans depi Hamas. Zot pe fini osi antisip bann komplikasyon evantyel avek enn rezim plis pros ar muvman islamis dan Lezip.

Pena okenn dut ki sa lakor la dan lintere tulede muvman fas a bann sanzman politik dan sa rezyon la. Me sirtu avek sa fron Fatah-Hamas aster ena enn blok politik inifye ki reprezant Palestinn antye. Apre lofansiv ladireksyon Palestinyin dan Nasyon Zini, apre viktwar rekonesans Palestinn kuma manb UNESCO sa nuvo lakor la pu sertennman sanz rapor de fors ancor plis anfaver Palestinn fas a Israel so lokipasyon ek kolonizasyon.

MENAS ATAK MILITER KONT LIRAN

Tu pe indik ki nu pe al ver enn 3em lager dan Mwayen Oryan dan lespas 10an. Rezon ki pe avanse pu sa lager la se “akoz Iran pe menas US, UK, Israel ek Lape mondyal atraver so program nukleer”. Les nu get enn de fe ki suvan medya pa expoze.

Nikleer sivil ek militer

Dapre lalwa internasyonal, Liran ena drwa develop lenerzi nukleer sivil. Program lenerzi nukleer Iran monitor par International Atomic Energy Agency (IAEA).

Lamerik li posed nukleer militer e li sel pei ki finn deza servi zarm nukleer kan li ti bombard Nagasaki ek Hiroshima, 2 lavil Zapon ki pa ti ena okenn linportans militer. Par santenn milye sivil mor u brile par radyasyon.

Israel li ena zarm nukleer e li 6em pwisans nukleer. Li refiz siyn Nuclear Non-Proliferation Treaty, li refiz inspeksyon IAEA. Rezon kifer Israel refiz divilge so program nukleer se parski lalwa USA anpes li finans pei ki fabrik zarm destriksyon masif. Purtan Israel pli gro benefisyer led depi Lamerik – \$3.1 milyar an 2012.

Sanksyon Ekonomik

US ek UK ti servi sanksyon ekonomik pu ranvers guvernman Dr Mohammad Mosaddegh eli demokratikman dan Iran an 1953. Mosaddegh ti nn nasyonaliz Anglo-Iranian Oil Company, ki plitar vinn British Petroleum (BP), dan enn kanpayn pu servi profi petrol pu konbat lamizer dan Liran. CIA e Servis Sekre UK formant enn ku deta ki ranvers li, re-met Shah Iran opuvwar. Li privatiz petrol Liran, return li a konpayni petrol US ek UK. Rezim Shah ti reprim tu kontestasyon.

Eski zordi sanksyon ekonomik UN, US ek Lerop pa pe al ankant lalwa internasyonal, eski sa bann sanksyon ekonomik pa konstitye enn blokis u enn ak de ger kont

Liran ki pa pe poz enn danze a lepep US u lepep Lerop? Eski li pa enn zarm ekonomik pu bann pei inperyalist gayn kontrol petrol? Kestyon poze.

Liran ena 12.7% rezerv petrol mondyal, 4em mondyal, 2em apre Larabi Saudit dan Mwayin Oryan e pli gran ki rezerv Lirak. Enn lager kont Iran ki lefe pu ena lor lekonomi mondyal?

Nuvo sanksyon Lerop kont Iran al pli lwin ki sanksyon UN, interdi tu diyl avek Labank Liran e konpayni lasirans, anpes investisman dan sekter petrol. Iran 5em prodikter petrol brit me li pena rafinnri, li inport 40% so konsomasyon lokal. Alor, Liran finn riposte, finn lans enn ultimatem a bann rafinnri Lerop pu swa siyn enn kontra 2 a 5 an u sinon li pu aret furni zot petrol brit. Ena 27 pei EU ki import 18 % petrol depi Liran.

Ki lefe sa flanbe pri petrol?

Non a lager imperyalist

Israel pa ti donn Lirak okenn avertisman avan li atak sit nukleer an 1981 (operasyon Babylon), ni mem admet so atak kont fasilite nukleer Lasiri an 2007 (Operasyon Orchard). Pandan lager Iran-Irak (1980-1988), Iran suvan ti menas ferm Detrwa D’Hormuz me zame pa finn met sa menas an pratik. Kifer zordi Israel pe fer lanons publik? Eski enn atak militer “inevitab” ubyin li zis onivo retorik? Teheran usi inn rispond par retorik – pe menas ferm Detrwa Hormuz, pasaz stratezik pu transport ¼ petrol mondyal.

Sa menas enn eskalad li dan enn peryod instab dan Mwayin Oryan, Lezip, Lalibi, Lasiri, Bahrenn. Li usi enn lane elektoral - eleksyon prezidansyel dan US an Novam, eleksyon lezislativ dan Liran an Me (aktyel presidan Mahmoud Ahmadinejad pa kandida); kapav pu ena eleksyon dan Israel usi. Eski lane elektoral

pe kontribiye pu radikaliz retorik de tu kote. Enn move kalkil kapav antrenn enn konfrontasyon militer avek konsekans grav.

Eski enn frap militer par Israel avek konplisite US ek EU pu anfet amenn kitsoz? Instalasyon nukleer dan Liran fann-fane e antere anba later. Li riske vinn enn lot long lager, avek buku danze radyoaktivite - dan Liran, me osi kote Kuwet, Larabi Saudit, Bahrenn, Katar ek Emira.

Nathalie Arthaud, *Lutte Ouvriere*

Dan kad eleksyon prezidansyel ki pu ena Lafrans an Me, ena ennkandida “*Lutte Ouvriere (LO)*” Nathalie Arthaud. Li enn profeser ki dan politik depi plis ki 20an. Li enn militan byen aktiv dan LO, enn parti kominis revolisyoner avek ki *Lalit* ena lyen. Nu inn aprann konsep “Biltin Sayt” depi LO. Anfet Nathalie Arthaud li-mem ti rann *Lalit* vizit Desam 2010.

Nathalie Arthaud dir ki *Lutte Ouvriere* pena enn program elektoral me zot ena enn program delit, enn program sosyalis ki pu baze lor mobilizasyon masiv e konsyan laklas travayer. Li usi dir li pa sifi pu zis sanz guvernman.

Dan sa eleksyon la ena ankor 3 kandida de gos. Jean-Luc Melanchon ki pe poz pu *Front de Gauche* (enn fron ki ralye *Parti Communiste Francais*, *Parti de Gauche* et *Gauche Unitaire*).

Philippe Poutou kandida *Nouveau Parti Anti-Capitaliste (NPA)* et Eva Joly kandida *Europe Ecologie/Les Verts*.

Konferans lor Stratezi lor tem

Eski morisyanism li vremem komban kominalism?

Eski li nasyonanism ki

komban inperyalism?

Alor, ki stratezi?

Lindi 12 Mars 2012

9:00 am a 3:00 pm

Hall LPT

GRNW (pre kot Pon)

Ena dimunn byen suvan gob slogan, kapte klise kuma: “morisyanism, weh!” . ubyen “enn sel lepep enn sel nasyon!” tandi ki nu dan LALIT nu byen mal-alez avek sa bann slogan nasyonanlist la. Nu ena buku dut lor ki stratezi sa bann slogan la pe promovwar. Evidaman, nu realize ki lintansyon dimunn ki koz “morisyanism” se sirman pu esprim zot volonte anti-kominal, tandi ki lintansyon bann ki koz “linite nasyonan” se pu esprim enn vre volonte anti-inperyalist. Me, lintansyon pa sifi. Slogan nasyonanlist byen problematik, mem danzere, dan lapratik. Sa “Morisyanism”, “linite nasyonan”, sa slogan “Mwa, mo 100% Morisyan, twa ki to ete, twa?” etc, eski tusala pa an-fend-kont enn sime ki, kontan-pa-kontan, amenn nu direk ver gard dominasyon kapitalist anplas?

Alokasyon selebrasyon Lindebandans ek Repiblik, nu Konferans lor Stratezi li pe vinn dekortik sa bann konsepe otur “nasyonanism” la, pu ki nu pa tom dan zot pyez.

Vinn zwenn nu, Lindi 12 Mars, 9.00 am, GRNW.

Program

Sesyon Granmatin

9:00 Dite, kafe, zi.

9:30 Introdiksyon

Lindsey Collen & Yannick Jean

9:45 Listorik deba Moris lor Nasyonanism dan dernye 35 an:

Rada Kistnasamy & Kisna Kistnasamy

10:05 Eski Morisyanism li vremem

komban Kominalism?

Ram Seegobin & Alain Ah-Vee

10:25 Diskisyon an Grup.

11:00 Rapor 2-3 minit sak grup

11:15 Diskisyon plenyer.

12:30 Manze (sakenn amenn dipin-

kiksoz, akoz labutik pu ferme)

Sesyon Lapremidi

1:00 Introdiksyon

Alain Ah-Vee & Anne-Marie Joly

1:15 Eski li Nasyonanism ki komban Inperyalism?

Rajni Lallah & Lindsey Collen

1:35 Deba plenyer.

3:00 Diskur klotir par Prezidan Seyans.